TIJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK

vrede

verschijnt tweemaandelijks | 48e jaargang | nr. 374 | juli-augustus 2005
afgiftekantoor 9000 Gent 1
erkenningsnr P 206485
Vrede - Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
T. 09 233 46 88 F. 09 233 56 78 e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be
v.u.: M. De Smet, Val. de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

DOSSIER: UNO, p. 26

Foto: Stijn Pieters

Politieke islam: interview Lucas Catherine

Menselijke veiligheid: 'corporate aid'

Zuid-Afrika

TEZOTOMLOSTELOPEN

Alsmaar meer kinderen in Duitsland leven in armoede. Volgens een UNICEF rapport leeft een kind op tien in armoede. Meer dan 1,5 miljoen kinderen en jongeren onder de 15 jaar groeien op in families die met minder dan 50% van het gemiddeld doorsnee inkomen moeten leven. De kinderarmoede in Duitsland is volgens de studie sterker gestegen dan in de meeste andere industrielanden. In West-Duitsland alleen groeide het aandeel van 4,5% in 1989 tot 9,8% in 2001. In Denemarken en Finland scoort kinderarmoede het laagst. In die landen ligt het aandeel niet hoger dan 3%.

Schande. De goedkope Chinese textiel overspoelt Europa. Dat is niet eerlijk. De Europese en Amerikaanse beleidsmensen trokken de alarmbel over de gevolgen van het opheffen van de in- en uitvoerquota. Wat een schijnheiligheid. Deze datum van verdere liberalisering was al tien jaar gekend. Ze hebben ook niets gedaan om er zich (en ons) op voor te bereiden. Dat hebben ze doelbewust gedaan, om de contracten met China over Westerse leveringen van o.a. zwaar materieel niet te hinderen. Trouwens, zijn onze beleidsmensen niet voor de "vrije" markt?

De nucleaire opwerkingsfabriek van Sellafield in Groot-Brittannië lekt. Op 18 april 2005 werd dat ontdekt door de Britisch Nuclear Group, en er wordt onomwonden toegegeven dat het er al lekt sedert augustus 2004 is: maar dat het niet werd opgemerkt. Er is genoeg vloeistof weggelopen om een olympisch zwembad voor de helft te vullen. Het gaat om 83 kubieke meter "zwaar water" met 22 ton opgelost uranium en plutonium in, die in het interne mechanisme van de fabriek is gelekt. Het wegpompen moet door robots gebeuren omdat de zone zo hoog radioactief is dat elke mens die het zou betreden zou sterven. De (tijdelijke) sluiting van de fabriek kost minstens 300 miljoen pond aan gemiste inkomsten, alleen al in 2005.

Philip Cooney is zijn job kwijt. Hij dirigeerde de Raad voor Milieukwaliteit van het Witte Huis, maar moest opstappen nadat was uitgelekt dat hij bepaalde stukken uit een wetenschappelijk rapport had geschrapt en vervangen door teksten van regeringsgezinde wetenschappers. Het rapport ging over beleidsvoorstellen rond de opwarming van de aarde, en Cooney wilde de rol van de uitstoot van schadelijke gassen in dit verband minimaliseren. Philip Cooney was een voormalig lobbyist voor de olie-industrie voor hij in dienst trad bij president G.W.Bush.

Condoleezza Rice wordt veel geroemd om haar intelligentie en academische kennis. Maar wiskunde zal toch niet haar sterke kant zijn geweest. Tijdens de Senaatszitting voor haar benoeming tot minister verdedigde ze met klem het beleid van haar president in verband met Irak. Ze verklaarde dat reeds 120000 Iraakse militairen waren opgeleid die dus geleidelijk aan het Amerikaanse leger zouden kunnen vervangen. Ze werd snel tot de orde geroepen door senator Joseph Bidden die haar cijfers 'uitvindsels' noemde, en antwoordde dat het aantal Iraakse militairen dat de nodige opleiding haalt, slechts iets meer dan 4000 bedraagt. Dertig maal minder.

George Galloway verliet de Britse Labour uit onvrede met de Irakpolitiek van Tony Blair. Tijdens recente verkiezingen werd hij in het parlement verkozen. Hij werd door een Senaatscommissie van de VS beschuldigd aanvaard te hebben om 20 miljoen vaten Iraakse olie te verhandelen ten tijde van het embargo. Galloway eiste onmiddellijk door de commissie te worden gehoord. Nadien zei hij "alles wat ik gezegd heb over Irak is uitgekomen, alles wat zij hebben gezegd is fout gebleken". Galloway gaf wel openlijk toe dat hij Saddam Hoessein tweemaal heeft ontmoet. "Net zoals Donald Rumsfeld. Het verschil tussen ons is wel dat Rumsfeld Saddam wapens wou verkopen, terwijl ik hem heb gevraagd om de VN-inspecteurs weer toe te laten in Irak".

Voordien had de Daily Telegraph interne documenten van de Iraakse administratie gepubliceerd. Daarop baseerde de krant haar stelling dat George Galloway door Saddam Hoessein omgekocht werd met olieleveringen. Maar... de documenten waren vals. De krant, die op het ogenblik van de feiten in handen was van de Hollinger Group van Richard Perle en Henri Kissinger, werd hiervoor door de rechtbank veroordeeld. Dit proces kostte haar in totaal 1,2 miljoen pond sterling, waarvan 150000 schadevergoeding aan Geroge Galloway.

Het nieuwe Afghanistan waar de NAVO mee de "democratie" helpt instellen, is nog altijd de koploper qua opiumproductie in de wereld. Liefst 87 procent van de wereldwijde heroïneproductie komt uit Afghanistan. Volgens een VN rapport boekte vorig jaar de papaverteelt in dit door het westen bezette land een recordwinst, en steeg het aantal papavervelden in een jaar met 64 procent tot 131000 hectare.

Onweer

De zon heeft onbarmhartig
verstek laten gaan,
de vrouwen zullen weer nijdig zijn
– buiten hangt een halfdroge was –
Een regenboog is het eerste teken:
onweer op komst.
Mijn hond ruikt reeds de
sporen van het nakende onheil.
Tot vervelens toe blaft hij
op de hoge tonen van het
onweers-concert.
Niet iedere dag wordt stil
geboren…

Jozef Vandromme

INHOUD nr. 374 | jul-augustus 2005

EDITORIAAL	– De unie in crisis *3*
INTERVIEW	– Een gesprek met Lucas Catherine 'De politieke Islam heeft zijn beste dagen gehad...' *4*
MENSELIJKE VEILIGHEID	– Snelle Tsunami heropbouw: een ongeluk met een ongeluk? ... *9* – 'Corportate Aid' en andere vormen van liefdadigheid *10*
EUROPESE UNIE	– Verleden en toekomst van een grondwettelijk verdrag ..... *13* – Wat nu Europa? ..... *14* – Nieuwe regelgeving moet klaarheid brengen in Europese lobbycratie *16*
TURKIJE	– Naar hervatting van guerrillaoorlog in Turkije? *18*
USA	– Bush en zijn aangepaste verpakking: "oorlog tegen de Tirannie" *20*
VREDESBEWEGING	– Vlaamse vredesweek 2005: alle kernwapens de wereld uit *24*
DOSSIER	– In grote vrijheid. Ontwikkeling, veiligheid en mensenrechten voor iedereen ..... *27* – Een hervormde VN, een vrijbrief voor de Navo ..... *31* – Dubbelmoraal en diplomatieke overdrijving van de VN-mensenrechtencommissie *33*
AFRIKA	– Overweldiging Zuid-Afrika: reisverhaal van angst en beven ..... *34* – Zuid-Afrika op een "Kregbus" *36*
BEWAPENING	– Militaire uitgaven in de wereld ..... *40* – Nucleair non-proliferatie verdrag *50*
AZIË	– Een noodkreet uit de Cordillera, filippijnen: "Land is leven! Laat onze aarde niet ondermijnen!" ..... *41* – De spanningen tussen Japan en China en de Amerikaanse geopolitiek in Azië ..... *44* – China, een veelkoppige draak *47*
ZUID-AMERIKA	– President wijkt onder volksprotesten *49*
CULTUUR VAN VREDE	– Filmvoorstelling *51*
AGENDA	– 60 jaar Hiroshima-Nagasaki - Barbecue *52*
VOOR DE VUIST	– Schuldkwijtschelding *55*
TE ZOT OM LOS TE LOPEN	..... *56*

vrede

sedert 1957
tweemaandelijks tijdschrift
vrede vzw
studie- en informatiecentrum internationale politiek, vredes- en ontwikkelingsproblematiek

REDACTIE-BEHEER-PUBLICITEIT
Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
prk 000-0956015-80
tel 09 233 46 88
fax 09 233 56 78
e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be

LEESGELD:
3,75 euro: los nummer
20 euro: 6 nummers/jaar
22,50 euro: instellingen met factuur
25 euro: Nederland en E.U.
40 euro: rest vd wereld
steunabonnement: 30 euro
combinatie-abonnement met vredescahiers: 40 euro
40,5 euro met factuur
combinatie/steun: 50 euro

ABONNEMENTENDIENST: L. Verwest, J. Ngandu

wordt gedrukt op kringlooppapier
OFFSET DRUK: Nevelland, B.W. 9850 Nevele
LAYOUT-CONCEPT: Filip Coopman
TEKENING DOSSIER: Walter
FOTO KAFT: Stijn Pieters

KERNREDACTIE:
Ludo De Brabander, Georges Spriet, Marie-Jeanne Vanmol, Antoine Uytterhaeghe, Soetkin Van Muylem

REDACTIELEDEN:
Lucien Bollaert, Paula Burghgraeve, Merel De Smet, Tieneke Holvoet, Mohamed Kabbar, Yordi Lesaffer, Francine Mestrum, Marleen Renders, Jennie Van Lerberghe, Paul Vanden Bavière, Wouter De Vriendt, Geert Goeman

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
Marc De Smet,
V. de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

***
De ondertekende artikels beantwoorden niet noodzakelijkerwijze aan ons standpunt. Overname van artikels is slechts toegelaten mits bronvermelding en toezending van een presentexemplaar.

Werkten mee aan dit nummer.
Georges Spriet, Wim De Neuter, Soetkin Van Muylem, Erik Goeman, Charles Van Der Vinck, Pieter Teirlinck, Paul Vanden bavière, F. William Engdahi, Kofi Annan, Uli Cremer, Antoine Uytterhaeghe, Jenny Vanlerberghe, Marie-Jeanne Vanmol, Annelore Otty, Anne Konings, Michel Billiau, Jozef Vandromme.

SCHULDKWIJTSCHELDING

CADTM, Comité voor schuldkwijtschelding van de derdewereld

De ministers van Financiën van de 7 rijkste landen plus Rusland, hebben op 11 juni ronkende verklaringen afgelegd over de « historische » kwijtschelding van de schulden van de armste landen.

CADTM volgt al jaren met argusogen dergelijke verklaringen die totnogtoe altijd zijn uitgemond in een cosmetische operatie die nog maar 's de dominantie van de schuldeiser onderstreept. Dat was zeker zo rond het initiatief voor de 42 'landen met de grootste schuld', dat werd aangekondigd in 1996 op de G7 van Lyon, en nog 's werd versterkt in 1999 op de G7 van Keulen. Om werkelijk te kunnen oordelen moeten we uiteraard alle praktische modaliteiten kennen die deze kwijtschelding begeleiden. Dat zal nog wel even duren, maar we kunnen nu al enkele bemerkingen maken.

Primo.

Deze operatie gaat voor de rijke landen over zowat 2 miljard dollar per jaar, die we moeten vergelijken met de 350 miljard landbouwsubsidies en de 700 miljard militaire uitgaven van de G8-landen. Deze verzamelde rijke landen zijn dus bereid voor de financiering van deze kwijtschelding jaarlijks de helft uit te geven van wat de Verenigde Staten maandelijks uitgeven voor de bezetting van Irak. Naar verluidt zouden de VS deze middelen trouwens putten uit hun magere officiële ontwikkelingshulp. Dus zonder bijkomende fondsen te zoeken.

Secundo. Er wordt een nieuwe benadering aangekondigd. Naar eigen zeggen van de G8 betreft het voor de eerste keer een werkelijke kwijtschelding van schuld, en niet enkel een financiering van de rente en kosten van de schuld, die aan de internationale instellingen wordt gestort. Mocht dit bewaarheid worden dan moeten we dit beschouwen als een kleine stap voorwaarts die onder druk werd bekomen van de ontelbare acties voor een echte kwijtschelding bij de grote instellingen : Wereldbank, IMF, of andere multilaterale banken. Even toch relativeren. Volgens de G8 is er geen kwijtschelding van de schulden ten opziche van de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IADB), en evenmin van de Aziatische Ontwikkelingsbank (AsDB). Deze banken hebben nochtans grote sommen uitstaan tegenover landen als Bolivë, Nicaragua, Honduras, Guyana, Vietnam, Laos.

Tertio.

Zelfs in het beste geval betekent deze operatie nog altijd geen 100% kwijtschelding voor de 18 betrokken landen. Deze landen blijven immers schuldenaar ten op zichte van bilaterale schuldeisers (waaronder landen van de G8), van bepaalde multilaterale kredietverleners (AsDB, IADB en andere) en privé-kredietverleners.

Quarto.

In de 18 betrokken landen leven slechts 5% van de derdewereldbevolking. Mocht deze maatregel in de toekomst doorgetrokken worden naar alle 42 arme landen met zware schuldenlast (HIPC, Heavily Indebted Poor countires), dan gaat het nog maar om 11% van de derdewereldbevolking. De grote meerderheid van de allerarmsten leeft in andere derdewereldlanden; in totaal zijn er dat 165.

Quinto.

De beslissing van de G8 houdt in dat het HIPC-initiatief (HIPC, arme landen met zware schuldenlast) dat deze landen een zware dosis neoliberale beleidsmaatregelen oplegt, gewoon door gaat. Het gaat om de privatisering van de natuurlijke hulpbronnen, van strategische economische sectoren ten voordele van transnationale ondernemingen uit de rijke landen, kostenverhoging voor de bevolking in de gezondheidssector en het onderwijs, vrijmaking van het kapitaalverkeer waardoor de kapitaalvlucht bevorderd wordt zoals door verschillende Unctad studies werd aangetoond. Verder moeten ook de invoerbeperkingen worden opgeheven waardoor miljoenen kleine en middelgrote producenten verdwijnen die de concurrentie niet aan kunnen met de geïmporteerde producten.

CADTM eist samen met een heel groot aantal bewegingen in Noord en Zuid die rond schuldkwijtschelding werken, dat de neoliberale voorwaarden worden ingetrokken. De kwijtschelding van de schulden moet zonder voorwaarden zijn. De mensen uit het Zuiden zelf, hun sociale bewegingen en hun parlementen zijn heel goed in staat om te controleren of de uitvoeringsmaatregelen van de kwijtschelding inderdaad ten gunste komen van diegenen die dit het meeste nodig hebben.

CADTM eist de onmiddellijke en totale kwijtschelding van de openbare buitenlandse schuld van alle ontwikkelingslanden, die de voornaamste hindernis vormt om de basisbehoeften van de mensen te kunnen bevredigen. Het initiatief van London is geen oplossing voor het probleem van de schuld, is geen oplossing voor het probleem van de armoede, omdat het slechts gaat over 2% van de buitenlandse schuld van de ontwikkelingslanden.

EDITORIAAL

I Georges Spriet I

DE UNIE IN CRISIS

TOM, «Trouw», Amsterdam

De afwijzing van de tekst over de EU grondwet in Frankrijk en Nederland was kennelijk een schok voor de leidende politieke kringen. Er worden ons veel soorten uitleg gegeven, maar dat de mensen eigenlijk de neoliberale globalisering – waarvan deze tekst volop doordrongen was – afwijzen, kregen we in de grote media niet te horen of te lezen.

De dominante uitleg waarom werd tegengestemd is vooral geconcentreerd op de angst: angst voor jobverlies, angst voor de onbekende factoren (criminaliteit, maffia) door de uitbreiding, angst voor de schaalvergroting die leidt tot onbegrip. Andere punten die de grote media nog aanhalen zijn dan de prijs van de euro, van de financiële bijdragen aan het overkoepelende budget. Inderdaad, sommige van deze elementen spelen een cruciale rol. Ze gooien echter een en ander op een hoopje. De commentatoren lijken niet in te zien dat deze neoliberale grondwet voor de mensen fundamentele vragen opwerpt.

Sommige Europese politici weren zich als een duivel in een wijwatervat om te doen geloven dat de filosofie van de Bolkestein richtlijn niets van doen heeft met deze grondwet. Maar dat is juist de politieke basislijn die de mensen kennelijk wel vaststellen. Overal waar de grondwet terdege werd uitgelegd door voor- en tegenstanders blijkt dat een groeiend deel van de bevolking, van een initiële positieve houding afstapt naar een heel kritische benadering.

Ook de media-kritiek dat de mensen over de nationale politiek hebben gestemd, is eigenaardig. Uiteraard hebben de mensen dat gedaan: de nationale politiek in alle EU-lidstaten is de directe vertaling van de neoliberale beleidslijnen die de Unie voorschrijft: de dwang tot liberalisering, de Lissabonstrategie met het in vraag stellen van de eindeloopbaanpolitiek, de loonpolitiek, meer flexibiliteit bijvoorbeeld.

We moeten eerlijk toegeven dat de militaire ontwikkelingen die de grondwet mogelijk maakt, onvoldoende weerklank hebben gevonden om de neen te onderbouwen. Zowel in Frankrijk als in Nederland was dit mee opgenomen in de neen-argumentatie, maar het is uiteraard in de eerste plaats het economische dat de mensen tot nadenken heeft gestemd.

Wat uit beide referenda ook ten overvloede blijkt is de kloof tussen de burgers en hun verkozenen. De politieke klasse meent kennelijk te mogen concluderen uit het feit dat ze via algemene verkiezingen zijn aangeduid, dat zij over een onvervreemdbaar label van democratie beschikken. Als, zoals in Nederland, 85% van de parlementsleden voor deze grondwet is, en de bevolking stemt met 63% het tegenovergestelde, dan is er wel een probleem. We moeten onze politici blijven interpelleren, hen blijven confronteren met andere opvattingen dan het eenheidsdenken waar ze allemaal volop van doordrongen zijn.

De vaststelling dat het referendum een sterk middel is geweest om de betrokkenheid van de burgers op te roepen en te versterken, moet ook worden gemaakt. Mensen, zeker en vast in Frankrijk, hebben zich geïnformeerd, hebben gediscussieerd. De betogingen vanuit de neen-campagne waren niet fantastisch, maar het aantal succesvolle debatten met zeer hoge opkomst was enorm groot.

Ik denk dat we ook in ons land moeten blijven deze grondwet uitleggen aan allen met wie we in contact komen. De grondpijlers van het neen in Nederland en Frankrijk gelden overal: deze grondwet is een nieuwe verankering van het neoliberalisme, er is een probleem van legitimiteit en van institutionele democratie, met deze grondwet effent men verder de weg naar een militair Europa dat overal in de wereld kan interveniëren.

In Vlaanderen had Minister Bourgeois enkele maanden geleden het socio-culturele veld al opgeroepen om in het najaar de discussie rond de grondwet aan te zwengelen. Een samenwerkingsverband Masereelfonds, Attac-Vlaanderen, Imavo en Vrede gaat in het najaar in alle hoofdsteden van de Vlaamse provincies en in Brussel tegensprekelijk debatten organiseren rond (deelaspecten van) de EU-grondwet. Georges Debunne, Jef Sleeckx en Lode Van Outrive willen 15000 handtekeningen onder een verzoekschrift om een hoorzitting te verkrijgen in het Vlaams Parlement.

Beste lezer, twijfel niet en neem deel aan deze initiatieven. ■

EEN GESPREK MET LUCAS CATHERINE ‘DE POLITIEKE ISLAM HEEFT ZIJN BESTE DAGEN GEHAD...’

I Wim de Neuter I

Hebben de politieke islam of beter de gestructureerde fundamentalistische bewegingen hun beste tijd gehad? Als we de internationale massamedia moeten geloven en hun dagelijkse beeldvorming gewillig overnemen, dreigt het ‘groene gevaar’ van alle kanten en is de politieke islam aan een wereldwijde opmars bezig. De fundamentalistische terreur kan willekeurig en gelijk waar ter wereld toeslaan. Of is er iets mis met de perceptie van onze massamedia en onze politieke elite, die van islamofobie schijnt te leven. We hadden een gesprek met Lucas Catherine, auteur van twee uiterst boeiende boeken over het moslimfundamentalisme en de politieke islam: ‘In naam van de islam. Godsdienst als politiek argument bij Mohammed en Khomeini” (1985) en ”Islam voor Ongelovigen” (1997). Lucas Catherine heeft het over de toekomst van de politieke islam, over het verzet in Irak en uiteraard over het fundamentele probleem in het Midden-Oosten: de Palestijnse kwestie, die verder van een oplossing staat dan ooit.

Foto: Stijn Pieters

In Iran werd in 1979 één van de trouwste pro-Westerse dictators, shah Reza Pahlevi, van zijn pauwentroon gestoten. Meteen maakte de wereldopinie kennis met een nieuw fenomeen: de politieke islam.

Vanuit het Franse dorp Neauphle-le-Château deed de Iraanse geestelijke leider, ayatollah Ruhollah Khomeini, de ene oproep na de andere aan de Iraanse studenten en arbeiders, die in opstand waren gekomen en voor hem en zijn aanhangers - een genootschap van fundamentalistische, puriteinse theocraten - de kastanjes uit het vuur haalden. De Franse veiligheidsdiensten hadden de ayatollah nauwelijks een strobreed in de weg gelegd. Het hoofdkwartier van Khomeini was maandenlang een soort bedevaartsoord. Om bij de ayatollah op de thee te gaan, moest je eerst door een bos televisiecamera’s. President Giscard d’Estaing legde na de val van de shah en de terugkeer van Khomeini naar Teheran een merkwaardige verklaring af: “om het communisme in te dammen, moeten we het confronteren met een andere ideologie. In het Westen hebben we op dit vlak niets meer te bieden, daarom steunen we vandaag de islam.”

Ook de Amerikaanse politieke elite heeft de politieke islam vele jaren als een lievelingskind gekoesterd. De publieke vijand nummer één van vandaag, de Saoedische fundamentalist Osama Bin Laden, werd door de VS-presidenten Ronald Reagan en George Bush senior beschouwd als een “vrijheidsstrijder”. Hij was één van de mannen die in de moslimwereld huurlingen ronselde voor de vuile oorlog in Afghanistan: eerst tegen het Sovjetbezettingsleger, later voor een hele reeks bloeddorstige krijgsheren en tenslotte voor de zeloten van Allah, die zich taliban noemden. Het aartsconservatieve en fundamentalistische koningshuis in Saoedi-Arabië blijft een trouwe (doch erg onstabiele) bondgenoot van het Witte Huis en het Pentagon, voor wie er nog steeds goede en slechte moslimfundamentalisten lijken te bestaan.

Tot 11 september 2001 leek het er sterk op dat de politieke islam of liever de strak gestructureerde fundamentalistische bewegingen in de Arabische wereld en in de moslimlanden over hun hoogtepunt heen waren.

Lucas Catherine: Dat klopt, de fundamentalistische bewegingen hadden hun beste tijd gehad. Kijk naar de Egyptische Gama’at, dat was een goed gestructureerde organisatie. In mei 2005 zijn er in Cairo wel enkele aanslagen geweest tegen buitenlandse toeristen. Maar dat lijken alleen maar wat losse flodders. Het zijn acties van enkele gefrustreerde jongeren uit een welbepaalde armenwijk van de Egyptische hoofdstad. Kijk naar Hamas in de bezette Palestijnse gebieden. De beweging breekt niet echt door en blijft, ondanks de corruptie van de Palestijnse leiders, en de

houding van hun nieuwe leider Mahmoud Abbas, (die zich meer dan zijn voorganger Yasser Arafat laat rollen door Israël en de Verenigde Staten), bij de verkiezingen op zo wat dertig procent steken. Een populariteit die al jaren stabiel blijft. Van een echte doorbraak is geen sprake. Hamas blijft ongeveer even groot als bij zijn oprichting in 1988, enkele maanden na het begin van de eerste Palestijnse intifada. Inmiddels is de situatie van de Palestijnen onder de Israëlische bezetting en kolonisatie nochtans dramatisch verslechterd. Normaal zou dat de ideale voedingsbodem moeten zijn voor een fundamentalistische beweging als Hamas. En dat blijkt niet zo te zijn. Kijk ook naar Algerije. De fundamentalisten zijn daar gewoon geneutraliseerd door het regime.

Er bestaat geen gestructureerde fundamentalistische massabeweging meer?
Lucas Catherine: Het fundamentalisme als goed geöliede machine is verdwenen. Het heeft plaats gemaakt voor een ander fenomeen. In de moslimwereld, in de Arabische landen en voor een deel ook bij de moslims en Arabieren in onze landen merk ik hoe gefrustreerde jongeren via het internet een eigen versie van de islam aan het brouwen zijn. Persoonlijke frustraties over discriminatie, achteruitstelling worden geïndividualiseerd. Daarbij wordt de mosterd wel eens gehaald op de conservatiefste en reactionairste islamitische internetsites. De herislamisering van de jonge generatie is veeleer een louter individueel verschijnsel, niet alleen bij ons, ook in de Arabische wereld. De meeste van deze jongeren gaan niet eens naar de moskee. Zij fabriceren hun eigen islam. Zij houden zich met andere woorden bezig met één van de fundamenten van de islamitische godsdienst: de persoonlijke relatie van de gelovige met Allah. Daarbij nemen ze hun diepe persoonlijke frustraties als basis. En dit verschijnsel krijgt op dit ogenblik geen politieke vertaling.

In een land als Egypte is dat opvallend. De oude moslimbroederschap is al zeer lang gerecupereerd door het systeem. De radicaalste groepen, zoals de Gama'at, komen niet van de grond. Wat uiteraard te maken heeft met de bijzonder autoritaire aard van het regime van de Egyptische president Hosni Moebarak. Meer dan wat individuele acties kunnen deze radicalen niet meer ondernemen.

IRAAKS ISLAMITISCH VERZET

In Irak, dat door de Amerikaans-Britse coalitietroepen onder de voet is gelopen, lijken allerhande fundamentalistische bewegingen nochtans een zeer belangrijke rol te spelen bij het gewapende verzet.
Lucas Catherine: Het is moeilijk om daar echt een zicht op te krijgen. De namen van de Iraakse verzetsgroepen duiken plotseling uit het niets op. Het zijn namen waarvan nooit iemand wat gehoord heeft. De Jordaniër Al Zarqawi heeft er mythische proporties gekregen. Uiteraard speelt de godsdienst een belangrijke rol in het verzet van de Irakezen. De Amerikanen hebben van Irak een nieuwe kolonie gemaakt. Hun militaire aanwezigheid lokt verzet uit. Dat is de logica zelf. Het blijft uiterst moeilijk om een precies beeld te krijgen van de verschillende Iraakse verzetsgroepen. De ontvoeringen in Irak krijgen doorgaans veel media-aandacht. En blijkbaar zijn die het werk van groepen, die zeer sterk van elkaar verschillen. Een deel van deze ontvoeringen zijn trouwens het werk van pure criminele organisaties, die het alleen maar voor het geld doen. Dat blijkt onder meer uit het groot aantal Irakezen dat ontvoerd wordt en waarvoor dikwijls belangrijke sommen losgeld worden betaald. Ik zie echter zeer weinig sporen van een politieke islam, die zich op de orthodoxie beroept. Er is het fenomeen van de onthoofdingen in Irak. Dat staat mijlenver van de islamitische orthodoxie. Moslims mogen niet zo maar iemand onthoofden. De onthoofding als straf bestaat uiteraard. Maar alleen een religieuze rechtbank kan zich hierover uitspreken. Een politieke groepering kan dat niet. De beklaagden moeten schuldig bevonden worden volgens welbepaalde normen van de sharia, de islamitische rechtsleer. Wat dan helemaal niet klopt in dit plaatje is de vrijlating van beschuldigden. Mensen die ontvoerd worden, komen weer vrij als er losgeld is betaald. Volgens de moslimwet wordt iemand schuldig bevonden en kan de onthoofding worden voltrokken. Er kan dan in geen geval worden gepalaverd over een vrijlating in ruil voor losgeld of om politieke eisen te stellen. Die ontvoeringen en onthoofdingen gebeuren met andere woorden niet volgens teksten of voorschriften van een zeer strenge islamitische orthodoxie, maar volgens de interpretatie van de islam van de politieke groepen, die de ontvoeringen organiseren. Daarom ook dat er in de Arabische wereld bijzonder weinig sympathie bestaat voor deze ontvoeringsacties en onthoofdingen. Omdat de Arabische moslims weten dat ze zelfs tegenstrijdig zijn met de strengste of conservatiefste moslimwet. Nogmaals de enorme frustraties als gevolg van de bezetting van Irak worden met de religieuze vlag bedekt. De vraag is dan natuurlijk of dit religieus geïnspireerde verzet echt gestructureerd is. Ik betwijfel dat ten stelligste. En ik heb er ook de grootste twijfel over of dit verzet in staat zal zijn de bezettingsmacht in Irak te breken.

Ik kan in geen geval enige sympathie opbrengen voor dit soort acties. Ik kan ze alleen maar met klem veroordelen. Sommige acties van de Palestijnse verzetsgroepen kan je afkeuren, maar nog enigszins begrijpen. Maar voor willekeurige ontvoeringen en onthoofdingen kan niemand begrip opbrengen. Ik niet en de meeste moslims niet.

WEINIG NIEUWS ONDER DE ZON

Kan je zeggen dat er op dit ogenblik in de Arabische wereld – en zeker in de gebieden, die zwaar te lijden hebben onder een militaire bezetting zoals Irak of Palestina – een alliantie tot stand is gekomen tussen traditionele nationalistische stromingen en de islam?
Lucas Catherine: Dat in alle geval. En die alliantie is echt niet nieuw. Vergeet niet dat het Palestijnse verzet begonnen is in de jaren twintig van vorige eeuw. De religieuze invulling van dit verzet is er vanaf het begin geweest. In Irak vandaag is dat niet anders.

De verloedering van het verzet heeft echter alles te maken met de algehele culturele verloedering van de Arabische wereld. In de Arabische wereld is er nauwelijks nog sprake van enig fatsoenlijk

onderwijs. Het hele gebied gaat gebukt onder uiterst autoritaire, antidemocratische regimes. Als de Arabieren al hebben leren denken, kunnen ze niet eens voor hun mening uitkomen.

Gelijke kansen? De hele Arabische wereld wordt geregeerd door ondemocratische, autoritaire regimes, die zich van hun bevolking niets aantrekken. Degelijk onderwijs? Lees de rapporten van de grote internationale instellingen hierover – die vaak door Arabische professoren en onderzoekers zijn geschreven – en je weet hoe rampzalig het met het onderwijs is gesteld in de Arabische landen. Met af en toe eens een uitschieter, zoals bij de Palestijnen bijvoorbeeld, die tot tien jaar geleden uitstekend onderwijs aan hun bevolking konden verzekeren. Wat inmiddels helaas ook tot de geschiedenis behoort. Maar aan dat Palestijnse voorbeeld kon je ook zien hoe opleiding en onderwijs ook garant stonden voor de kwaliteit van de politieke beweging. De Palestijnse nationale beweging was een unicum op het vlak van democratie, debat, meningsvrijheid. Daardoor stond ook de links-seculiere strekking zo sterk bij de Palestijnen.

Foto: Nick Hannes

PALESTIJNS FUNDAMENTALISME

De Palestijnen hebben het nog nooit zo slecht gehad onder de Israëlische bezetting als vandaag. Economisch, politiek, maatschappelijk, cultureel... Hoe verklaar je dan dat een fundamentalistische beweging als Hamas niet echt kan doorbreken? Hamas is niet vrij van enig opportunisme. De beweging heeft het programma van de nationalistische Fatah overgenomen. Verkiezen de Palestijnen dan ook het origineel boven de kopie?

Lucas Catherine: Ik vrees dat het veel eenvoudiger is. De toestand is voor de Palestijnen, twaalf jaar na het "vredesakkoord" van Oslo, dermate rampzalig dat zij gewoon nagaan wie er op korte termijn iets kan verbeteren. Zo krijg je een vrij opportunistisch stemgedrag. "Wie het leven voor ons iets draaglijker kan maken, daar stemmen we voor". Het gaat hier bovendien om een zeer jonge bevolking. De jonge Palestijnen kennen niet echt hun historische achtergrond. Van thuis uit zullen ze wel over bepaalde politieke strekkingen hebben horen spreken, maar toch... Ik stel vast dat de Palestijnen stemmen zoals er elders in de wereld – ook bij ons – wordt gestemd. In Groot-Brittannië was een zeer groot deel van de bevolking tegen de oorlog die Tony Blair, samen met de Amerikaanse president George W. Bush, in Irak is begonnen. Maar economisch gaat het de Britten vrij goed, dus stemmen ze voor Tony Blair, ondanks die oorlog. Er wordt wereldwijd minder en minder ideologisch gestemd. Ideologische stemmen van mensen die een andere maatschappij willen zijn te verwaarlozen. Bij ons gaan zulke stemmen deels naar Groen of naar klein links. Bij de Palestijnen staat Hamas voor de ideologische stem. Een Palestijn stemt voor Hamas als hij het maatschappijbeeld van die beweging deelt: de islamitische staat. Toen het de Palestijnen alsmaar slechter begon te gaan, was Hamas op het terrein present met de heel efficiënte maatschappelijke structuur van hun liefdadigheidsinstellingen. De dertig procent van de Palestijnen, die Hamas achter zich weet te scharen, is grotendeels het rechtstreeks gevolg van dit liefdadigheidswerk. Hamas heeft de Palestijnen op louter maatschappelijk vlak wel iets te bieden. Maar op politiek vlak? De fundamentalisten van Hamas mogen dan al een deel van het Fatahprogramma hebben overgenomen. De Palestijnen weten inmiddels dat Fatah al meer dan veertig jaar voor dit programma ijvert, zonder dat het ook maar iets heeft veranderd. Bij de Palestijnen ontstaat echt wel vermoeidheid, hoor. Beter enkele druppels op de hete plaat, dan het vuur onder de plaat proberen weg te krijgen. Want dat lukt toch niet. Dat is de redenering van een vermoeide Palestijnse bevolking. Wat het allemaal nog erger maakt natuurlijk, want echte verandering krijgen ze hierdoor niet. In Israël verandert er namelijk niets.

Je hebt in het verleden - naar aanleiding van de zelfmoordacties van een deel van het Palestijnse verzet - gewezen op de verloedering van de Palestijnse weerstand. Hoe heb je dat zien aankomen. En hoe zie je dat evolueren?

Lucas Catherine: Ik denk dat er één zeer belangrijke reden voor te vinden is: de leiding van de Palestijnse verzetsbeweging snijdt niet langer de kern van het probleem aan. Al heel lang - sinds Oslo in 1993 - laat het officiële Palestijnse verzet zich vangen aan de zogenaamde vredesprocessen. De kern van het probleem is onder meer dat Palestijnen die op de Westelijke Jordaanoever wonen en afkomstig zijn uit steden en dorpen, die vandaag op Israëlisch grondgebied liggen, niet

terug mogen keren, terwijl Israëlische kolonisten zich wel mogen vestigen waar ze willen, dat Belgische joden zich probleemloos mogen vestigen in de door Israël bezette gebieden. Het ondemocratische karakter van de staat Israël, en het Israëlische apartheidssysteem dat die fundamentele ongelijkheid en discriminatie veroorzaakt, zouden op de onderhandelingstafel moeten komen. Maar dat gebeurt niet. Het gaat echt niet om de zoveelste terugtrekking van het Israëlische bezettingsleger uit Qalqiliya bijvoorbeeld. Trouwens het Israëlische burgerlijke bestuur op de Westelijke Jordaanoever onderhandelt dezer dagen met Hamas over de spelregels van zo'n nieuwe terugtrekking. In de beginjaren stelde Fatah deze fundamentele oorzaken van het probleem wel aan de orde. Later werd Fatah zelf omgeturnd tot een ondemocratische organisatie en het kernprobleem verdween naar de achtergrond. Want als de democratie buiten spel wordt gezet, moet er worden gezwegen over al deze fundamentele vragen, zo niet barst de kritiek in eigen rangen los. Het probleem van de Palestijnen is dat de Palestijnse autoriteit dezelfde weg is opgegaan als om het even welk Arabisch regime: weinig respect voor de eigen mensen, weinig bekommernis voor hun fundamentele problemen en buigen onder de diktaten van de Verenigde Staten en Israël.

PALESTIJNSE ZELFMOORDACTIES

Ook de Palestijnse zelfmoordaanslagen zijn een absoluut foute tactiek gebleken...

Lucas Catherine: Het begin van de Palestijnse zelfmoordaanslagen valt samen met het begin van de tweede intifada in september 2000. De eerste intifada van 1987 tot 1993 leverde voor de Palestijnen niets op, maar het was een goed georganiseerde, sterk gestructureerde beweging. Het was een politieke massabeweging, vandaar ook het stereotiepe beeld dat de wereld ervan heeft: stenen gooiende jongeren. De eerste intifada heeft Oslo opgeleverd. En dat was dus niets. In de politiek gaat het meestal zo: een beweging heeft afgedaan en het is onmogelijk om er later op terug te vallen. Het fenomeen deed zich eerder al voor met het socialisme in de Arabische wereld. In Syrië en Soedan bestonden sterke communistische partijen. Wat ervan overblijft zal wellicht blijven bestaan, maar het is nagenoeg ondenkbaar dat deze partijen opnieuw massaal aanhang zullen verwerven. De eerste intifada kon ook niet worden overgedaan. En ook bij de Palestijnen merkt men de neiging om individuele oplossingen te zoeken voor diepgewortelde frustraties.
Zelfmoordaanslagen vereisen nauwelijks enige organisatie. Een kleine kern moet in staat zijn om bommen te maken. En die kern wordt voornamelijk door Hamas en de islamitische Jihad gestructureerd. Het reservoir van mannen of vrouwen, die zichzelf willen opblazen, is hoe dan ook aanwezig. Het heeft allemaal te maken met die algehele wanhoopssituatie. De Israëlische repressie is zo sterk, dat alleen wat individuele kernen nog tot enige tegenactie in staat zijn. De zelfmoordaanslagen lijken op dit ogenblik stil te vallen. Dat heeft weinig te maken met de muur die Sharon heeft laten bouwen rond de bezette gebieden. Het heeft eerder te maken met Hamas en de islamitische Jihad, die beginnen twijfelen over de doeltreffendheid van deze zelfmoordtactiek. Hoe hopelozer de toestand wordt, hoe radicaler sommige mensen gaan reageren. Als ik het juist heb, zijn er voor de tweede intifada welgeteld vier zelfmoordaanslagen geweest. De vonk is natuurlijk overgeslagen vanuit Zuid-Libanon, waar Hezbollah de zelfmoordtactiek wel met succes heeft toegepast. De tweede intifada heeft dat Hezbollahmodel gekopieerd. Dat was het motto van Hamas: wat Hezbollah in Libanon heeft gedaan, zullen wij doen in de bezette gebieden.
Hezbollah had deze tactiek dan weer uit Iran geïmporteerd. En eigenlijk is het een tactiek die vanuit Sri Lanka - van de Tamiltijgers - is overgenomen. Het heeft zelfs niet direct iets met de islam te maken.

Voordien bestond deze tactiek niet echt bij de Palestijnen. Zelfs ten tijde van de guerrilla van de fedayin was het nooit de bedoeling om te sneuvelen. De bedoeling was met kleine gevechtseenheden zo vaak mogelijk aan te vallen en te blijven aanvallen. Wie sneuvelde was dan wel een martelaar, maar het was wel degelijk de bedoeling om zo veel mogelijk Israëlische doelwitten te treffen. Ik ben destijds in Jordanië getuige geweest van een Palestijnse aanval van tachtig fedayin.
Er waren maar twee strijders omgekomen. De rest maakte zich meteen op voor een nieuwe gewapende actie. De verhoudingen waren toen iets gemakkelijker voor een klassieke guerrillaoorlog. Vandaag kan dat niet meer. Het Israëlische leger is volledig veranderd en concentreert alle middelen op de "binnenlandse vijand". Heel de Israëlische samenleving is waanzinnig gemilitariseerd. Geen enkel ander land beschikt over zo'n concentratie van zware gesofisticeerde wapens tegen een binnenlandse vijand. Zelfs de Amerikaanse wapenconcentratie in Irak is in verhouding veel kleiner. In de jaren zeventig en tachtig was dat niet zo. Voordien had Israël zijn leger en zijn conventioneel en nucleair arsenaal tegen de troepen van de Arabische buurlanden. Israël heeft vandaag een heel ander type leger. Wat het militair verzet van de Palestijnen nagenoeg onmogelijk maakt. De zelfmoordaanslagen zijn niet eens een keuze. Wat de Palestijnen militair ook ondernemen, het is altijd een zelfmoordonderneming. Het maakt niet uit of ze een Israëlisch militair doel met een zelfmoordbom of een kalachnikov aanvallen. Het resultaat is altijd dat de Palestijnse strijders gedood worden. Het is dan enkel nog een kwestie van efficiëntie.

SAOEDISCHE MALCONTENTEN

Er is het verschijnsel van de radicale, fundamentalistische groepen - die gemakshalve maar onder de noemer van Al-Qaeda worden samengebracht - die bloedige aanslagen plegen in de Verenigde Staten en Europa: 11 september 2001 in New York en Washington, 11 maart 2004 in Madrid. Hoe schat jij die groepen in?

Lucas Catherine:: Hun actie heeft doorgaans weinig te maken met de Verenigde Staten, Europa of zelfs niet met het Midden-Oosten. Tenzij dat het fenomeen beschouwd wordt als een gevolg van de crisis van de Arabische regimes. De aanslagen van 11 september werden

Foto: Stijn Pieters

gepleegd door Saoedi's, die allemaal in het buitenland verbleven. Maar hun actie had wel degelijk iets te maken met de toestand in Saoedi-Arabië. Het was een uitzonderlijke actie, omdat deze fundamentalistische groepen alleen maar op eigen terrein werken. De Verenigde Staten hebben dit verschijnsel maar geïnternationaliseerd, door dit soort Saoedische huurlingen in te schakelen in hun oorlog tegen de Sovjettroepen in Afghanistan.
De oorlog van de Verenigde Staten in Irak heeft op de eerste plaats te maken met olie. Irak moest opnieuw onder koloniaal bestuur worden geplaatst. Maar de Amerikanen maken zich ernstig zorgen over de toestand in Saoedi-Arabië. En dat is een aspect van de huidige oorlog in Irak, dat veel te weinig belicht wordt. Vandaag hebben ze in Irak, in de onmiddellijke nabijheid van Saoedi-Arabiê een immense troepenmacht. Het Saoedische koninklijke en fundamentalistische regime staat op springen. Het fundamentalisme van de Saoedi's liep evenwel volledig in de pas van de Verenigde Staten en werd tot voor kort nooit 'fundamentalisme' genoemd. Terwijl Saoedi-Arabië alle mogelijke en onmogelijke fundamentalistische bewegingen financierde overal ter wereld. Vergeet niet dat Osama Bin Laden de zoon is van een schatrijke entrepreneursfamilie. Die families hebben enorm geprofiteerd van de petroleumdollars van het Saoedische regime. Maar vandaag vallen ze uit de boot. Saoedi-Arabië maakt een zeer ernstige financiële crisis door. Het land heeft jarenlang immense wapenbestellingen geplaatst (voornamelijk in de Verenigde Staten). Riad heeft de eerste Golfoorlog van president George Bush senior in 1991 moeten betalen. Ze hebben de oorlog van president Ronald Reagan in Afghanistan betaald. De pot in Saoedi-Arabië is veel te klein geworden. En dat levert zeer veel malcontenten op. Osama Bin Laden is alleen maar de bekendste. Het koninklijke regime wankelt, de opvolging van de huidige demente koning is onzeker. Een staatsgreep van het leger behoort tot de mogelijkheden. Omdat het Saoedische leger het enige instituut is dat nog daadwerkelijk verbonden is met de Verenigde Staten (Saoedi-Arabië heeft meer vliegtuigen dan piloten en de lieden die dit arsenaal moeten beheren zijn van de Amerikanen afhankelijk, al was het maar om hun beroep te kunnen blijven uitoefenen). De feodale families hebben niet langer dezelfde band met Washington. Al Qaeda is een Saoedisch verschijnsel. Het fundamentalisme heeft zich in de Arabische wereld verspreid dankzij de moslimbroederschap (en dan voornamelijk de Pakistaanse tak ervan) en met de financiering van de Saoedische monarchie.

Dat verklaart meteen ook waarom deze fundamentalistische stroming zo marginaal blijft. Een tijd lang hebben de Saoedi's zich met enig moreel gezag kunnen opwerpen als de behoeders van de heilige plaatsen in Mekka en Medina. Maar dat moreel gezag zijn ze kwijt in heel de Arabische wereld. Ga maar eens in Marokko aan de kust tussen Tanger en Casablanca vragen wat de Marokkanen van de alomtegenwoordige Saoedi's in hun zomerpaleizen denken. Met de olieboom van 1973 begon de corruptie van de heersende families in Soedi-Arabië zo'n groteske vormen aan te nemen dat ze al hun moreel gezag in de Arabische wereld verspeelden. Alleen hun financiële macht blijft voorlopig overeind. En die brokkelt snel af.

(dit interview werd sterk ingekort, maar verschijnt in extenso in het nieuwe Vredescahier over Iran, zomer 2005)

– LUCAS CATHERINE, *'In naam van de islam. Godsdienst als politiek argument bij Mohammed en Khmomeini'*, uitgeverij EPO, Berchem, 1985, 168 blz., ISBN 90 6445 823 5.

– LUCAS CATHERINE, *'Islam voor ongelovigen'*, uitgeverij EPO, Berchem, 1997, 320 blz., ISBN 90 6445 017 X.

■

Wim De Neuter is journalist en schrijft regelmatig voor Vrede.

SNELLE TSUNAMI HEROPBOUW: EEN ONGELUK MET EEN ONGELUK?

| Georges Spriet |

Je hoort het wel 's van reizigers, of zomaar gewoon in de straat: "Hoeveel huizen hebben ze nu al heropgebouwd met hun 12-12? Je zou beter het geld gewoon aan de mensen geven; zij zullen wel het initiatief nemen." Is het echter zo eenvoudig en rechtlijnig?

HOUTEN HUIZEN

Niet zo lang geleden las ik een artikel over de heropbouw na de vloedgolf van 26 december 2004 op het eiland Sumatra. Het beschreef de activiteiten van een Turkse hulporganisatie die 800 houten huizen aan het bouwen is, en aldus maanden 'voorsprong' heeft op regeringsplannen. "Waarom zouden we moeten wachten? Als we op de overheid wachten zullen deze mensen sterven aan de gevolgen van de hitte," heet het in die kringen. Eigenlijk is dergelijke betrokken houding lovenswaardig, maar...

Er is inderdaad een 'maar'. Die schuilt met name in het illegaal kappen van bomen voor de leveringen van het hout waarmee de huizen worden gebouwd. De bossen in de mistige bergen lijken op het eerste gezicht inderdaad de perfecte leverancier. Bij nader kijken is dat misschien echter niet meer zo.

KORTZICHTIG

Deze wouden op Sumatra vormen een deel van de "longen" van de wereld. Ze vormen een van de rijkste en gevoeligste ecosystemen ter wereld. Ze zijn de leefomgeving voor heel wat dieren, apen, oerang-oetangs, tijgers, olifanten en duizenden soorten planten en insecten. Ecologisten vrezen nu dat de goed bedoelde spoed om slachtoffers van een massale tragedie te helpen, zal leiden tot een nieuwe catastrofe. Onbezonnen ontbossing verhoogt het risico voor grondverschuivingen, overstromingen, en schaadt de habitat van dieren en planten. "Dergelijke manier van doen is niet de mensen helpen, het is uitermate kortzichtig," hoor je bij de ecologisten.

De Indonesische tropische wouden zijn de derde grootste van de wereld, na Congo en de Amazone. Ze worden uitgedund door illegale boskap, bosbranden en rooiacties voor palmolieplantages aan een geschat gemiddelde van 2 tot 3 miljoen hectare per jaar. In 2002 had de regering het verlenen van kleinschalige boskapvergunningen gestopt, maar er wordt gevreesd dat lokale autoriteiten daar nu zijn op terug gekomen, om in deze post tsunami tijden toch wat kansen te vrijwaren om geld te maken.

Ecologisten vrezen nu dat de goed bedoelde spoed om slachtoffers te helpen, zal leiden tot een nieuwe catastrofe.

GROTE BEHOEFTE

Volgens WWF (World Wildlife Fund) en Greenomics, een Indonesische onderzoeksinstelling, zullen in Aceh de komende vijf jaar 1,15 miljoen kubieke meter hout en zelfs misschien 4 miljoen, nodig zijn om huizen te bouwen, scholen, kantoren en vissersboten. In Aceh werden meer dan een half miljoen mensen dakloos door de aardbeving en de vloedgolf, de nood is dus groot. De overheid wil een bouwprogramma uitwerken waarbij zo weinig mogelijk én volledig legaal gekapt hout wordt gebruikt. Maar dat alles gaat niet zo snel, en de druk om huizen te bouwen, en om een job als houthakker te krijgen, zijn bijzonder sterk. Sommige hulporganisaties willen hout uit de Verenigde Staten of uit Australië invoeren, andere willen zekerheid over de legale winning van het hout. Hoewel heel wat bewoners vroeger stenen huizen hadden, opteren ze nu toch voor hout omwille van de prijs, die op een vijfde komt, alhoewel de houtprijs serieus de hoogte is ingeschoten na de tsunami.

Médecins sans Frontières bouwt in Lamno 140 vissersboten, waarvan ze pas achteraf zijn gaan beseffen dat het hout meer dan waarschijnlijk illegaal gekapt is geworden. Het is nu te laat om te stoppen, de boten zijn zo goed als klaar. MSF zit helemaal niet in de bouwbusiness van vissersboten, maar ze wilde vooral depressieve gevoelens bij de mensen verhelpen. "Trouwens," beweert een inwoner, "het hout dat we gebruiken komt ook van bomen die geveld werden door de tsunami". ■

Volgens bepaalde rapporten is de helft van de houtkap in gevoelige gebieden – Amazone, Centraal Afrika, Zuidoost-Azië, de Russische federatie - illegaal. Dat betekent dat het hout wordt gewonnen, getransporteerd en verhandeld in overtreding van de nationale wetgevingen. Dat kan gaan over kappen zonder vergunning, het kappen van beschermde boomsoorten, of het overschrijden van de vergunde aantallen, bijvoorbeeld. (www.illegal-logging.info)

‘CORPORATE AID’ EN ANDERE VORMEN VAN LIEFDADIGHEID

I Soetkin Van Muylem I

Iedereen herinnert zich de uitzonderlijke intensiteit van de emoties -het ongeloof, de ontzetting en het medeleven- wereldwijd tentoongespreid tijdens de recente tsunami-ramp in Zuid-Oost Azië.

Een medeleven dat in schril contrast stond (en staat) met de enorme onverschilligheid voor bepaalde humanitaire rampen, zoals bijvoorbeeld de genocide in Rwanda of recenter de hele problematiek in Darfur of de chaos in Irak. Empathie voor mensen die te maken krijgen met de gevolgen van ‘plotse natuurrampen’ is veel groter dan voor slachtoffers van imperiale rampen gecreëerd door de mens zelf, zoals verwoestende oorlogen. Er heerst een vals gevoel dat er in geval van ‘natuurlijke rampen’ geen voorkomen aan was. In werkelijkheid is de impact van elke ramp ontegensprekelijk verbonden met de globale ongelijkheid in de wereld en tussen de mensen onderling. Bij de recente tsunami-ramp had de getroffen regio bvb. geen geld om dure detectiesystemen te installeren en de grootste slachtoffers waren de arme vissersgemeenschappen wiens hebben en houden niet bestand waren tegen de kracht van het water. De armste delen van de bevolking zullen ook de laatste zijn die van de noodhulp profiteren.

MEDELEVEN EN NAASTENLIEFDE

Dat er een behoorlijk aantal Westerse toeristen ten prooi viel aan de golven, zal zeker een invloed hebben gehad op de intense media-aandacht voor de ramp. De vele ‘blanke’ ooggetuigenverslagen vergrootten aanzienlijk het inlevingsvermogen van de Westerse toehoorders. De onophoudelijke toestroom van beklijvende beelden greep de mensen desalniettemin bij de keel. Het gevoel van medelijden, in de eerste plaats gecreëerd en in stand gehouden door de media, mondde uit in hartverwarmende solidariteitsac-

ties. Gewone mensen zamelden voor miljoenen euro’s hulp in. De regeringen konden niet achter blijven. Eén voor één verschenen de politieke wereldleiders voor de verzamelde pers, om met geaffecteerde stemmen aan te kondigen hoeveel geld ze schonken aan de getroffen gebieden. Het leek wel een opbodwedstrijd, waarin de Verenigde Staten meer dan eens in verlegenheid werd gebracht. Bush voelde zich uiteindelijk verplicht zijn aanbod te verhogen omdat kleinere en armere landen grotere bedragen ophoestten. De verleiding om de humanitaire hulp te gebruiken om politiek en electoraal krediet te winnen was groot. Maar de substantiële bijdragen van de Westerse grootmachten blijken achteraf een lachertje in vergelijking met hun andere uitgavenposten. Zo kost de bezetting van Irak voor een periode van één week, meer dan de totale hulp toegewezen aan de tsunami slachtoffers door de tandem Bush en Blair[1].

Het recente verleden leert ons bovendien, dat de beloofde steun na rampen, vaak zelfs niet volledig wordt overgemaakt. Van de 1,1 miljard dollar die door rijke landen beloofd werd aan Iran na de aardbeving in Bam (2003) is vandaag nog maar 17 miljoen dollar uitbetaald. In 1998, nadat de orkaan Mitch een deel van Centraal-Amerika verwoestte, werd ongeveer 9 miljard beloofd. Vijf jaar later werd maar een derde effectief ontvangen.

Het is duidelijk dat de genereuze humanitaire steun van regeringen zeer relatief is. Hulp beloven is niet alleen een kwestie van medeleven, maar is ook een politiek propaganda-middel, breed uitgesmeerd in de pers.

STRUCTURELE HULP

Eens het geweten gesust, gaat iedereen weer over tot de orde van de dag. Ondertussen is de aandacht afgeleid van de eerder ‘structurele’ maatregelen die genomen zouden kunnen worden. Er zou bijvoorbeeld een permanent internationaal fonds geïnstalleerd kunnen worden om gelijkaardige hulpoperaties snel te coördineren en te financieren. Voorstellen om noodhulp, maar ook internationale ontwikkelingsprojecten en ‘peacekeeping’ te betalen via een globale belasting op munttransacties (beter gekend onder de naam Tobintaks), worden al meer dan tien jaar besproken in forums van internationale niet gouvernementele organisaties (NGO’s)[2]. Een kleine belasting op de munthandel van 0,005% per transactie zou ongeveer 20 miljard dollar per jaar kunnen opleveren[3]. Een bedrag dat ondergebracht in een ontwikkelingsfonds een wezenlijk verschil kan betekenen. Het oprichten van zo’n fonds, eventueel onder de auspiciën van de VN, ligt zeker niet boven de mogelijkheden van de interna-

tionale gemeenschap. Wat ontbreekt is de politieke wil bij de machtigste landen ter wereld.

Een andere, meer structurele oplossing is de kwijtschelding van de loodzware schuldenlast van de landen in kwestie. De tsunami-landen hadden het schuldengeld goed kunnen gebruiken bij de heropbouw van de getroffen gebieden. De beloofde hulp is immers een fractie van wat die landen moeten afbetalen aan internationale financiële instellingen. Geld dat anders geïnvesteerd zou kunnen worden in ontwikkeling, gezondheidszorg, onderwijs, enzovoort. Het moet gezegd dat de idee van kwijtschelding van de schuldenlast blijkbaar zijn ingang heeft gevonden in de leidende politieke kringen. Op de G8 meeting van 11 en 12 juni 2005 werden de schulden van de 18 armste landen ter wereld voor 100% geschrapt. Het ziet er echter niet naar uit dat dit een trendbreuk zal worden. Eerder een toegeving aan trouwe VS-knecht Blair die zijn socialistisch blazoen wat moet oppoetsen. Meteen hebben de kwijtscheldende landen ook iets om voor te kunnen leggen aan de Algemene Vergadering van de VN[4]. Het wordt nog afwachten wie deze operatie zal financieren en aan welke voorwaarden de landen zullen moeten voldoen in ruil voor de kwijtschelding. In hoeverre het een middeltje is om alweer een regio onder volledige economische en politieke controle te krijgen valt nog te bezien. Ontwikkelingssteun en ook noodhulp zijn immers een ideaal drukking- en manipulatiemiddel.

HULP IN RUIL VOOR ONDERWERPING

Rijke landen (de Verenigde Staten in het bijzonder) en de grote financiële instituties zoals het Internationaal Muntfonds (IMF), hebben hun hulpbudgetten al dikwijls gebruikt om politieke en economische veranderingen in neo-liberale zin af te dwingen in ontwikkelingslanden. Maar ook op ideologisch vlak probeert men hulpbehoevende landen te beïnvloeden. Dit gebeurt vaak via financiële steun aan welbepaalde NGO's. De conservatieve religieuze groepen die de Bush-administratie steunen zijn bijvoorbeeld grote geldschieters voor humanitaire hulpprogramma's in ontwikkelingslanden. In twee van de landen die ernstig getroffen werden door de recente tsunami -Sri Lanka en Indonesië- is er de laatste jaren heel wat ongenoegen ontstaan rond de activiteiten van sommige christelijke evangelische groepen. Vanuit de VS, Zuid-Korea en Australië trekken ze naar armere gemeenschappen (Boeddhisten en Hindoes in Sri Lanka en Moslims in Indonesië) en misbruiken 'humanitaire hulp' om ze te bekeren naar het christendom. Een hoge moslimleider in Indonesië waarschuwde in de nasleep van de tsunami nog eens voor de pogingen van Christelijke hulpverleners om de slachtoffers te evangeliseren.

Begin juni van dit jaar kwamen er ook verschillende klachten van NGO's over de puriteinse voorwaarden waaraan Amerikaanse ontwikkelingsprojecten moeten voldoen om geld te krijgen van USAID[5]. Amerika vertikt het bijvoorbeeld geld te geven aan organisaties die weigeren prostitutie te veroordelen (bvb. organisaties die aids bij prostituees proberen in te dijken) of abortus gedogen (bvb. gynaecologische centra)[6]. De machtige landen zullen deze ideologische vorm van manipulatie niet rap uit handen geven.

In het wereldwijde kapitalistische systeem verkiest men occasionele controleerbare caritatieve uitgaven boven aanpassingen ten gronde. Georchestreerd en gemediatiseerd medeleven ligt op die manier aan de basis van politieke en sociale controle.

CORPORATE AID

Ook de mensen in de rijke landen worden danig beïnvloed. Het bedrijfsleven heeft in het steunen van ontwikkelingsprojecten namelijk een fantastische vorm van reclame gevonden. De marketing van globaal medeleven en de sponsoring van humanitaire inspanningen (corporate aid) is een ware trend geworden. Het is natuurlijk zeer goed voor het imago van het bedrijf. Het groeiend ongenoegen van consumenten over de verantwoordelijkheid van multinationals voor allerlei onrechtvaardigheden in de wereld kan op die manier getemperd worden. Het ongewijzigd voorbestaan van de huidige neoliberale variant van het kapitalistische systeem wordt ondertussen verzekerd. Corporate aid verlicht bovendien de hulp- en ontwikkelingsuitgaven van regeringen. In 2001 kondigde Colin Powell de creatie van de 'Global Developmental Alliance' aan, die nu bestaat uit 200 allianties tussen USAID, groeperingen in de VS, en 'corporate donors' (donorbedrijven). Volgens de CNN, hebben Amazon.com, de Bill Gates foundation, General Electric, Time Warner, Pfizer, Coca-cola, Starbucks en Exxon allemaal in hun zakken getast om de tsunami slachtoffers te steunen. Onbaatzuchtige hulp van rijke multinationals aan slachtoffers van een natuurlijke ramp? Hier volgen twee (tsunami) voorbeelden, die de hypocrisie van deze ondernemingen flagrant blootleggen. Starbucks, de bekende koffieshop keten is in de laatste vijf jaar 28% gegroeid. De bereikte marktwaarde in 2004 bedroeg 15 miljard dollar. Ondertussen leven er wereldwijd zo'n 25 miljoen koffieboeren in armoede. Koffie is het tweede grootste handelsartikel in de wereld. Het wordt geproduceerd in 70 verschillende landen, waaronder Indonesië. Zoals bij andere 'cash-crops'[7], kan het patroon en de organisatie van de arbeid teruggebracht worden tot koloniale relaties. Deze zijn in de hedendaagse context tot stand gekomen door de Structurele Aanpassingsprogramma's van de Wereldbank in een poging de koffiemarkt te mondialiseren. De privatisering van de

koffieboerderijen met de nadruk op 'cash crops' voor een op export gerichte economie, had een verwoestende impact op koffieboeren. Het heeft geleid tot een bittere concurrentiestrijd onder derdewereldlanden, met de uiteindelijke instorting van de Associatie van Koffieproducerende landen tot gevolg. De consumptie, verwerking en marketing bleef ondertussen een zaak van de eerste wereld. De opgelegde vrije marktstrategieën hebben, volgens de eigen berichtgeving van de Wereldbank, geleid tot het verlies van vele honderdduizenden jobs in koffieproducerende landen en tot de extreme verarming van nog eens honderdduizenden mensen in de regio's, terwijl de buitenlandse schuld en leningen stegen. Is het niet op zijn minst ironisch te noemen dat Starbucks geld schenkt aan Indonesië, verkregen door de verkoop van koffie die gemaakt is met bonen afkomstig van Indonesische plantages en die geproduceerd is op de rug van duizenden slecht betaalde arbeiders?

Ook Coca-cola zou in de voorhoede van de controverse moeten staan. Het bedrijf kwam uitgebreid in het nieuws met zijn nobele giften voor de tsunamislachtoffers. Ondertussen is het grondwater en de grond rond de Coca-cola fabrieken in het Aziatische land India sterk vervuild. De afvalproducten van Coca-cola fabrieken, op de Indische markt gebracht als meststoffen, bevatten extreem hoge niveaus van pesticiden (waaronder DDT), soms hoger dan 30 maal de EU en de VS-standaard. Testen uitgevoerd door de BBC vonden cadmium en lood in het afval waardoor het effectief als toxisch bestempeld kon worden[8]. Sinds april 2002 protesteren de dorpelingen van het landbouwdorpje Plachimada, 7 dagen per week voor de poorten van 'hun' Coca-cola fabriek, omdat het grondwater in de omgeving massaal opgepompt wordt voor het productieproces. Het overblijvende grondwater is sterk vervuild. Het verspreidt zo'n ongelofelijke stank dat het niet meer bruikbaar is om te koken en te baden. en zorgt voor een stijgend aantal ziektes in de streek. Het Hooggerechtshof van Kerala (zuiden van India) belette de fabriek van Plachimada in 2003 om nog verder ondergronds water aan te boren. Dit vonnis werd uitgesproken omdat de fabriek zo veel water verbruikte dat er in een straal van 3 km er rond droogte heerste. Plachimada, de grootste Coca-cola fabriek van India, is ondertussen tijdelijk gesloten sinds maart 2004, maar om deze beslissing permanent te maken strijden de lokale boeren nog altijd verder. In de noordelijke staat Rajasthan, een regio die sowieso al geteisterd wordt door droogte, hebben meer dan 50 dorpen last van watertekort door het onbezonnen delven naar water van de Coca-cola fabriek in Kala Dera. 'The Central Ground Water Board', een Indisch regeringsagentschap, bevestigde dat het dalende waterpijl het gevolg is van Coca-cola's arbitraire boorpraktijken. De Varanasi Coca-cola fabriek verbruikt meer dan 250.000 liter ondergronds water per dag en vervuilers hebben vele hectaren landbouwgrond onvruchtbaar gemaakt. In minstens 32 dorpen werden 'strijd comités' opgericht om de misbruiken van Coca-cola aan te klagen. Op 25 november 2004 stapten in Varanasi meer dan 1000 boeren en leden van de gemeenschap naar de fabriek om te eisen dat ze gesloten werd. Het protest was het einde van een 10-daagse en 250 km lange mars vanuit Ballia, de plaats van een andere Coca-cola fabriek. Gewapende bewakers van de fabriek gesteund door de politie wachtten de betogers op en meer dan 350 boeren werden gearresteerd. Terwijl de media rapporteerden over het gevaar van het uitbreken van cholera en andere ziektes ten gevolge van onveilig drinkwater in de gebieden getroffen door de tsunami, doneerde de grootste schuldige van onveilig drinkwater in Zuid-Azië flessenwater aan dezelfde mensen die ze op elk ander moment van het jaar schaamteloos met vervuild water zouden vergiftigen als blijkt dat het voor hen rendabel is. Wat een bittere ironie!

HULPVERLENING

Laat ons duidelijk zijn, het lijdt geen twijfel dat humanitair werk, zoals het redden van levens en het voorzien van een adequate toegang tot basisbehoeften, absoluut noodzakelijk is na rampen. Maar de grotere context waarin dit gebeurt mag men nooit uit het oog verliezen. Veel internationale hulp en NGO-werk (hoe goed bedoeld ook) zullen alleen een invloed hebben tijdens de ontreddering die op een catastrofe volgt. De verzwarende omstandigheden die verantwoordelijk zijn voor de extreme gevolgen van (natuur)rampen in verarmde regio's, worden met de mantel der naastenliefde bedekt. De woedde van de getroffenen wordt getemperd. Woedde omdat de mensen van de derde wereld niet belangrijk genoeg zijn om te tellen. In het geval van de tsunami bijvoorbeeld, woedde omdat preventieve maatregelen (zoals een vroeg detectie- en waarschuwingssysteem) niet genomen werden. De kracht en de woedde van het volk worden gekanaliseerd door de mensen in een slachtofferrol te duwen. Compassie is moreel en politiek passend geworden. Het is echter pervers als de beelden van ontberingen het directe gevolg zijn van het beleid gevoerd door onze regeringen en bedrijven.

In het wereldwijde kapitalistische systeem verkiest men occasionele controleerbare caritatieve uitgaven boven aanpassingen ten gronde. Georchestreerd en gemediatiseerd medeleven ligt op die manier aan de basis van politieke en sociale controle.

---

1 PILGER John, 'The Other, man-made Tsunami', The New Statesman, 06/01/05.

2 Een belasting op munttransacties werd oorspronkelijk voorgesteld in 1978 door de Amerikaanse economist en Nobelprijslaureaat James Tobin.

3 De handel in munttransacties schijnt de grootste markt in de wereld zijn met een geschatte verhadelde waarde van 1,9 triljoen per dag.

4 De millenniumdoelstellingen werden in 2000 opgesteld in de AG van de VN. Regeringsleiders verbinden zich ertoe het aantal mensen dat in armoede leeft te halveren tegen 2015 (ten opzichte van 1990).

5 De Amerikaanse overheidsinstelling die de ontwikkelingsbudgetten uitdeelt.

6 DHAR Sujoy, 'Puriteins Amerika ontzegt Indiase prostituees goedkope condooms', De Morgen, 01/06/2005.

7 In plaats van gediversifieerde landbouwproducten te produceren voor eigen gebruik, wordt op enorme plantages slechts één bepaald gewas geteeld met als enige bedoeling de 'cash-crops' zo rap mogelijk op de mondiale markt te verhandelen.

8 www.bbcworld.com, 25/0703

Bron: www.corpwatch.org

■

Soektin Van Muylem is stafmedewerker bij Vrede·

VERLEDEN EN TOEKOMST VAN EEN GRONDWETTELIJK VERDRAG

I Erik Goeman I

De leden van de Europese Conventie die het ontwerp van grondwettelijk verdrag hebben geschreven, zullen zich vertwijfeld achter de oren krabben. Ze dachten een oude droom van de Europese federalisten waar te maken, een echte grondwet voor de Europese Unie te maken, maar het is deze droom die nu een nachtmerrie is geworden. In Frankrijk én in Nederland wordt niet gelachen met zo'n term. Wie 'grondwet' zegt en dan meer dan driehonderd bladzijden tekst bij elkaar schrijft, die vraagt om moeilijkheden.

Het Franse én het Nederlandse referendum hebben een duidelijk 'neen' laten zien. Welke lessen kunnen we hieruit trekken?

Een eerste punt is zeker dat ondanks alle verklaringen van onze politici over de moeilijkheidsgraad van het verdrag, de Fransen toch wel goed op de hoogte waren. Zeer veel mensen hadden het verdrag gelezen, en er was een debat. Ze wisten waar het over ging. We mogen zeker zeggen dat **ze zich met kennis van zaken hebben uitgesproken**.

Ten tweede mogen we met evenveel zekerheid zeggen dat de linkse 'neen' stem een pro-Europese stem was, maar wel **een stem tegen het neoliberalisme**. Het is trouwens geen toeval dat de campagne in Frankrijk op gang was getrokken door Attac, een deel van de andersmondialiseringsbeweging die zich ook duidelijk voor democratie en tegen het neoliberalisme opstelt. Deze historische overwinning is dan ook grotendeels te danken aan Attac. Wat de voorstanders van het verdrag ook zeggen, dit was geen nationalistisch 'neen', dit was geen weigering van verandering of hervorming, wel een vraag om bescherming.

Ten derde geeft deze linkse 'neen' stem duidelijk **de pijnpunten van het neoliberale beleid** aan. De maatschappij en de economie zijn veranderd de afgelopen vijftig jaar. Niemand ontkent dat het beleid zich moet aanpassen. Maar de linkerzijde weigert wel de afbouw van de moeizaam verworven sociale rechten, de privatisering van de openbare diensten, een gedereguleerde arbeidsmarkt, de erosie van de inkomens van gewone mensen terwijl de elites zich schaamteloos verrijken. Het is die sociale malaise die in deze 'neen'-stem werd vertaald. Dit is geen Franse of Nederlandse malaise, maar een

wachten op 't zwart schaap

wees niet bang

wereldwijde schreeuw van mensen die niet willen uitgeleverd worden aan een wereldwijde concurrentie. Trouwens, ook veel stemmen van extreem-rechts getuigen van diezelfde angst, maar zij sluiten zich op in een benepen nationalisme, in vreemdelingenhaat en een weigering van elke hervorming.

Ten vierde zal de les voor de politici van het 'ja'-kamp het moeilijkst te verteren zijn. Zij hebben die sociale malaise onderschat en hebben gedacht nog steeds een 'Europa' te kunnen verkopen zonder democratisch debat. Men is voor de Europese Unie of ertegen. Het idee dat men **voor de Unie maar tegen een neoliberaal beleid kan zijn**, is bij hen nog niet doorgedrongen. Zij zijn het, de rechtse partijen en een deel van de sociaal-democratie, die nu gedelegitimeerd zijn. De sociaal-democratie en de groenen hadden moeten begrijpen dat zij met dit nieuwe, uitgesproken neoliberale verdrag en met een overwegend rechtse meerderheid in 25 landen, geen schijn van kans meer hadden om het Europese beleid nog wezenlijk te beïnvloeden. Zij zullen moeten begrijpen dat mensen bescherming nodig hebben tegen de markt. Zij zullen het geweer van schouder moeten veranderen.

Ten vijfde kan in dit debat ook duidelijk worden verwezen naar de mondialisering. Attac is niet tegen maar voor een andere mondialisering, zoals we niet tegen maar voor een andere Europese Unie zijn. Een hervorming van het beleid, van de sociale zekerheid, van de arbeidsmarkt, van de openbare diensten, van het fiscaal beleid, van de handel, enz. is slechts mogelijk in een Europese en mondiale context. Het is juist wegens die mondialisering dat de Europese Unie zo belangrijk is. En juist daarom dat deze 'grondwet' niet aanvaardbaar is. **Beleid hoort niet thuis in een grondwet en kan geenszins onder een eenparigheidsregel vallen**. Het is in een Europese context dat aan een nieuwe sociale bescherming kan worden gewerkt, dat het sociaal beleid geharmoniseerd kan worden, dat sterke openbare diensten kunnen uitgebouwd worden, dat aan een rechtvaardig handelsbeleid gewerkt kan worden en dat een

vredesbeleid kan worden gevoerd. Kortom, de linkerzijde vraagt een coherent 'Europees sociaal model'.

De Europese leiders moeten nu hun wonden likken. Het grondwettelijk verdrag is elke legitimiteit verloren. Misschien komt er een crisis in de Europese Unie. De referenda zullen daar echter niet de grote reden voor zijn, hooguit een deel van de aanleiding. De crisis sluimert al lang, vooral in de nieuwe Europese Commissie en in de Raad van Ministers. Er is met deze 'neen'- stem nog niets opgelost. We kunnen enkel hopen dat de Europese leiders een democratische reflex zullen hebben en kunnen begrijpen dat het anders moet.

Voor de andersmondialiseringsbeweging is dit referendum slechts een begin. Dit is een historische overwinning en een goede start voor een politiek Europa. Ook wij zullen nu moeten nadenken hoe we verder gaan. Maar de belangstelling voor het Europese beleid is er en zal niet meer van de agenda verdwijnen. De Europese Unie zal rekening moeten houden met de andersmondialiseringsbeweging. ■

Deze tekst was bedoeld als opiniestuk voor onze "kwaliteitskranten". Geen van hen heeft het willen of kunnen publiceren...

Andere ondertekenaars zijn: Herman De Ley (gewoon hoogleraar UGent), Piet Saey (Hoofddocent UGent, vakgroep geografie), Francine Mestrum (coördinator wetenschappelijke raad attac vlaanderen), Geertrui Daem (auteur), Frank Stappaerts (docent Humanistiek), Stephen Bouquin (arbeidssocioloog Universiteit Amiens), Filip De Bodt (Coördinator Vzw. 't Uilekot), Jan Dumolyn (historicus UGent), Chris Kesteloot (sociaal geograaf KULeuven), Lode Van Outrive (Prof.Em. KULeuven), Jaap Kruithof (filosoof); Georges Spriet (Secretaris Vzw. Vrede); Michel Van Hoorne (Ereprof. UGent); Freddy De Pauw (journalist); Gust Haverbeke (Secretaris ACOD Limburg); M.S. Ronald Commers (hoogleraar UGent); Pol D'Huyvetter (woordvoerder Voor Moeder Aarde); Jan-Pieter Everaerts (docent media; coördinator Vzw. Mediadoc); Georges Debunne (ex-voorzitter ABVV/FGTB).

WAT NU EUROPA?

I Charles Van Der Vinck I

De discussies over de EU grondwet in Frankrijk? Een prachtige oefening in democratie.

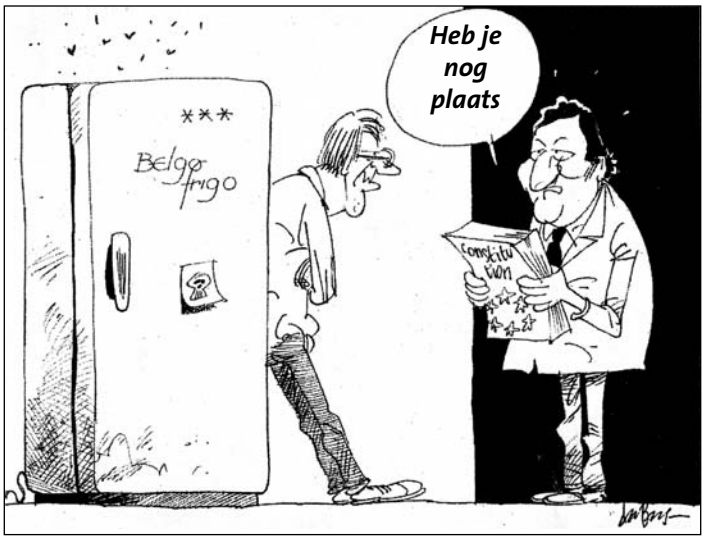

DE SFEER

Zes weken beleefden we het. We stonden ermee op en gingen ermee slapen. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat was er de dagelijkse confrontatie. We beodelen het referendum in Frankrijk over "la Constitution", de Grondwet van de Europese Unie. Dit onderwerp is momenteel zeer actueel in Europa. Dat zal nog wel een tijd blijven.

Op straten en pleinen, in winkels en bistrots, in kantoren en fabrieken, op velden en in wijngaarden, overal werd erover gesproken. De kranten stonden er vol van. De radio zweeg er niet over en zelfs om middernacht waren er debatten op tv.

Alle dagen werd de inhoud van een of meerdere artikels aanschouwelijk op de beeldbuis toegelicht. Iedere kiezer kreeg thuis een exemplaar toegezonden, samen met de oproeping om te gaan stemmen. De meeste dag- en weekbladen publicoeerden de tekst als bijlage. Zelfs in sommige grootwarenhuizen was hij gratis te krijgen.

De aanplakborden werden regelmatig van affiches voorzien, terwijl de pamfletten overal talrijk werden uitgedeeld. Daarvoor zorgden honderden, meestal links, militanten. Zelden werd een bevolking zo overvloedig ingelicht.

HET POLITIEKE LANDSCHAP

Er waren twee kampen. De "oui's" die pro de Europese grondwet waren, en de "non's" die ertegen waren. Het is merkwaardig vast te stellen hoe de kaarten lagen of geschud werden.

De "oui's" waren dus akkoord met de, meestal liberale, principes. De regeringspartijen waren voor. Natuurlijk. Maar eigenaardig was de toestand bij de Parti Socialiste (PS). Die waren in bijna twee even grote fracties verdeeld. De officiële partijleiding met Hollande, Lang, Delors, e.a. riepen op voor "ja", Ze haalden zelfs Jospin terug die op radio, tv, en sommige meetings een pathetische oproep deed aan alle socialis-

ten en alle linksen om "ja" te stemmen. Dat gebeurde onder andere ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de PS.

Bij de "nonsocialisten" had men figuren als Danielle Mitterand, de weduwe van de vorige president, Fabius, vroeger eerste minister en nummer twee van de PS, verder Melanchon,Emmanuellio, Vauzelle en vele anderen. Uiteindelijk bleek bij de PS aanhangers 52% non en 58 oui gestemd te hebben.

In het groene kamp was de toestand nog verrassender. Cohn Bendit, de grote "revolutionaire" leider van mei '68, zette zich met alle macht in voor de ja, daarin gesteuond door de officiële leiders van les verts. Tenslotte bleek bij de groenen slechts 39% ja en 61% neen gestemd te hebben. Een zeer duidelijke kloof tussen leiding en basis.

Bij de "non's" waren de nonsocialistes, PCF (Parti Communiste Français), MRC van Chevènement, LRC (Ligue Révolutionaire Communiste), de sympathieke en invloedrijke boerenleider José Bové, Lutte Ouvrière. Er waas ook uiterst rechts. Die hadden slechts een beperkt thema om neen te stemmen, namelijk tegen de toetreding van Turkije.

Hoe dan ook, er zijn belangrijk elementen om na te denken.

- Indien in Frankrijk de stemming zou gebeurd zijn zoals in België, met name door het parlement, dan zou de Europese grondwet goedgekeurd zijn met 87%. Bij de bevolking was de uitslag evenwel anders: namelijk 54,87% non, en 45,13% oui.
- Als in Nederland het parlement had beslist dan was bijna 90% voor de grondwet geweest. Het volk antwoordde met 62,60% neen.
- En in België? Met hoeveel procent hebben de parlementen hun goedkeuring gegeven? Zou de verhouding nog dezelfde zijn mocht men de bevolking raadplegen? Een vraag, een doordenkertje?

Eén zaak is zeker. Men heeft van boven beslissingen genomen. Nu komt prompt het antwoord en worden de rekeningen gepresenteerd.

DE EUROPESE GRONDWET

Komen we nu tot de kern van het probleem. De tekst zelf. Op het eerste zicht lijken sommige artikels niet zo negatief. Enkele algemene principes, meestal zonder concrete invulling. Daarop spelen natuurlijk de ja's in.

Wat ons bij het lezen is opgevallen en als syndicalist ons ten zeerste verontrust, is het feit dat het woord "concurrentie" 174 maal, het woord "bank" 178 maal, het woord "markt" 78 maal en het woord "sociale vooruitgang" slechts... 3 maal voorkomt. Meteen is, voor ons, de toon al gezet. Wil men nu deze cijfers betwisten? Dan is er een oplossing. Deel de tekst rond en laten we dit samen onderzoeken.

We stellen vast dat het virus van Bolkestein de Europese grondwet als besmet heeft.

Artikel I-3-2 zegt: "De Unie biedt aan zijn burgers een ruimte zonder grenzen aan van vrijheid, veiligheid, rechtvaardigheid, en een interne markt waar de concurrentie vrij is en niet vervalst."

De grondwet voorziet niets ingeval van sociale achteruitgang, en verbiedt zelfs iedere aanpassing van de arbeidsrechten (artikel III-207). Het is door "de werking van de markt" dat de sociale systemen zich beter op elkaar zullen afstemmen (artikel III-209).

Het recht op arbeid verdwijnt. Het recht om te werken komt in de plaats, wat niet hetzelfde is (artikel II-75-1). Het recht op "sociale bescherming" wordt vervangen door "verlenen van uitkeringen" (artikel II-94-1).

De grondwet spreekt over gelijkheid tussen man en vrouw. Maar praktisch vinden we niets terug over echtscheiding en zwangerschapsonderbreking. In de plaats komt "het recht op leven" (artikel II-62). Het doet ons denken aan sommige antiabortus pressiegroepen, waarvan we op tv al waanzinnige manifestaties hebben gezien.

Wat betreft de openbare diensten voorziet artikel III-166 de onderwerping van deze diensten aan de regels van de concurrentie. Artikel III-148 moedigt zelfs de liberalisering ervan aan. Gevolg privatiseringen. Denken we maar aan post, spoor en telefoon.

De Europese Commissie heeft uitgebreide bevoegdheden en zelfs volmachten (artikel I-26-2). De leden van die commissie worden niet door het volk gekozen. Zij worden 'uitverkoren' wegens hun 'algemene deskundigheid' en hun 'Europees engagement', en tussen persoonlijkheden die hun 'onafhankelijkheid' waarborgen. Waar is hier de democratie?

Sommigen zeggen dat Europa sterk moet staan tegenover het oosten (China, Rusland) en het westen (de Verenigde Staten). Ze moet ook de vrede bewaren. Koim laat ons niet lachen. De USA wordt langs een achterdeur op een rode loper binnengelaten. Inderdaad, artikel I-47-7 voorziet in de verbintenissen en de medewerking 'gelijkvormig de afspraken met de NAVO'. Die organisatie wordt dus een integrerend deel van de Europese grondwet. En, wie is de baas in de NAVO?

Tot daar enkele opmerkingen. Ongetwijfeld staan er ook hier en daar begrippen in waarmee we instemmend kunnen knikken. Maar 't is zoals met een verzekeringspolis. Eens getekend ben je verbonden, en dan heb je de "kleine lettertjes" niet gelezen... Je weet wat dit betekent in geval van conflictsituaties.

We zouden willen dat de tekst van de grondwet breed verspreid wordt zodat iedereen die het wil, er kennis kan van nemen. Dat men dan een algemene raadpleging organiseert via de bestaande politieke partijen, de vakbonden, de sociale organisaties, de belangrijke basisgroeperingen, de milieubewegingen eventueel de pers erbij inschakelen. Dan krijgt men een breder inzicht. Tenslotte gaat het ons allen aan.

Het is nog nooit gebeurd dat economische begrippen in een grondwet werden opgenomen. Het doel is duidelijk: men wil het kapitalisme voor lange tijd bestendigen. En dat kunnen we als vakbonders moeilijk aanvaarden. Het is tegen onze principes en zelfs tegen onze beginselverklaring.

Democratie is een mooi woord, een mooi begrip. Het komt van het Grieks. Demos is volk, en kratos is macht, gezag. Het betekent dus de wil van de meerderheid.

■

Charles Van Der Vinck is ere Algemeen Secretaris ACOD Gewest Antwerpen.

NIEUWE REGELGEVING MOET KLAARHEID BRENGEN IN EUROPESE LOBBYCRATIE [1]

I Teirlinck Pieter I

Vrede vzw is lid van het Europees samenwerkingsverband Alliance for Lobbying Transparency and Ethics Regulation (ALTER-EU)[2]. Meer dan 100 ngo's ijveren met ALTER-EU voor goede Europese wetgeving rond het lobbyen. De ngo's steunen de strenge transparantieregels voor beleidsmakers en lobbyisten die Europees Commissaris voor administratie, audit en antifraude, Siim Kallas (Estland), in maart aankondigde. Vraag is of die strenge regels het ooit zullen halen.

In de Europese wijk in Brussel staan naast de gebouwen van de Europese instellingen letterlijk die van de vele *public relations*-bureaus, lobbygroepen, denktanks en advocatenkantoren. Geschat wordt dat er meer dan 15.000 professionele lobbyisten huizen in de Europese hoofdstad. Ongeveer zeventig procent van hen zouden tot de bedrijvenlobby kunnen gerekend worden. Twintig procent lobbyt voor steden, regionale overheden en internationale instellingen en tien procent vertegenwoordigt het maatschappelijk middenveld zoals vakbonden, consumenten-, milieu- en ontwikkelingsorganisaties. Die laatste tien procent neemt weliswaar toe in getale maar beschikt niet over een vergelijkbare financiële of organisatorische slagkracht als de bedrijvenlobby. Alleen al de federatie van de chemische industrie in de EU, CEFIC[3], heeft meer lobbyisten in Brussel dan alle milieuorganisaties samen.

De vertegenwoordigers van de bedrijfswereld zijn op de drie Europese besluitvormingsniveaus actief. Maar het lobbyzwaartepunt is verschoven van het aanspreken van de eigen regeringsleiders (die een zeg hebben binnen de Europese Raad) naar het belobbyen van de Europese Commissie (die het initiatiefrecht heeft om nieuwe regelgeving te lanceren) en het Europees Parlement (dat in altijd maar meer terreinen medebeslissingsrecht krijgt). Dergelijke beïnvloeding is niet bevorderlijk voor het democratisch gehalte van de EU. Maar al te dikwijls leidt het lobbywerk tot het uitstellen, verzwakken of het blokkeren van dringende vooruitgang in de bescherming van consumenten, milieu of sociale zaken.

Altijd maar meer lobbyisten strijken neer in Brussel.

Hoe gaat de bedrijfswereld te werk om Europese regelgeving te beïnvloeden? Nemen we bijvoorbeeld het zwaar belobbyde voorstel tot Europese chemicaliënwetgeving. De Europese Commissie lanceerde in 1999 een ambitieus voorstel voor de Registratie, Evaluatie en Autorisatie voor Chemicaliën (REACH). Negenennegentig procent van alle chemicaliën die in de EU verkocht en gebruikt worden zijn immers niet door de overheid getest op milieu- en gezondheidseffecten. Van vele honderdduizenden ongeteste stoffen bestaat het vermoeden dat ze ernstige gezondheidsimplicaties zouden hebben, van allergische reacties tot kankerverwekkend. De chemische industrie wees dit REACH-voorstel echter resoluut af en begon een anti-REACH campagne. CEFIC, gesteund door de Amerikaanse chemische industrie en de regering Bush, zette de Europese regeringen onder druk en liet onrealistische rapporten publiceren over de negatieve effecten op de werkgelegenheid. De regeringsleiders van landen met een grote chemische industrie - zoals Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland – schoten daarop ook de REACH-voorstellen af. Dit gebeurde onder het mom van het bedreigde 'concurrentievermogen' en het halen van de Lissabondoelstellingen (EU als meest competitieve kenniseconomie ter wereld tegen 2010). De daarop door de Europese Commissie herwerkte REACH-voorstellen zijn veel minder ambitieus: er zijn veel ontsnappingsclausules ingebouwd en de eisen voor het testen en het leveren van licenties werden sterk afgezwakt. Het EP buigt zich in 2005 over het 'restvoorstel'.

Ook het militair-industrieel complex is goed vertegenwoordigd in Brussel. De New Defence Agenda (NDA)[4] biedt

wapenproducenten en andere geïnteresseerde bedrijven aan om onder de neutrale vlag van NDA debatten te organiseren of rapporten met een boodschap naar keuze uit te brengen. Een van die 'boodschappen naar keuze' is de roep van de wapenindustrie om de Europese defensiebudgetten op te trekken want, zo stel de industrie, ook hier speelt het concurrentievermogen. Immers de huidige 3% van het Europese BNP dat aan defensie gespendeerd wordt is veel minder dan de 6% van de VS.

Het lobbyen gebeurd natuurlijk niet alleen door de chemische en militaire sector. Vrijwel elke industrietak en multinational is vertegenwoordigd in Brussel, maar ook enkele ultraliberale denktanks met Amerikaanse roots krijgen altijd maar meer voet aan Europese grond. O.a. TechCentralStation[5] en het Centre for the New Europe slagen er in toenemende mate in naar Amerikaans voorbeeld de neoliberale agenda ingang te doen vinden bij de Europese politici. Het is dus meer dan hoog tijd dat klaarheid geschept wordt in de middelen van de lobbygroepen en hun invloed op de Europese besluitvorming. Effectieve Europese lobbywetgeving vereist volgens ALTER-EU op zijn minst klaarheid in het lobbyen via een publiek en verplicht register die duidelijk maakt wie wie belobbyt, met welke financiële middelen en wie de opdrachtgevers zijn.[6] In Amerika is een soortgelijk systeem al sinds 1995 succesvol ingevoerd met de 'Lobbying Disclosure Act'.

In maart 2005 liet Europees Commissaris Siim Kallas in die richting een eerste ballonnetje op met het aankondigen van het 'European Transparency Initiative'.[7] De bredere bedoeling van dit initiatief is om de discussie te openen over hoe het Europese besluitvormingsproces transparanter te maken teneinde het publieke vertrouwen te herwinnen en fraude tegen te gaan. Kallas stelt dat er klaarheid moet komen in hoe de Europese middelen aangewend worden. Hij pleit voor het opstellen van een ethische code voor de Europese Commissarissen maar ook een verplichte regelgeving en rapportering voor lobbyactiviteiten.

De belangenorganisatie van de professionele lobbyisten SEAP (Society of European Affairs Professionals) pikt het alvast niet dat er een verplichte regelgeving zou komen. SEAP houdt het bij de al bestaande *vrijwillige* ethische codes en vindt dat de Commissie 'haar huiswerk niet goed gedaan heeft' wanneer het stelt dat de vrijwillige codes niet effectief zijn.[8]

De discussie moet in het najaar uitmonden in een 'Groenboek' (eerste discussietekst). Na een officiële raadplegingsprocedure met alle betrokken partijen zal de Europese Commissie dan een 'Witboek' opstellen in het voorjaar van 2006 met meer specifieke voorstellen tot regelgeving. Zo'n voorstel wordt dan via de Europese medebeslissingprocedure bijgeschaafd tot effectieve wetgeving door de Ministerraden en het Europees Parlement. Maar of dat Witboek ooit een goede basis zal vormen voor verregaande regelgeving lijkt nu al twijfelachtig. Commissaris Kallas wordt nu al door zijn medecommissarissen teruggefloten. De Europese Commissie heeft op 18 mei een adviesgroep opgericht die eerst moet nagaan of zo'n regelgeving haalbaar en überhaupt wel *wenselijk* is.[9] Het zal dus aan het Europese middenveld zijn om effectief te lobbyen om dit belangrijke initiatief te redden.

---

1 Vrij naar: Lobby planet gids, uitgegeven door CEO, 2005, integraal te downloaden op www.corporateeurope.org

2 Voortrekker van ALTER-EU is het Nederlandse CEO (Corporate Europe Observatory). Deze onafhankelijke onderzoeksgroep uit Amsterdam doet al sinds 1997 onderzoek naar de invloed van de bedrijvenlobby op de Europese besluitvorming.

3 CEFIC wordt voorgezeten door de BASF-topman Eggert Voscherau

4 Tot de partners van NDA behoren de wapenproducenten EADS, Boeing en Lockheed Martin. Met de secretaris-generaal van de NAVO en de Hoge vertegenwoordiger Javier Solana onderhoudt NDA nauwe banden.

5 www.TechCentralStation.be

6 Ending corporate privileges and secrecy around lobbying in the EU. http://www.corporateeurope.org/alter-eu.html

7 What is the transparency initiative? http://europa.eu.int/comm/commission_barroso/kallas/transparency_en.htm

8 Brussels lobbyist to come under tighter scrutiny. http://www.euractiv.com/Article?tcmuri=tcm:29-136454-16&type=News

9 EU lobbyists under attack - Campaigners angry that curbs on special interest groups have been watered down, David Gow, The Guardian, May 30 2005.

■

Pieter Teirlinck is stafmedewerker van Vrede vzw.

www.eengrondwettendiscussie.be

**in het najaar komen er debatten over de grondwet van de Europese Unie in verschillende steden:
o.a. Antwerpen, Brussel, Brugge, Gent, Hasselt, Leuven
met voorstanders en tegenstanders van deze grondwet.**

**Een initiatief van
Masereelfonds, Attac-Vlaanderen, Imavo, Vrede
met steun van de Vlaamse Minister voor Buitenlandse Zaken**

Georges Debanne, Jef Sleeckx en Lode Van Outrive willen 15.000 handtekeningen voor een verzoekschrift aan het Vlaams Parlement om vooraleer te stemmen over de grondwet eerst een grondige informatie- en consultatieronde te organiseren

NAAR HERVATTING VAN GUERRILLAOORLOG IN TURKIJE?

I Paul Vanden Bavière I

De Turkse regering geraakt maar niet af van de Koerdische kwestie. Een aantal Turkse pseudohervormingen hadden de Europese Unie grotendeels gesust, maar de Koerden zelf namen er geen genoegen mee. Al maanden nemen de guerrilla-infiltraties en -acties toe zodat en hervatting van een regelrechte guerrillaoorlog tot de mogelijkheden behoort.

Bovendien besliste het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg dat het proces tegen de Koerdische leider Abdullah Öcalan in 1999 niet op een eerlijke wijze verlopen is. Öcalan werd op dit proces ter dood veroordeeld, maar de doodstraf werd onder druk van Europa in levenslang omgezet.

Het was onder leiding van Abdullah Öcalan, de leider van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK), dat in 1984 een guerrillaoorlog begon in het zuidoosten van Turkije. Een guerrilla die tot 1999 duurde. Daarmee was hij de meest succesvolle opstand van de Koerden tegen de Turkse staat van de 20ste eeuw. Volgens Turkse cijfers kostte hij aan zeker 37.000 mensen het leven. Met dien verstande dat het in de eerste plaats ging om Turks-Koerdische burgerlijke slachtoffers. Waarbij moet worden opgemerkt dat het feitelijke aantal slachtoffers veel hoger ligt, en wellicht het dubbele bedraagt.

Want "onopgehelderde moorden" op Koerden werden er niet bij opgeteld. Dergelijke moorden hadden op grote schaal plaats en werden uitgevoerd na arrestaties door militairen en door de diverse politiediensten. En ook door de Hezbollah (Partij van God), een door de Turkse autoriteiten gemanipuleerde en bewapende Koerdische groep (die niets te maken heeft met de Libanese Hezbollah), die streeft naar herstel van de "oemma", de aanvankelijke gemeenschap van alle moslims, en voor wie elke nationalisme van een deel van die oemma uit den boze is.

Öcalan had in de loop van de jaren verscheidene keren een bestand aangeboden aan de Turkse regering. Hij zag zelfs af van het oorspronkelijke doel van de guerrillaoorlog – Koerdische onafhankelijkheid – om te pleiten voor Koerdische culturele autonomie, Maar de Turkse regering weigerde daar steevast op in te gaan. Na zijn arrestatie in Kenia door de Turkse geheime diensten, in samenwerking met de Israëlische Mossad, de Amerikaanse CIA en de Griekse autoriteiten, ging Öcalan nog verder. Hij blies de guerrilla af en vroeg de PKK-guerrillero's zich terug te trekken in Noord-Irak, waar de PKK al sinds 1984 basissen had in het Kandilgebergte. Er moest volgens Öcalan een vreedzame oplossing binnen het kader van de Turkse staat komen.

Dat leidde tot spanningen binnen de PKK. Een klein deel van de beweging weigerde Öcalan te volgen en bleef op zeer beperkte schaal nog guerrilla-acties in Turkije uitvoeren. De "loyalisten" bleven hopen dat de Turkse regering alsnog tot betere gedachten zou komen en uiteindelijk bereid zou zijn te praten met de Koerden. Een aantal PKK-leden keerden terug naar Turkije om de goede wil van de beweging te tonen. Ze werden allen zonder pardon gevangen genomen en tot jaren lange gevangenisstraffen veroordeeld. Vandaar een groeiende teleurstelling bij de guerrillero's.

In juni vorig jaar, na vijf jaar lang vergeefs wachten, werd uiteindelijk het eenzijdige bestand formeel opgezegd. Met dien verstande dat men nu wel nog een bilateraal bestand nastreefde. De PKK zou wel terugkeren naar Turkije, maar enkel defensief reageren. Dit wil zeggen, dat er in

principe enkel zou worden teruggeschoten. De Turkse staat reageerde alleen met het opdrijven van zijn militaire activiteiten in het zuidoosten van het land. Een dialoog, een gesprek blijft taboe onder het voorwendsel dat er met terroristen niet wordt onderhandeld.

Turkije lijkt zich nog gesterkt te voelen om te doen en laten wat het wil sedert het op de Europese top van december 2004 een datum kreeg – 3 oktober 2005 – voor het begin van onderhandelingen over de Turkse toetreding tot de EU. Sedertdien worden er in Zuidoost-Turkije meer folteringen en andere wanpraktijken van de kant van de Turkse autoriteiten gesignaleerd. Geen wonder dat bij het uitblijven van enig perspectief op onderhandelingen, de guerrilla haar aanwezigheid in de regio versterkt. De in Duitslang gepubliceerde pro-Koerdische krant *Özgur Politika* schreef onlangs dat de PKK zich zelfs zou voorbereiden op een nieuwe campagne in de grote Turkse (toeristische) steden in het westen van het land. Volgens de Turkse inlichtingsdiensten proberen de guerrillero's vanuit Irak explosieven Turkije binnen te smokkelen met het oog op een bommencampagne in de steden.

PRECAIRE POSITIE

Maar Turkije bevindt zich in een precaire positie. Het dringt er al sedert 2003 bij de Amerikanen op aan om de PKK-guerrillero's – 7.000 volgens eigen zeggen, 5.000 volgens de Amerikanen en 3.500 volgens de Turken – uit het Kandil-gebergte aan de grens tussen Irak en Iran te verdrijven. De PKK is door de Amerikanen en Europeanen op verzoek van bondgenoot Turkije op de lijst van "terroristische organisaties" gezet, maar dergelijke actie zou de Amerikanen in botsing brengen met de Koerden in Irak – hun voornaamste bondgenoten in dat land. Ook zijn de Amerikanen niet vergeten dat het Turkse parlement hen in 2003 weigerde een noordelijk front tegen Saddam Hoessein te openen vanuit Turkije.

De Turken hebben de jongste tijd dan ook heel dat bakzeil gehaald. Het Turkse parlement stemde er inmiddels mee in dat de Amerikanen nu ook van het Turkse grondgebied gebruik kunnen maken voor de aanvoer van wapenmateriaal naar Turkije en voor acties in Irak. Begin mei ging de islamistische premier Recep Tayyip Erdogan (na een reeks andere politici zoals de Belgische minister van Buitenlandse Zaken Karel De Gucht en premier Guy Verhofstadt, die zelfs zover ging het Israëlische staatsracisme te verdedigen) zijn knieval doen in Jeruzalem. Elke staat die goede relaties met de VS wil is daartoe verplicht. Vorig jaar nog had Erdogan scherpe kritiek geuit op Israël wegens zijn bloedige onderdrukking van de Palestijnse intifada. En om de Armeense lobby (in de VS, in Frankrijk...) te counteren bood Erdogan Armenië, dat in april de 90ste verjaardag van de Armeense genocide door het Ottomaanse Rijk herdacht, aan om een gezamenlijk onderzoek in te stellen. De vraag is of dat alles voldoende zal zijn om de druk te verlichten.

Met de EU daarentegen zijn er ernstige problemen, zodat het onzeker blijft of de onderhandelingen tot Turkse toetreding op de vooropgestelde datum zullen kunnen beginnen. De EU klaagt erover dat de Turkije een rem heeft gezet op zijn hervormingen, die nodig zijn voor toetreding, sedert het een onderhandelingsdatum heeft gekregen. Ook het hardhandig uiteenslaan van een betoging van vrouwen in Istanboel ter gelegenheid van de Internationale Vrouwendag in maart, leidde tot zeer boze Europese reacties.
De situatie is nog acuter geworden door de verwerping door Frankrijk van de Europese "grondwet" op 29 mei als men weet dat Frankrijk een tegenstander is van Turkse toetreding en "Turkije" als argument voor neen werd gebruikt. En dat later dit jaar in Duitsland de christendemocratische CDU vrijwel zeker aan de macht zal komen, die eveneens een uitgesproken tegenstander is van Turks EU-lidmaatschap. De eventuele weigering Öcalan een nieuw proces te geven, plus nieuwe gevechten op grotere schaal in Turks-Koerdistan, en de weigering van Turkije om te praten, zullen de tegenstanders van Turkse toetreding zeker bijkomende argumenten geven.

■

Paul Vanden Bavière is journalist en uitgever van het e-zine Uitpers en redactielid van het blad de Koerden.
*Dit artikel is overgenomen uit **Uitpers**, nr. 65, 6de jg., juni 2005 op http://www.uitpers.be*

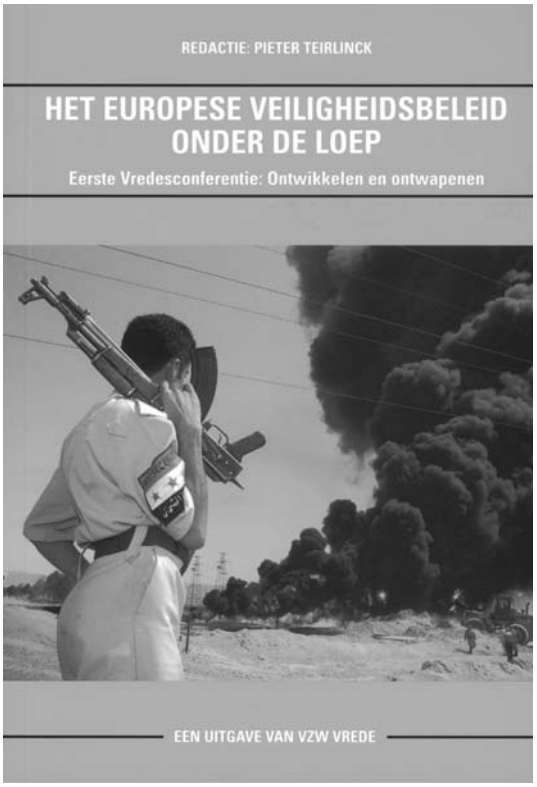

Verslagboek van de vredesconferentie van december 2004. Je kan het bij Vrede bestellen door 9,32 euro over te schrijven op de rekening van Vrede: 000-0956015-80

BUSH EN ZIJN AANGEPASTE VERPAKKING: “ OORLOG TEGEN DE TIRANNIE”

I F. William Engdahl I

In recente toespraken en uitlatingen gebruikten Bush, Condoleeza Rice en andere leden van de Amerikaanse regering een nieuw woord in hun oorlogsretoriek. In plaats van de huidige oorlog tegen het “terrorisme” spraken ze van een oorlog tegen de “tirannie”.
De wijziging in woordkeuze is meer dan een nuance. Ze legt de toekomstige globale agenda van Washington bloot. Tijdens de toespraak ter gelegenheid van de eedaflegging voor zijn tweede ambtsperiode verklaarde Bush: “Het is de politiek van de Verenigde Staten om in iedere staat en in iedere cultuur democratische bewegingen en instellingen op gang te brengen en te ondersteunen, met als einddoel de tirannie in onze wereld te beëindigen”. De formulering “de tirannie in de wereld beëindigen“, herhaalde de president in zijn rede tot de natie.

TIRANNIE TER RECHTVAARDIGING VAN MILITAIRE INTERVENTIE

De kruistocht tegen ‘de tirannie’ ter rechtvaardiging van Amerikaanse interventies kenmerkt de volgende stap van Washington in haar streven naar wereldhegemonie. Washington dient nu als uithangbord voor de politieke oppermacht van een groep particulieren, van militairen en energieconglomeraten, zoals Haliburton en McDannell Douglas, van Bechtel, Exxon Mobil tot Chevron Texaco. Een situatie die Eisenhouwer in zijn afscheidsrede van 1961 reeds voorspelde, toen hij waarschuwde voor de overmatige controle van het Amerikaans militair-industrieel complex over het regeerbeleid. In 1917 voerde de VS oorlog om de wereld veiliger te maken en voor de democratie, in 1941 vochten ze een oorlog met het doel voor eens en voor altijd aan alle oorlogen een einde te maken. Het Amerikaans Congres engageerde zich in WOII na de agressieve aanval van Japan op de Amerikaanse vloot in Pearl Harbor. De justificatie voor militaire actie zal tijdens de oorlog in Vietnam de grens van misleiding en vervalsing overschrijden. De Amerikanen hebben sindsdien hun buitenlandse militaire optredens steeds gerechtvaardigd met de bewering dat andere staatsmachten militaire aanvallen tegen hen voorbereidden. Het begrip ‘tirannie’ heeft echter betrekking op de verhouding tussen een staatsleider en zijn volk en is dus een binnenlandse aangelegenheid van een soevereine staat. Tirannie refereert niet aan het buitenlands beleid van een land en verwijst zeker niet naar een eventuele aanval op de Verenigde Staten of op andere landen. Historisch stellen we vast dat Washington niet noodzakelijk een probleem heeft met zogenaamde tirannen en tirannieke regimes Men kan heel wat tirannen opnoemen die door de Amerikanen als vrienden behandeld werden en worden. Er is bijvoorbeeld de militaire dictatuur van Pervez Musharraf van Pakistan, Alijev van Azerbeidzjan, Karimov in Oezbekistan, het Al-Sabah regime in Koeweit of het regime van Uribes in Colombia, enzovoort. De lijst van pro-Washington tirannen is nogal lang. Om duidelijke reden zal Amerika tegen deze vriendenkring niets ondernemen. De nieuwe antitirannie-kruistocht richt zich uitsluitend tegen anti-Amerikaanse tirannen. Zo stelt zich de vraag welke tirannen in het vizier liggen van het angstaanjagend arsenaal intelligente vernietigingswapens van het Pentagon of van de operaties van de geheime diensten. Twee dagen voor de ambtsinwijding van Bush, gaf Condoleeza Rice tijdens een hoorzitting voor de senaatscommissie voor buitenlandse zaken een duidelijke aanwijzing.

DE TIRANNENLIJST VAN WASHINGTON

De "voorposten van de tirannie"[1]: Cuba, Myanmar (Birma), Noord-Korea en Iran. Ook Wit-Rusland en Zimbabwe zijn in de lijst opgenomen. Deze opsomming is de aanzet van de volgende fase van een Amerikaanse politieke strategie die met "preventieve oorlogen" zijn wereldheerschappij wil vestigen. Over deze oorlogspolitiek wordt quasi geen openbaar debat gevoerd, terwijl de onverantwoordelijkheid en de uitzichtloosheid van deze aanpak vandaag meer dan ooit in Irak wordt aangetoond. Wat meteen de grote consensus binnen het politieke establishment in Washington bewijst. Volgens een bericht van de bekende journalist Seymour Hersh in de New Yorker[2], heeft Washington het oorlogsplan opgesteld door Bush voor de komende vier jaar goedgekeurd. Het oorlogsplan is gericht op 10 landen van het Midden-Oosten en Centraal Azië. De verklaringen van Condoleeza Rice geven een duidelijke aanwijzing voor het identificeren van 6 van deze 10 landen. Andere verklaringen gaven aan dat ook Venezuela in deze toptien lijst is opgenomen. Verschillende bronnen melden dat er nu reeds speciale strijdkrachten van het Pentagon in Iran actief zijn, die details over militaire en nucleaire vestigingen moeten verzamelen voor de toekomstige Amerikaanse bomaanvallen. Op het hoogste niveau hebben Frankrijk, Duitsland en de EU kennis van de Amerikaanse agenda ten opzichte van Iran. Dit verklaart de wilde diplomatieke aanvallen van de EU aan het adres van Iran in het debat rond het Iranese atoomprogramma. Bush verklaarde in zijn rede voor de natie onomwonden dat Iran één van de belangrijkste "ondersteuners van het terrorisme" is. Het Congres trad zoals gewoonlijk deze zienswijze bij en men kon zo de oorlogstrommels horen roffelen. De baas van de Mosssad, de Israëlische geheime dienst, stelde in de Knesset dat het kernwapenprogramma van Iran vanaf 2005 niet meer te stoppen zal zijn. Dit kan wijzen op een zeer sterke druk van Israël op Washington, om nog dit jaar het kernwapenprogramma van Iran te doen stilleggen.

De vroegere CIA-man, Vince Cannistravo, maakte bekend dat de nieuwe oorlogsagenda van de Amerikaanse minister van Defensie, Donald Rumsfeld, een lijst van 10 landen met grote prioriteit behelst. Buiten Iran prijken op deze lijst Syrië, Soedan, Algerije, Jemen en Maleisië. Volgens een artikel in de "Washington Post" van 23 januari, heeft ook generaal Richard B. Myers, voorzitter van de Verenigde Stafchefs, een lijst in zijn bezit met daarop de landen die door het Pentagon als "emerging targets" (naar voorkomende doelwitten) voor preventieve oorlogen worden beschouwd. Op deze lijst vinden we de volgende landen terug: Somalië, Jemen, Indonesië, de Filippijnen en Georgië. Daarbij komt nog Noord-Korea, dat als nuttige en duurzame vijand dienst doet als een excuus om de militaire aanwezigheid in de strategische regio tussen China en Japan te rechtvaardigen. Terwijl Georgië sinds de verkiezing van Saakasjvili de facto onder de vleugels van de NAVO en VS is gekomen, blijven andere landen in hoge mate bedreigd door deze omvangrijke VS-agenda. Als we de lijst van Condoleeza Rice naast die van de minister van defensie en de voorzitter van de Verenigde Stafchefs leggen komen we tot minstens 12 mogelijke doelwitten voor een geheime destabiliseringsactie of voor een directe militaire interventie.

Het is zeer opvallend dat alle mogelijke landen op de lijst met de gemerkte doelwitten (of de mogelijke voorposten van de tirannie) samenvallen met gebieden belangrijk geacht voor de controle over de energiereserves. Een doelstelling die het strategisch zwaartepunt is van het buitenlands beleid van de Bush-Cheney regering.

Het is zeer opvallend dat alle mogelijke landen op de lijst met de gemerkte doelwitten (of de mogelijke voorposten van de tirannie) samenvallen met gebieden belangrijk geacht voor de controle over de energiereserves. Een doelstelling die het strategisch zwaartepunt is van het buitenlands beleid van de Bush-Cheney regering.

Generaal Norman Schwarzkopf, die in 1991 de aanval op Irak aanvoerde, verklaarde voor het VS-Congres in 1990: "De olie uit het Midden-Oosten is de levensader van het Westen. Het voorziet de Verenigde Staten vandaag van brandstof. 77% van de totale olieproductie is bestemd voor het vrije Westen. De vraag is of het Midden Oosten ons nog voldoende olie zal bezorgen als de rest van de wereld reeds op het droge zit"[3]. Dat was in 1990. De situatie is ondertussen geëvolueerd naar een volgend stadium. De Amerikaanse troepen bereiden zich nu voor op een semi-permanent verblijf in Irak. Inspanningen worden gericht op de globale controle van de oliereserves en de knelpunten van het energietransport. Terwijl de bestaande Westerse oliebronnen van de Noordzee tot Alaska aan een versneld tempo droog komen te liggen, maken China en India een sterke economische groei door, waardoor ze tot de grote olie-invoerders moeten gerekend worden. Dit leidt tot voorgeprogrammeerde scenario's voor toekomstige wereldwijde conflicten over grondstoffen en energiebevoorrading.

GEOPOLITIEK ROND OLIE EN "OORLOG TEGEN DE TIRANNIE"

Als Cuba als een doelwit van de oorlog tegen de tirannie aangekruist wordt, dan is dat
in feite in de plaats van het Venezuela van president Chavez, dat door Poetin en de leiders in China krachtig ondersteund wordt. Rice legde de klemtoon op de enge band tussen Castro en Chavez. Na de mislukte CIA-putsch in het begin van de eerste ambtsperiode van Bush, probeert

Washington zich in Caracas terughoudend op te stellen. Maar het doel blijft een regimewissel en een aanvaardbare plaatsvervanger voor de weerspannige Chavez. Zijn recentste wapenfeit was een bezoek aan China waar hij een zeer omvattend bilateraal energieakkoord ondertekende. Chavez had tevens de "brutaliteit", plannen bekend te maken waarin de Venezolaanse olieverkoop van de VS naar China zou omgeleid worden. De Amerikaanse olieraffinaderijen zouden verkocht worden. Een deel van het nieuw akkoord met China omvat de aanleg van een pijplijn naar de kust van Colombia, waardoor het door de VS gecontroleerde Panamakanaal niet gebruikt hoeft te worden. In een toespraak voor de senaat bestempelde Rice, Cuba als een voorpost van de tirannie en Venezuela als een regionale onruststoker. Indonesië met zijn enorme gasvoorraden, die vooral naar China en Japan worden uitgevoerd, is een interessant geval, daar het ogenschijnlijk sedert september 2001 met Washington samenwerkt in de strijd tegen het terrorisme. Onmiddellijk na de tsunami-ramp protesteerde Indonesië luid als het Pentagon binnen de 72 uren een vliegdekschip met speciale troepen naar het gebied zond om in Aceh reddingswerken te starten. De vliegtuigdrager 'USS Abraham Lincoln' met 2000 marinesoldaten aan boord, zette samen met de 'USS Bonhomme Richard' uit Guam ongeveer 13.000 VS-militairen aan land in Aceh. Wat vele Indonesische militairen en de regering in Jakarta alarmeerde. De Indonesische regering gaf uiteindelijk wel de toelating, maar benadrukte de wens dat de VS-troepen eind maart het land zouden verlaten. Ze mochten op Aceh ook geen militaire basis bouwen. Niet minder dan de staatssecretaris van het ministerie van defensie en Irak-strateeg, Paul Wolfowitz, gewezen Amerikaans ambassadeur in Indonesië, ondernam onmiddellijk een prospectietour in de regio. ExxonMobil onderhoudt er een enorm complex om aardgas vloeibaar te maken dat vanuit Aceh naar China en Japan wordt geëxporteerd.

CONTROLE VAN DE MARITIEME WEGEN

Wanneer we op de lijst van mogelijke doelwitten Myanmar bekijken, dan wordt de mogelijke strategische omsingeling van China duidelijker. Myanmar is een staat die weliswaar de mensenrechten schendt, maar die tegelijkertijd een belangrijke bondgenoot is van China en vanuit Peking militaire steun krijgt. Maleisië, Myanmar en Aceh in Indonesië zijn belangrijke strategische flanken, van waaruit het drukke en belangrijke scheepsverkeer in de Straat van Malakka kan gecontroleerd worden. In de straat van Malakka varen olietankers vanuit de Perzische Golf naar China. Tachtig procent van de Japanse olie wordt over deze zeeweg getransporteerd. Voor het Amerikaans Departement voor Energie is de straat van Malakka één van de belangrijkste strategische zeestraten voor olietransitverkeer op deze planeet. Tot op heden hebben de oeverstaten de Amerikaanse pogingen om deze zeestraat te militariseren steeds van de hand gewezen. Zou het voor Washington niet buitengewoon handig zijn, wanneer ze in het kielzog van de strijd tegen de tirannie eveneens de militaire controle over deze zeestraat zou verkrijgen. Het zou in ieder geval een zware tegenslag betekenen voor China in haar streven naar een onafhankelijke energiebevoorrading. Met de bezetting van Irak door Washington en co heeft China reeds belangrijke olieconcessies verloren.

Ook de oliebevoorrading vanuit Soedan naar China zou onder toenemende druk komen te staan als het Witte Huis er in zou slagen de mullahs daar aan macht, te doen wankelen. Soedan is momenteel de belangrijkste olieleverancier van China. De Chinese nationale oliemaatschappij heeft sedert 1999 meer dan 3 miljard dollar in de aanleg van oliepijplijnen geïnvesteerd. Het olietraject loopt van het zuiden van het land naar de haven aan de Rode Zee. Sinds 1999 is er toevallig ook een groter wordende bezorgdheid van Washington voor de mensenrechten in Soedan. Peking vond die grotere bekommernis om de humanitaire situatie in Soedan niet zo toevallig. In de VN dreigde China dan ook met haar veto tegen iedere buitenlandse militaire interventie in Soedan. Vorig jaar vloog de pas herkozen Dick Cheney met zijn vicepresidentieel vliegtuig alle leden van de VN-Veiligheidsraad over naar Nairobi, om daar de humanitaire crisis in Darfoer te bespreken. Het deed ons denken aan de humanitaire bezorgdheid van Cheney voor Somalië in 1991. De militaire actie van H.W. Bush in Somalië in 1992, waarbij de VS zich een bloedneus haalde, draaide in werkelijkheid ook om olie. De 'humanitaire interventie' met 20.000 Amerikaanse soldaten, die vader Bush in Somalië uitvoerde, had weinig te maken met de verhongerende Somalische bevolking. Ze moest de vier grote Amerikaanse oliemaatschappijen, waaronder Amoco (nu BP), Chevron (van Condoleeza Rice) en Phillips onder de leiding van de Bush vrienden bij Conoco in Houston-Texas in het bezit stellen van de grote Somalische olieconcessies. Concessieakkoorden waren met het vroegere pro-Amerikaanse, tirannieke en corrupte Somalische regime van Siad Barre overeengekomen. Toen Conoco na 9 proefboringen op het zwarte goud stootte,

bevestigd door de geologen van de Wereldbank, was Barre echter al van de macht verdreven. Een zuivering van de Somalische "tirannie" moest de bovenvermelde Amerikaanse oliemaatschappijen opnieuw de deuren openen om de grote potentiële oliegebieden in kaart te brengen en te ontsluiten. Dat naast Somalië ook Jemen onder de landen valt die Cheney zorgen baren, hoeft niet te verwonderen. Het volstaat een blik te werpen op de landkaart van het nabije Oosten en de Hoorn van Afrika. Jemen ligt aan de zeestraat van Bap el Mamdap, een smalle passage die het olietransport vanuit de Rode Zee naar de Indische Oceaan controleert. De Jemense ondergrond bevat bovendien olie, hoewel nog niemand weet hoeveel. Een Amerikaanse oliemaatschappij Hunt Oil Company, pompt er 200.000 vaten per dag op. Maar men neemt aan dat dit nog maar het begin is. Zo past Jemen samen met het nabijgelegen Somalië zeer goed in de agenda van Washington. Jemen en Somalië zijn twee flanken van dezelfde geologische formatie, waar zich een omvangrijk en potentieel olieveld bevindt en ze zijn ook de twee flanken van de strategische zeestraat voor olievervoer per schip vanuit de Rode Zee.

Wit-Rusland heeft niet veel respect voor de mensenrechten. Maar vanuit Washingtons standpunt maakt eerder de enge band met de regering in Moskou het land een potentiële kandidaat voor een regimewissel. Slaagt Washington in zijn opzet een 'oranje revolutie' in de stijl van Oekraïne te induceren, dan kunnen de Verenigde Staten een omsingeling van Rusland waarmaken. Bovendien kan Amerika dan in het bezit komen van pijplijnen van Wit-Rusland naar West-Europa. Ongeveer 81% van al de Russische olie-export gaat vandaag naar de West-Europese markt.

Algerije is blijkbaar ook een doelwit in de 'oorlog tegen de tirannie'. Algerije is de tweede belangrijkste leverancier van aardgas naar continentaal Europa, het beschikt over belangrijke reserves aan aardolie met een zeer laag zwavelgehalte, precies wat de Amerikaanse olieraffinaderijen nodig hebben. Ongeveer 90% van de Algerijnse olie stroomt naar Europa, vooral naar Italië, Frankrijk en Duitsland. Onmiddellijk na 11 september beloofde de Algerijnse president, Bouteflika, zijn steun aan de strijd tegen het terrorisme. Bouteflika was toen reeds begonnen met de privatisering van de aandelen in staatsbezit, maar nog niet de door Amerikaanse bedrijven felbegeerde aandelen van het belangrijke staatsbedrijf Sonatrach.

UITGEBREIDE BEVOEGDHEID VAN HET PENTAGON

De militaire infrastructuur nodig om met alle 'tirannieke staten' komaf te maken, krijgt nu reeds een concretere vorm. In het tijdschrift The New Yorker van 23 januari, citeert Hersh, bronnen van de CIA en het Pentagon. Hieruit blijkt dat de positie van Rumsfeld en zijn oorlogsvalken nu nog sterker is, dan voor de invasie van Irak. Hersh bericht, dat Bush zonder veel ophef een bevel heeft ondertekend, waardoor de strategische analyses en de grote geheime operaties van de CIA vanaf dan onder het Pentagon ressorteren. Hierdoor kan de president zich aan de controle van het Congres onttrekken. Hersh voegde er nog aan toe, dat de Bush-administratie het reeds lang voor de verkiezingen eens was geworden over de uitbreiding van de plannen voor de "oorlog tegen het terrorisme". De Washington Post bevestigde de beweringen van Hersh. De krant berichtte dat het Pentagon, op bevel van de president, en zonder de toestemming van het Congres, de 'Strategic Support Branch (SSB)' in het leven riep. Een nieuwe afdeling die vanaf nu het traditionele geheime dienst-werk en andere functies van de CIA zou overnemen. Volgens de gepensioneerde generaal Dan Smith[4], bestaat de SSB uit militaire speciale eenheden zoals Seal-Team 6 en een Delta eskader (groene baretten), alsook uit een paramilitair leger van 50.000 man, inzetbaar in potentiële conflictgebieden, buiten het toezicht van het congres.

De lijst van de nieuw opduikende doelwitten in de oorlog tegen de tirannie is ongetwijfeld voorlopig en zal zich verder aanpassen aan de wijzigende omstandigheden.

Het is wel duidelijk dat op hoog politiek niveau, een recept gebrouwd wordt om toekomstige militaire en economische offensieven voor te bereiden, die de wereld grondig zouden kunnen veranderen. Als Washington erin slaagt zijn wil door te zetten, zal een supermacht de controle uitoefenen over alle zeestraten en olietransportwegen, met als gevolg dat in de toekomst de olieprijs van een dollar per vat niet ondenkbeeldig is.

Vertaald en bewerkt: Antoine Uytterhaeghe
Bron: Zeit-Fragen nr 11-
www.zeit-fragen.ch ■

1 Zie ook "De Voorposten van de Tirannie", dossier Vrede mei-juni 2005
2 Hersh Seymour, 'Annals of National Security. The Coming Wars. What the Pentagon can now do in secret', The New Yorker 24/31-01/2005
3 Hij had het toen over de 'Oil Peak', volgens sommige geologen het einde van het tijdperk van goedkope oliewinning.
4 Smith in 'Foreign Policy in Focus', 11/11/2004.

VLAAMSE VREDESWEEK 2005: ALLE KERNWAPENS DE WERELD UIT!

Deze editie van de vredesweek sluit aan bij wat dit jaar een hoofdagendapunt is van de wereldwijde vredesbeweging: het kernwapen. Alle vredesbewegingen van Vlaanderen zijn lid van deze campagne, en ook het netwerk Abolition 2000 scharniert actief mee. Intussen is de campagne rond de Burgemeesters voor Vrede een heus succes in België. Meer dan 235 burgemeester tekenden de oproep van de Japanse burgemeester van Hiroshima.
Hieronder krijgt u de politieke eisen van deze Vredesweek.

VREDESWEEK WIL KERNWAPENS UIT DE WERELD

Het is de duidelijke bedoeling van alle Vredesweekpartners om een campagne op te zetten die tot doel heeft alle mensen te overtuigen dat kernwapens moeten verdwijnen. Daarvoor moeten bestaande verdragen gerespecteerd worden.
België moet zijn engagement rond artikel VI van het NPT-verdrag hard maken en initiatieven nemen en ondersteunen voor een wereldwijd verbod op kernwapens (VN document A/C 1/52/7)

BELGIË EN HET NAVO-LIDMAATSCHAP

Als lid van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie geeft België tot op vandaag haar goedkeuring aan de kernwapenstrategie van de NAVO en neemt het in dit kader nucleaire taken op. Dit is geen verplichting als lidstaat! In de logica van onze stellingname moeten we dus pleiten dat België hier niet langer voor opteert en resoluut kiest voor een NAVO zonder kernwapens.
Concrete eisen aan de Belgische regering:

1) *Verwijdering van de kernwapens uit Kleine Brogel (die daar juist zijn binnen het NAVO-kader)*
2) *Stoppen met alle nucleaire taken, zoals de training van piloten, het onderhoud van installaties, ...*
3) *Pleiten voor een denuclearisering van de NAVO, m.a.w. minimaal een wijziging van het Strategisch Concept zodanig dat kernwapens daar geen rol meer in spelen, gevolgd door een opheffing van de Nuclear Planning Group en alle militaire structuren die betrekking hebben op de nucleaire politiek*

BELGIË EN HET EUROPEES VEILIGHEIDS EN DEFENSIEBELEID (EVDB)

In de stapsgewijze uitbouw van een militaire capaciteit en commandostructuur op Europees niveau kan België geconfronteerd worden met de vraag om een rol voor kernwapens daarin goed te keuren. De Fransen hebben reeds aangeboden hun kernwapens ten dienste te stellen van een Europese militaire capaciteit mocht dit ooit nodig zijn.
Concrete eis aan de Belgische regering:

4) *België moet in het kader van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid initiatieven nemen om elke rol van kernwapens in dit beleid uit te sluiten (ook de zgn. mini-nukes)*

BELGIË EN DE INTERNATIONALE ONTWAPENINGSAGENDA

België kan op verschillende manieren invloed uitoefenen op de internationale ontwapeningsagenda. In het licht van de internationale herzieningsconferentie van het Non-proliferatieverdrag is het essentieel dat we de Belgische regering ertoe aanzetten op deze en andere internationale fora kordaat stelling te nemen voor een wereldwijde ban op kernwapens en hun afgeleiden.
Concrete eisen aan de Belgische regering:

5) België moet ermee voor zorgen dat het non-proliferatiebeleid gekoppeld wordt aan een geloofwaardig en effectief ontwapeningsbeleid.
   Dit houdt in dat ons land ervoor zorgt dat:

- *In het kader van het EU- beleid ter bestrijding van de verspreiding van massavernietigings-wapens en nucleaire ontwapening ook de in Europa aanwezige massavernietigingswapens ter sprake komen (Dus niet alleen over niet EU-landen spreken)*
- *Op verschillende internationale fora (VN, NPT-herzieningsconferenties,...) voorstellen worden gedaan voor nieuwe stappen in de nucleaire ontwapening*
- *Er voldoende ondersteuning komt van nieuwe verdragen zoals het CTBT (Comprehensive Test Ban Treaty dat een verbod oplegt voor nucleaire testen met militaire doeleinden) en het verdrag dat de productie van nieuw splijtbaar materiaal voor militaire doeleinden verbiedt met daaraan gekoppeld een duidelijke ontwapeningscompo-*

nent en de nodige verificatiemechanismen

- *De ontwikkeling van nieuwe kernwapens (inclusief mini-nukes) door kernwapenstaten expliciet als een overtreding van hun ontwapeningsverplichting onder art. 6 NPT-verdrag bestempeld wordt in de internationale fora*
- *Het voorstel voor een verdrag dat de productie, opslag en het gebruik van kernwapens volledig verbiedt voldoende steun krijgt en minstens door België wordt ondersteund*

6) België moet meer aandacht schenken aan de "Advisory Opinion" van het Internationaal Gerechtshof van 8 juli 1996 en de illegaliteit van kernwapens internationaal bepleiten en er vervolgens ook naar handelen

7) België moet een sterker en onpartijdig non-proliferatiebeleid bepleiten en zelf uitvoeren door:

- *Een verbod op de uitvoer van nucleair materiaal en van mogelijke dragers van kernwapens naar niet-ondertekenaars van het NPT-verdrag (vb. onderhoudscontracten F-16 in Pakistan en India, verkoop van duikboten aan Israël, India en Pakistan door o.a. Frankrijk en Duitsland) te bepleiten door o.m. de aanpassing en de verstrakking van het Europese uitvoerbeleid en de Europese Gedragscode inzake wapenexport te promoten. Hiernaast ook sterkere verificatie-systemen te bepleiten en het onderzoek ernaar te stimuleren*
- *Israël geen andere behandeling te geven dan andere nieuwe kernwapenstaten*
- *Na de verwijdering van de Amerikaanse kernwapens uit Europa het verbod op "nuclear sharing" verdragsmatig vast te leggen*
- *Elke vorm van rakettenverdediging (rakettenschild of Star Wars) en militarisering van de ruimte resoluut af te wijzen als een verdere stap in de nucleaire wapenwedloop, o.m. door:*
- *De stopzetting van alle studies ter zake in de NAVO*
- *Geen militaire research hiernaar te ondersteunen in welk kader en welke vorm ook*
- *Diplomatieke stappen te ondernemen bij Europese landen die aan de Amerikaanse plannen willen meewerken*

Vrede vzw en enkele andere organisaties voerden actie bij Umicore in Brussel om verontschuldigingen te eisen voor de uranium leveringen aan het US-Manhattan-project dat de eerste atoombommen produceerde.

VREDESGEMEENTES KIEZEN VOOR EEN KERNWAPENVRIJE GEMEENSCHAP

Vanuit de steeds groter wordende groep vredesgemeenten in Vlaanderen komt de vraag om een rol te spelen in de denuclearisering van onze maatschappij. Met de burgemeester van Hiroshima als voorbeeld en de vele betrokken burgemeesters in Vlaanderen willen we tijdens de Vlaamse Vredesweek deze inspanningen speciaal ondersteunen door ze in de kijker te plaatsen. Tijdens de Vlaamse Vredesweek zullen acteis op lokaal vlak georganiseerd worden om dit duidelijk te maken aan het brede publiek.

Concrete eisen aan de gemeentelijke overheden:

8) dat zij werk maken van respect voor het leefmilieu, naar het voorbeeld van Nobelprijswinnares voor de vrede Wangaari Maatai. Dit houdt in dat er geen plaats is voor kernwapens in onze maatschappij.

9) dat zij de VN-resolutie 53-25 ondertekenen, wat inhoudt dat zij het statuut van Vredesgemeente aanvaarden (zie aparte brochure vredesweek 1999). Reeds 70 gemeenten in Vlaanderen dragen de titel vredesgemeente.

10) dat zij actief de oproep van Akiba Tadatoshi, burgemeester van Hiroshima en voorzitter van het netwerk van burgemeesters voor vrede, ondersteunen voor de onderhandelingen voor een wereldwijd verdrag op kernwapens in 2005 met als doel de volledige eliminatie in 2020. Alle Vlaamse burgemeesters worden opgeroepen o.m. door de vredesgemeente Ieper om deze campagne actief te ondersteunen.

11) dat zijn hun spaar- en beleggingsgeld enkel nog investeren in financiële producten die garanderen dat het geld niet geïnvesteerd wordt in bedrijven die betrokken zijn bij de productie van kernwapens.

■

DOSSIER

HERVORMING VAN DE VERENIGDE NATIES

**In september 2005 zullen de wereldleiders verzamelen op een top in New York om opvolging te geven aan de Millennium Verklaring die in 2000 door alle VN lidstaten aanvaard werd.
Dit verslag van de Algemeen Secretaris is zijn voorstel voor agenda.
Naar zijn mening realistische politieke beslissingen en hervormingen op voorwaarde dat er de politieke wil voor gevonden wordt.**

IN GROTERE VRIJHEID

ontwikkeling veiligheid en mensenrechten voor iedereen

I Kofi Annan I

De lidstaten moeten vooruitgang boeken op het vlak van veiligheid, ontwikkeling en mensenrechten tezamen, want apart zal het niet lukken. De mensheid kan geen veiligheid verwerven zonder ontwikkeling, geen ontwikkeling zonder veiligheid, en ze zal geen van beide bereiken zonder respect voor de mensenrechten. In een wereld van onderling verbonden bedreigingen en kansen, is het in het eigenbelang van elk land om deze uitdagingen effectief aan te pakken. Daarom ook kan een "grotere vrijheid" alleen maar bekomen worden door grotere onderlinge samenwerking tussen staten. De wereld heeft nood aan sterke en capabele staten, effectief partnerschap met de civiele samenleving en de privé-sector, en handige, efficiënte regionale en globale intergouvernementele instellingen om collectieve actie mogelijk te maken en te coördineren. De Verenigde Naties moeten daarom grondig en snel worden hervormd.

ONTWIKKELING (FREEDOM FROM WANT)

De laatste 25 jaar is de extreme armoede op dramatische wijze verminderd. Nochtans zijn tientallen landen armer geworden. Meer dan een miljard mensen overleven met minder dan een dollar per dag. Elk jaar sterven 3 miljoen mensen aan HIV/AIDS en 11 miljoen kinderen sterven voor ze de leeftijd van 5 jaar bereiken.

Deze generatie beschikt over de middelen en de technologie om het recht op ontwikkeling voor iedereen te realiseren en de noden van de volledige mensheid te lenigen. Er bestaat een gedeelde visie op ontwikkeling. De Millenium Doelstellingen voor Ontwikkeling die gaan van de halvering van de extreme armoede, over lager onderwijs voor alle kinderen, tot het stoppen van de verspreiding van ziektes als HIV/AIDS, dit alles tegen 2015, zijn algemeen aanvaarde mijlpalen geworden van bredere vooruitgang. *(zie verder in dit dossie,red.)* Ze zijn aanvaard door zowel donoren, ontwikkelingslanden, civiele maatschappij en de grote ontwikkelingsinstituten.

Deze Millenium Doelstellingen kunnen worden gehaald tegen 2015, maar alleen als alle betrokkenen de "business as usual" doorbreken en hun actie nu op een dramatische wijze versnellen en uitbreiden.

In 2005 moet het "globaal partnershap voor ontwikkeling" – één van de doelstellingen die in 2002 werden herbevestigd op de Internationale Conferentie voor Ontwikkelingsfinanciering in het Mexicaanse Monterrey, en de Wereldtop voor Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg in Zuid-Afrika – echt gerealiseerd worden. Dit partnershap is gebaseerd op gedeelde verantwoordelijkheid en gedeelde aansprakelijkheid: ontwikkelingslanden moeten hun beleid verbeteren, corruptie bestrijden, groei stimuleren onder leiding van de privé-sector, en de lokale mogelijkheden maximaliseren om nationale ontwikkelingsstrategieën te financieren; terwijl de ontwikkelde landen deze inspanningen moeten ondersteunen via opgevoerde *ontwikkelingshulp (development assistance, red.)*, een nieuwe ontwikkelingsgerichte handelsronde, en bredere en diepere schuldverlichting.

Prioritaire actieterreinen voor 2005 zijn dan:

- ***Nationale strategieën:*** Elk ontwikkelingsland met extreme armoede moet tegen 2006 een nationale ontwikkelingsstrategie hebben aangenomen en beginnen uit te voeren die ambitieus genoeg is om de de Millenium doelstellingen te bereiken tegen 2015. Deze strategie moet zeven brede clusters van openbare investering en beleid behelzen: gender gelijkheid, milieu, plattelandsontwikkeling, stadsontwikkeling, gezondheidszorg, onderwijs, wetenschap, technologie en innovatie.
- ***Ontwikkelingsfinanciering:*** Globale ontwikkelingshulp moet meer dan verdubbelen over de komende jaren. Daarvoor hebben we geen nieuwe beloftes van donorlanden nodig, maar gewoon het uitvoeren van de gemaakte beloftes. Wie nog niet zo ver is, moet een kalender opstellen om de norm van 0,7% van het BNP voor officiële ontwikkelingshulp ten laatste tegen 2015 te halen, maar met betekenisvolle verhogingen vanaf 2006, en een tussenstap van 0,5% tegen 2009. Deze verhoging kan verlopen via een International Finance Facility of andere innoverende financieringswijzes. Het Global Fund ter Bestrijding van HIV/AIDS, Tuberculose en Malaria moet worden volgestort, en de middelen moeten worden voorzien om een uitgebreide algemene strategie voor preventie en behandeling van HIV/AIDS waar te maken. Daar kunnen snel belangrijke stappen worden gezet, bijvoorbeeld door het massaal gratis verspreiden van muskietennetten.

- ***Handel:*** De Doha onderhandelingsronde moet ten laatste in 2006 de gemaakte ontwikkelingsbeloftes nakomen. Als een eerste stap zouden alle VN-lidstaten taksvrije en quotavrije markttoegang moeten verlenen voor alle export uit de minst ontwikkelde landen.
- ***Schuldverlichting:*** schuldduurzaamheid moet worden geherdefinieerd als het schuldniveau dat een land in staat stelt om de Millenium doelstellingen tegen 2015 te realiseren zonder zijn schuldratio's te verhogen.

Nieuwe acties zijn ook nodig om milieuduurzaamheid te verzekeren. Wetenschappelijke vooruitgang en technologische innovatie moeten worden ingezet om klimaatverandering te stoppen. Een inclusiever internationaal kader is nodig om de uitstoot van opwarmingsgassen te stabiliseren na het einde van het Kyoto Protocol in 2012, met deelname van alle landen. Er zijn concrete stappen nodig rond verwoestijning en biodiversiteit.

Andere prioritaire terreinen liggen op het vlak van infectueuze ziekten, een waarschuwingssysteem voor natuurlijke rampen, steun voor wetenschap en technologie in functie van ontwikkeling, steun voor regionale infrastructuur en instellingen, hervorming van de internationale financiële instellingen, en een betere samenwerking om migratie een voordeel voor allen te maken.

VEILIGHEID (FREEDOM FROM FEAR)

Het ontwikkelingshoofdstuk kampt met een zwakke toepassing, maar als er al wordt opgetreden op het vlak van veiligheid wordt die actie al te vaak gecontesteerd.

Het Secretariaat Generaal hanteert een bredere visie op collectieve veiligheid. De vrede wordt niet alleen bedreigd door internationale oorlogen of conflicten, maar ook door terrorisme, massavernietigingswapens, georganiseerde misdaad en burgerlijk geweld. Bedreiging gaat ook uit van armoede, dodelijke infectieziekten, milieudegradatie. Het zijn allemaal elementen die de overheid als basiseenheid van het internationaal systeem, ondermijnen.

Collectieve veiligheid wil zeggen dat de bedreigingen zoals ze door elke regio worden ervaren, allen even belangrijk zijn en een hoogdringende aanpak vereisen. De VN moet – zoals altijd al de bedoeling is geweest – nu echt een effectief instrument worden voor conflictpreventie, door te werken op sleutelprioriteiten op institutioneel en beleidsvlak.

- ***Preventie tegen terrorisme.*** Er is een algemeen antiterrorismebeleid nodig gebaseerd op vijf pijlers. Mensen ervan weerhouden om naar terrorisme te grijpen of het te steunen. Terroristen afsnijden van fondsen en materiaal. Staten afschrikken terrorisme te steunen. De mogelijkheden van staten verbeteren om de strijd tegen terrorisme aan te gaan. Mensenrechten beschermen. Er moet een algemene conventie komen over het terrorisme op basis van een klare en aanvaarde definitie. Zonder verwijl moet ook de conventie tegen nucleair terrorisme worden afgerond.
- ***Nucleaire, biologische en chemische wapens.*** Hier is zowel vooruitgang nodig op het vlak van ontwapening als van non-proliferatie. Wat ontwapening betreft moeten de atoomwapenstaten hun arsenaal niet-strategische kernwapens verder verminderen, en wapenverminderingen afspreken waarbij de kernwapens ook daadwerkelijk en onomkeerbaar ontmanteld worden. Ze moeten de negatieve veiligheidsgaranties herbevestigen, en een moratorium respecteren qua atoomproefnemingen. Wat non-proliferatie betreft, is er nood aan versterking van de verificatie vanwege het Internationaal Atoomagentschap, via het aanvaarden van het Model Additional Protocol[1]. De lidstaten moeten het verdrag over splijtstoffen afwerken, tekenen, en uitvoeren.
- ***Keuze en risico voor oorlog verminderen.*** Het is zo dat de helft van de landen die uit een conflict komen, er binnen de vijf jaar weer in vervallen. De lidstaten moeten in de schoot van het VN Secretariaat een intergouvernementele Peacebuilding Commission oprichten, net zoals een Peacebuilding Support Office, opdat de VN beter zou voorbereid zijn op de uitdaging om landen te begeleiden in hun overgang van oorlog naar vrede. Ze zouden ook stappen moeten zetten om de collectieve capaciteit te verbeteren rond bemiddeling, sancties en peacekeeping (met inbegrip van een nultolerantie beleid qua seksuele uitbuiting van minderjarigen en andere kwetsbare groepen, door leden van de peacekeeping contingenten).
- ***Gebruik van geweld.*** De Veiligheidsraad moet een resolutie aannemen die de principes vastlegt die gelden bij de beslissingen over het gebruik van geweld. De Veiligheidsraad moet ook de intentie duidelijk maken om zich door deze principes te laten leiden in de gevallen dat ze geweld toelaten of mandateren.

Andere prioriteiten voor globale acties omvatten betere samenwerking om de georganiseerde misdaad te bestrijden, om illegale handel in lichte wapens te verhinderen, en om het juk van de landmijnen weg te kunnen nemen. Ze doden en verwonden onschuldige burgers en houden de ontwikkeling tegen van zowat de helft van de landen op de wereld.

MENSELIJKE WAARDIGHEID (FREEDOM TO LIVE IN DIGNITY)

In de Millenium Verklaring hebben de lidstaten verklaard dat ze op geen inspanning zouden kijken om democratie te promoten en de rechtsstaat te bevorderen, alsook het respect voor alle internationaal erkende mensenrechten en fundamentele vrijheden. De laatste zestig jaar werd er inderdaad ook een impressionant kaderwerk van verdragen daartoe uitgewerkt.

Maar zonder uitvoering van die verdragen klinkt het allemaal hol. Beloftes die niet worden nagekomen hebben geen zin. Mensen die met oorlogsmisdaden worden geconfronteerd vinden geen soelaas in de mooie woorden van de Genève Conventies. Verdragen tegen foltering betekenen niks voor gevangenen die worden misbruikt, des te meer als de interna-

tionale machinerie de verantwoordelijken laat verschuilen achter hogere kringen. Een bevolking die oorlogsmoe is, wordt radeloos als – zelfs bij een vredesvredrag – willekeur en wetteloosheid blijven duren. Plechtige beloftes om democratie te versterken blijven holle woorden in de ogen van diegenen die nog nooit hun leiders hebben kunnen kiezen, en die geen teken van verandering zien.

Daarom moet het normenkader van de laatste decennia worden versterkt. Belangrijker nog zijn concrete stappen om een beleid van selectieve toepassing, willekeurige "enforcement" of dadenloze veroordeling te verminderen.

Daarom moet volgende prioriteiten worden uitgevoerd.

- ***Rechtsstaat.*** De internationale gemeenschap zou moeten functioneren volgens het principe van "verantwoordelijkheid om te beschermen", als basis voor gemeenschappelijke actie tegen genocide, etnische zuivering en misdaden tegen de mensheid. Alle verdragen die betrekking hebben op het beschermen van burgers moeten worden geratificeerd en uitgevoerd. Er moeten stappen gezet worden om de samenwerking te verbeteren met het Internationaal Strafhof en andere internationale of gemengde oorlogstribunalen, en het Hooggerechtshof van Den Haag.
  De Algemeen Secretaris wil ook het VN secretariaat versterken om de nationale inspanningen te kunnen ondersteunen die een rechtsstaat willen realiseren in conflict en post-conflict samenlevingen.
- ***Mensenrechten.*** De diensten van de Hoog Commissaris voor Mensenrechten moeten worden versterkt met meer middelen en personeel, en ze moeten een actievere rol kunnen spelen bij beslissingen van de Veiligheidsraad en de op te richten Peacebuilding Commission. Ook de andere mensenrechteninstanties van de VN moeten worden versterkt.
- ***Democratie.*** De VN moeten een Fonds voor Democratie oprichten om landen te kunnen ondersteunen die democratie willen installeren of versterken.

VERSTERKING VAN DE VERENIGDE NATIES

Doelstellingen staan vast maar organisatie en acties moeten met hun tijd mee. Wil de VN werkelijk een nuttig instrument zijn om de bovenstaande uitdagingen aan te kunnen, moet de organisatie zich aanpassen aan de noden en omstandigheden van de 21ste eeuw.

Sedert 1997 werden heel wat interne structuren en de 'bedrijfscultuur' verbeterd. Maar er moet nog veel gebeuren zowel op vlak van directe beleidsvoering (secretariaat en het 'VN-systeem') als op vlak van de intergouvernementele organen.

- ***Algemene Vergadering.*** Hier moeten drastische maatregelen genomen worden om de agenda te stroomlijnen en het discussieproces te versnellen. De AV moet zich meer concentreren op de uitdagingen van deze tijd, en mechanismen opzetten naar de civiele maatschappij toe.
- ***Veiligheidsraad.*** De Veiligheidsraad moet een breed representatief orgaan zijn van de huidige krachtsverhoudingen in de wereld. De Algemeen Secretaris steunt de voorstellen van het High Level Panel[2], en vraagt met aandrang dat de lidstaten de twee opties (A en B,- zie kaderstuk) zouden onderzoeken die in dit rapport zijn vermeld, of enig ander leefbaar voorstel wat betreft de omvang en het evenwicht van vertegenwoordiging. Lidstaten zouden akkoord moeten zijn om daar op de Top in september 2005 een beslissing over te nemen.

HERVORMING VAN DE VEILIGHEIDSRAAD

Model A voorziet zes nieuwe permanente zetels, zonder veto, en drie nieuwe zetels die om de twee jaar roteren, als volgt verdeeld over de grote regio's van deze wereld:

Regio's	aantal landen	veto-permanent	nieuw permanent	rotatie	totaal
Afrika	53	0	2	4	6
Azië en Pacific	56	1	2	3	6
Europa	47	3	1	2	6
Amerika (N+Z)	35	1	1	4	6
Totaal	***191***	***5***	***6***	***13***	***24***

Model B voorziet geen nieuwe permanente zetels maar creëert een nieuwe categorie van acht hernieuwbare zetels met 4jaar-termijnen en een nieuwe niet hernieuwbare tweejaren zetel, als volgt verdeeld over de grote regio's van deze wereld:

Regio's	aantal landen	veto-permanent	hiernieuwbr 4jr	niet henieuwbr 2jr	totaal
Afrika	53	0	2	4	6
Azië en Pacific	56	1	2	3	6
Europa	47	3	2	1	6
Amerika (N+Z)	35	1	2	3	6
Totaal	***191***	***5***	***8***	***11***	***24***

- ***Economische en Sociale Raad.*** De hervorming moet dit orgaan werkelijk in staat stellen om de VN ontwikkelingsagenda vooruit te helpen, dienst doen als een forum op hoog niveau voor ontwikkelingssamenwerking, en leiding geven aan de inspanningen van de verschillende intergouvernementele organen binnen de VN op het economisch en sociaal vlak.
- ***Raad voor Mensenrechten*** (voorstel). De Mensenrechtencommissie zit geplaagd met verlies aan geloofwaardigheid en professionalisme en moet dus worden hervormd. Deze commissie zou moeten vervangen worden door een smallere permanente Raad voor Mensenrechten, als een principieel orgaan van de VN of plaatsvervanger voor de AV, wiens leden rechtstreeks door de AV worden aangeduid door een tweederde stemming van de aanwezige leden.
- ***Secretariaat.*** De Algemeen Secretaris zal stappen ondernemen om de structuur te hertekenen om aan de prioriteiten van dit rapport te kunnen beantwoorden, en zal een besluitvorming uitwerken in de stijl van ministeriële besluitvorming bij staten. Hij vraagt fondsen voor een vernieuwingsoperatie van het personeel in functie van de huidige noden, voor een grondige herziening van de budget- en personeelsregels; voor een algemene herziening van de Internal Oversight Services in functie van meer afhankelijkheid en autoriteit.

Andere prioriteiten spreken over een betere systeemcoherentie door een versterkte rol voor de Resident Coordinators, door een betere werking op vlak van humanitaire hulp en de bescherming van interne verplaatste personen. Regionale organisaties, en meer bepaald de Afrikaanse Unie, moeten grotere steun krijgen. Het Charter zelf moet worden aangepast om de "vijand clausules" te schrappen, evenals de Trusteeship Council en het Military Staff Committee, die allemaal voorbijgestreefd zijn.

BESLUIT: KANSEN EN UITDAGINGEN

Het is aan de wereldgemeenschap om te beslissen of dit moment van onzekerheid ons verder zal leiden naar conflict, grotere ongelijkheid en afkalving van de rechtsstaat-idee, of dat dit moment aangegrepen zal worden om de instellingen voor vrede, vooruitgang en mensenrechten te vernieuwen. Het is nu tijd om te handelen. Er is een lijst van actiemogelijkheden aan dit rapport toegevoegd met realistische doelstellingen. Vanuit een pragmatische aanpak kunnen we komen tot een visionaire verandering van de leiding over deze wereld.

---

1 Model Additional Protocol is een bijkomende overeenkomst voor die landen die bij het Internationaal Atoomenergieagentschap een "safeguard agreement" hebben, bedoeld om effectiviteit en efficiëntie van het bestaande controle (safeguard) systeem te versterken in het kader van de inspanningen voor non-proliferatie.

2 Groep van wijzen die de hervormingen van de VN hebben voorbereid.

MILLENIUM DOELSTELLINGEN 2015

In het jaar 2000 hebben 189 regeringsleiders met elkaar afgesproken dat vóór 2015 de grootste wereldproblemen moeten zijn aangepakt. Dit zijn de Millenium Doelstellingen:

1. **De armoede halveren en minder mensen honger**
   Het aantal mensen dat in extreme armoede leeft, moet in 2015 tenminste tot de helft zijn teruggebracht ten opzichte van 1990.
2. **Alle kinderen naar school**
   In 2015 moeten alle kinderen in alle landen basisonderwijs volgen.
3. **Mannen en vrouwen gelijkwaardig**
   Gendergelijkheid en empowerment van vrouwen moeten worden gerealiseerd, ondermeer door gelijke participatie van jongens en meisjes in onderwijs te realiseren.
4. **Minder kindersterfte**
   De sterftecijfers van kinderen onder de vijf jaar moeten in 2015 in elk ontwikkelingsland zijn teruggedrongen met tweederde ten opzichte van 1990.
5. **Verbetering van gezondheid van moeders**
   Het niveau van moedersterfte moet in 2015 in elk ontwikkelingsland zijn teruggedrongen met driekwart ten opzicht van 1990.
6. **Bestrijding van hiv/aids, malaria en andere dodelijke ziekten**
   Voor het jaar 2015 zal een halt worden toegeroepen aan de verspreiding van hiv/aids, malaria en andere ziekten.
7. **Iedereen schoon drinkwater**
   Waarborgen van een duurzaam milieu voor 2015 door het integreren van duurzame ontwikkeling in nationaal beleid en programma's, het keren van het verlies van natuurlijke hulpbronnen en halvering van het aantal mensen zonder toegang tot veilig drinkwater. Voor 2020 moeten de levensomstandigheden van tenminste 140 miljoen bewoners van krottenwijken aanzienlijk zijn verbeterd.
8. **Toegang tot betaalbare medicijnen en een eerlijk handelssysteem, minder schulden voor ontwikkelingslanden**
   Er wordt een mondiaal samenwerkingsverband (partnerschap) voor ontwikkeling gesloten, met afspraken over goed bestuur, de ontwikkeling van een open en eerlijk handels- en financieel systeem, het bevorderen van jongerenwerkgelegenheid, een oplossing voor het schuldenvraagstuk en de overdracht van nieuwe technologieën.

EEN HERVORMDE VN, EEN VRIJBRIEF VOOR DE NAVO,

I Uli Cremer [1]I

De voorstellen van Kofi Annan werden voorbereid door een High Level Panel. Het is dus niet zomaar een poging van de Algemeen Secretaris om één en ander te moderniseren. Zijn voorstellen verdienen dus voldoende aandacht, maar de politieke realiteit mag niet uit het oog verloren worden.

ONTWIKKELING

« Wie Aids heeft, en niet kan lezen noch schrijven, en aan de rand van de hongerdood leeft, is niet echt vrij ook al kan hij zijn regering kiezen ». Kofi Annan is duidelijk. Hij klaagt ook het gebrek aan echte inzet aan voor de strijd tegen armoede, omdat de 0,7% BNP als budget voor ontwikkelingshulp lang niet wordt gehaald. Alleen Denemarken, Noorwegen, Zweden, Nederland en Luxemburg zijn totnogtoe hun belofte nagekomen. Kofi Annan stelt een tussenobjectief voor, met name om in 2009 zeker de 0,5% te bereiken.

Vanuit derdewereldlanden komt er heel wat kritiek op dit hoofdstuk. De Algerijnse ambassadeur bij de VN stelde bijvoorbeeld dat "schuldverlichting, technologietransfer, afbouw van handelsbeperkingen slechts oppervlakkig behandeld worden, en dat gezondheidsbeleid en onderwijs bijna niet aan bod komen". Ook De Maleisische vertegenwoordiging vond dat aandachtspunten uit het zuiden onvoldoende naar voor kwamen.

HERVORMING VAN DE VEILIGHEIDSRAAD

Op basis van de voorstellen van het High Level Panel stelt Algemeen Secretaris Kofi Annan twee modellen voor om de Veiligheidsraad te hervormen en uit te breiden. (*zie p. 28*) Eén voorziet zes nieuwe permanente leden zonder vetorecht. Het andere stelt 8 nieuwe zetels met een (hernieuwbare) 4 jaar looptermijn. Annan zelf kiest niet tussen beide, en laat het aan de VN-lidstaten om er in september al met tweederde meerderheid over te beslissen.

Dit lijkt wel een streep door de rekening te zijn van de zogenaamde G4 (Duitsland, India, Japan en Brazilië) die de nieuwe zetelverdeling in een geheel willen doen stemmen, en niet per kandidaatland afzonderlijk. En de huidige permanente leden willen "zich niet onder tijdsdruk" laten zetten zoals de Verenigde Staten verkondigen. China meent dan nog dat een "nieuwe veiligheidsraad maar autoriteit zal hebben als de wijzigingen een consensus verwerven bij alle 191 lidstaten".

AFSCHAFFING VAN DE MILITAIRE STAF

In de commentaarstukken over de voorstellen van het High Level Panel en van Kofi Annan is er haast niet gesproken over de wijzigingen aan het VN Charter. Dat Duitsland en Japan niet meer als vijandige staten worden behandeld, en het schrappen van de Trusteeship Council, lijken nogal evident. Maar wat te zeggen van de afschaffing van het VN Comité voor de militaire zaken? Voor Kofi Annan is het eenvoudig: "Deze wijzigingen weerspiegelen de huidige realiteit".

Dit Militaire-stafcomité bestaat in principe uit de 5 permanente leden die andere landen kunnen uitnodigen mocht dat bevorderlijk zijn voor de praktische uitvoering van taken. Dit comité is verantwoordelijk voor de strategische leiding van alle VN-strijdkrachten.

Als het Charter het geweldmonopolie van de VN ergens beschrijft dan is het wel in dit onderdeel. Het VN charter wil in het algemeen oorlog en geweld tegengaan, maar hier gaat het om geweld dat de VN zelf gebruikt als een alleenrecht.

Als dit Comité nooit echt heeft gefunctioneerd dan is dat in de eerste plaats te wijten aan het gebrek aan ter beschikking gestelde troepen, en in de tweede plaats aan het gebrek aan politieke wil van de VN-lidstaten. Er zijn inderdaad maar twee wegen mogelijk. Ofwel wil men inderdaad een alleenrecht op geweld door de Organisatie van de Verenigde Naties, en dan moet men troepen ter beschikking hebben en een structuur voor strategie, planning en leiding. Ofwel is men niet gehecht aan het alleenrecht op geweld, en dan moeten er niet per se VN-troepen bestaan, en dus ook geen leidinggevend comité. Bij deze laatste keuze wordt uiteraard de weg vrijgemaakt voor allerlei privé-aanbieders zoals de NAVO, een structuur van een beperkt aantal landen.

De Verenigde Naties zal dan nog slechts de kerk zijn die de wapens zegent. En weigert ze de zegening, dan zal er zonder haar opgetreden worden. Dat is in de praktijk al gebeurd: de recentste voorbeelden zijn Irak, maar ook de bombardementen op Joegoslavië. De nieuwe veiligheidsstrategie van de Europese Unie laat in dit verband ook niet veel goeds verwachten: "Een reeks staten heeft zich van de internationale statengemeenschap afgekeerd... Het is wenselijk dat deze terugkeren... Zij die dat niet willen zullen daarvoor een prijs moeten betalen..."[3]

In plaats van EU-beslissing om zelf op te kunnen treden te bekritiseren, looft Kofi Annan deze als een "uiterst waardevolle aanvulling van onze inspanningen". "Een systeem van op elkaar inspelende peacekeepingcapaciteiten, waardoor de VN kan samenwerken met deze regionale structuren in een duidelijk partnerschap" Op het ogenblik dat de VN structuren voor gewapende opdrachten

VN-VREDESOPERATIES

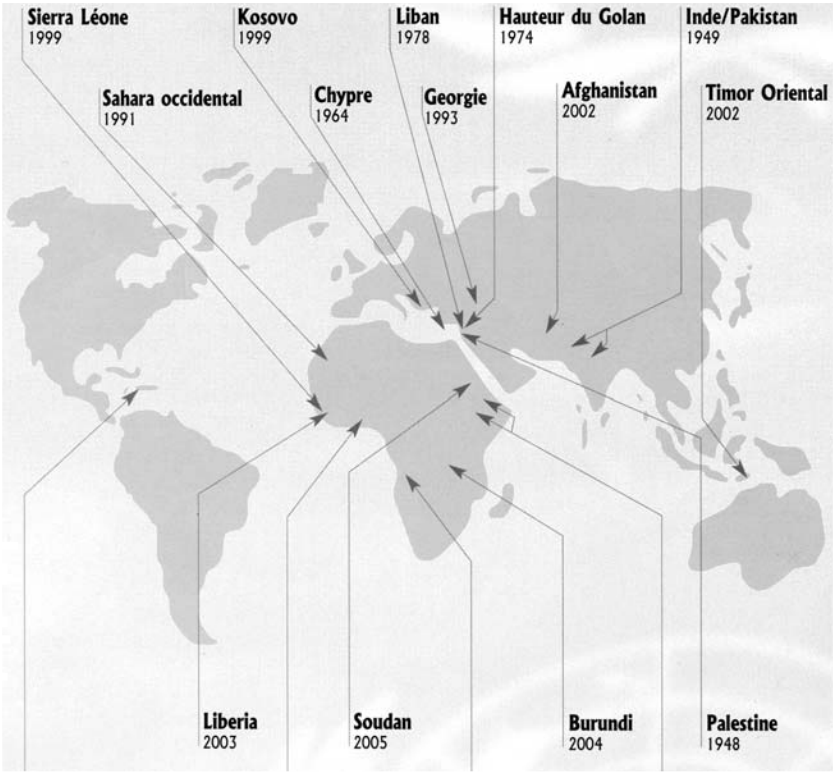

zijn opgeheven, kan die samenwerking er maar op een manier uitzien. De VN geeft dan opdrachten door aan militaire bondgenootschappen van het noorden, met name de NAVO of de EU (niet de ware regionale organisatie OVSE), of aan ad hoc coalities (coalition of the willing), die deze opdrachten naar eigen goeddunken uitvoeren. Een waar partnerschap zou ook van de VN een militaire structuur vergen.

HET EINDE VAN DE BLAUWHELMEN

Tot voor 10 jaar was de situatie duidelijk: peace keeping berust op Hoofdstuk VI van het VN-Charter (inzet van blauwhelmen) en peace enforcement (gevechtsopdrachten) onder Hoofdstuk VII. Kofi Annan definieert peace keeping nu echter ook als een mogelijke gevechtsopdracht. Dat geeft het grote voordeel van te starten met een politiek breed aanvaarde peacekeeping operatie, die dan eventueel zonder problemen (personeelswissel, commandowissel) kan overgaan in een gevechtsopdracht. Dat betekent meteen het einde van de klassieke inzet van de blauwhelmen, die functioneren op basis van een toestemming van beide conflictpartijen. Of zoals het High Level Panel het al had geformuleerd: " de troepensterkte die door de Veiligheidsraad op voorstel van de Algemeen Secretaris wordt bepaald, moet voldoende zijn om vijandige groepen af te schrikken en af te weren." Tegelijkertijd worden de ontwikkelde landen aangemaand hun leger om te bouwen naar interventie-eenheden: "Ze moeten meer doen om de bestaande troepencapaciteit in contingenten om te zetten die voor een vredesopdracht kunnen worden gebruikt". Wat hier gebeurt is niets ander dan een Navoisering van de Verenigde Naties.

DE PLICHT TOT BESCHERMING

Er is bij de tekst van Koffi Annan helemaal geen sprake meer van een debat over het recht op interventie, maar van een plicht tot bescherming die elke staat heeft waar mensen getroffen worden door vermijdbare catastrofes, door massamoord en verkrachting, etnische zuivering door dwang en terreur. Het is volgens Kofi Annan inderdaad de plicht van iedere staat om deze bescherming te realiseren. Waar echter de staat niet in de mogelijkheid verkeert, of niet bereid is, haar burgers te beschermen, gaat deze verantwoordelijkheid over naar de internationale gemeenschap. Dat kan uiteindelijk leiden tot "dwangmaatregelen" vanwege de Veiligheidsraad.

In dat kader moeten ook andere voorstellen bekeken worden: versterking van de commissaris voor mensenrechten, en een op te richten "raad voor mensenrechten" die de oude mensenrechtencommissie moet vervangen. We herinneren ons nog dat de VS enige jaren terug niet in deze commissie werd verkozen...

Deze nieuwe raad voor mensenrechten zou nog slechts 24 leden tellen, in plaats van 53, en er komt een nieuwe verkiezingsprocedure. De staten die daarin worden afgevaardigd zullen niet meer door de regionale groepen (bv Afrika) worden aangeduid, maar via de Algemene Vergadering die over elke kandidaat met tweederde beslist. Bovendien moeten de verkozen staten zelf de "hoogste normen qua mensenrechten" realiseren. Niet alleen landen uit het zuiden vrezen hier een elitaire club uit het noorden, maar ook sommige EU-lidstaten hebben kritiek. Deze pleiten om de Algemene Vergadering over de mensenrechten bevoegd te maken. Dan kan niemand het excuus nog aanhalen dat zijn land aan de beraadslagingen niet had kunnen deelnemen. Een AV zou ook minder een ideologische wegbereider zijn van de "humanitaire interventies".

BESLUIT

Deze kritische benadering wil maar aantonen dat de voorstellen van Kofi Annan niet dé oplossing inhouden. We moeten goed opletten niet te verglijden naar een situatie met nog meer rechteloosheid. Een alternatief zou vooral de richting kunnen uitgaan van een reeks concrete voorstellen om de niet-militaire capaciteiten van de Verenigde Naties te versterken. ■

---

[1] Uli Cremer is mede-auteur van het boek "Die Bundeswehr in der neuen Weltordnung". Hij is lid van de Groenen in Duitsland, en vooral aktief ook rond internationale politiek. We haalden deze tekst bij onze Duitse vrienden van de Friedensratschlag Kassel (www.uni-kassel.de/fb5/frieden)

[2] Hierbij ook toch nog 's extra verwijzen naar de tekst van de grondwet die het buitenlands optreden van EU-troepen ondergeschikt maakt aan "de principes van de VN" maar niet aan een 'mandaat' van de VN (vert.)

DUBBELMORAAL EN DIPLOMATIEKE OVERDRIJVING VAN DE VN-MENSENRECHTENCOMMISSIE

I Antoine Uytterhaeghe I

Op de jaarvergadering van de VN-mensenrechtencommissie werd veel over Cuba gedebatteerd, maar niet over Guantanamo.
Welke mensenrechtenschendingen gebeuren in staten bevriend met het Westen zoals Irak, Israël, enzovoort, waren niet aan de orde.

De pas beëindigde 61ste bijeenkomst van de VN mensenrechtencommissie te Genève zal naar alle waarschijnlijkheid de laatste commissie in deze vorm zijn. In zijn begroetingsrede formuleerde de VN-secretaris-generaal Annan het nogal scherp: "We zijn op een punt gekomen, waarbij de dalende geloofwaardigheid van de commissie een schaduw werpt op de reputatie van het VN-systeem en waarbij enkele hervormingen niet voldoende zullen zijn".

De vijf weken durende vergaderingen waren een bevestiging van de kritiek van Annan.

Vooral het optreden van de Amerikaanse regering, met zijn symbolische aanvallen op Cuba, was typisch. Sedert 1985 brengen de Verenigde Staten ieder jaar een resolutie op tafel om de toestand van de mensenrechten op Cuba aan te kaarten. Het manoeuvre van Washington om Cuba verder te isoleren en buitenlandse inmenging te legitimeren is in de VN-mensenrechtencommissie nog nooit met een krachtige stop tegengehouden. Dat is nochtans wat gevraagd is geworden door 3.000 prominente wereldburgers voor de aanvang van de vergadering van de commissie in Genève.

In hun oproep stellen de ondertekenaars dat:
"De Verenigde Staten niet de morele autoriteit hebben om zich als rechter voor de mensenrechten in Cuba op te werpen". Ondanks de blokkade op internationaal vlak, kan het land uitstekende resultaten op het gebied van gezondheidsbeleid, onderwijs en cultuur voorleggen. De ondertekenaars vroegen de regeringen, vertegenwoordigd in de commissie, om de anti-Cubaanse agressiviteit van de Bush-regering niet te legitimeren. Ondertekenaars van deze oproep waren oa José Saramago, Nadine Gordiner, Rigoberta Menchù, Michail Gorbatschov, Harry Bellafonte, Ernesto Cardenal, Ignacio Ramonet, Alice Walker, Danielle Mitterand, Eduardo Galeano en Elmar Altvater.

De Amerikaanse regering blijft echter een offensieve houding aannemen. "De oorlog tegen het terrorisme is een oorlog tegen het kwade, en dus ook een oorlog tegen Castro", zei de republikeinse congresleider Tom Delay onlangs in een toespraak voor Cubaanse emigranten in Miami. Volgens Condoleeza Rice is Cuba een voorpost van de tirannie. Het Amerikaans Congres heeft begin mei een werkgroep samengesteld "ter bevordering van de democratie in Cuba" (Cuban Democracy Caucus). Parallel daarmee tekent zich een duidelijk scenario af, waarin Washington de oppositiekrachten een effectievere logistieke en financiële steun toestopt. De bijeenkomst van de zogenaamde oppositie tegen Havana in mei was er een duidelijk voorbeeld van. Dit alles wordt ons dan verkocht in de verpakking van een "samenkomst om de Cubaanse civiele maatschappij te versterken". Het repertorium aan activiteiten van de Cuban Democracy Caucus kadert zich in het 500 blz. tellende 'Powell Report' dat een jaar geleden werd voorgesteld in Het Witte Huis. Onder leiding van de gewezen minister van buitenlandse zaken en met de steun van alle andere ministeries, verenigd in de 'Commissie voor steun aan een vrij Cuba' (Commission for Assistance to a Free Cuba), worden de ideeën verder uitgewerkt. Bij de voorstelling van het 'Powell Report' in mei 2004, verklaarde George Bush: "Het is in het belang van het Cubaanse volk dat het van de tirannie bevrijd wordt". In het rapport worden de wegen aangeduid om de overgang van Cuba naar een vrije en open maatschappij te versnellen. Tegen eind 2005 wordt hiervoor 59 miljoen dollar uitgetrokken. Een bedrag dat door een 'transitiecoördinator' van het ministerie voor Buitenlandse zaken aangewend moet worden. Het optreden en de provocaties van bepaalde leden van het Europees parlement omtrent Cuba duiden op bijstand van Washington. Zo zijn er eind vorig jaar drie West-Europese europarlementsleden uit Cuba gezet. De reden was dat ze alleen met de oppositie wilden spreken. Wie betaalde de reis van deze heerschappen? Opvallend was ook de houding van enkele EU-lidstaten toen Cuba de resolutie op tafel legde om een onderzoek in te stellen tegen de folteringen in het Amerikaanse internerings-kamp van Guantanamo. De resolutie werd door een meerderheid afgewezen.

■

OVERWELDIGEND ZUID-AFRIKA: REISVERHAAL VAN ANGST EN BEVEN

I Jenny Vanlerberghe I

Onlangs zag ik op televisie N-VA minister Geert Bourgeois op officiële rondreis in Zuid-Afrika. Om 'flenders' zoals hij dat zo sappig uitdrukt, te promoten. Dasje uit, petje op, de trektocht door het wondermooie Zuid-Afrika kon beginnen. Natuurparken met gevaarlijke krokodillen, iets waarvan de minister blijkbaar niet eens schrok, prachtige stranden die uitnodigen tot allerlei zomervertier. Kortom een ongelooflijke ervaring.

In het voorjaar ben ik zelf door Zuid-Afrika gereisd. Mijn ervaringen waren enigszins anders. De natuur is inderdaad overweldigend. Zuid-Afrika is simpelweg dé natuur. Maar tussen het hemelsblauwe water, het groen, de fascinerende bloemen, bergen en beesten, leeft iets anders. De enorme angst van de blanken, de twijfel van de kleurlingen en vooral de woede en frustraties van de zwarten.

Kaapstad, de mondaine badplaats van Zuid-Afrika, was mijn eerste confrontatie met dit Afrikaanse land. Kaapstad met de intrigerende Tafelberg op de achtergrond, met de historische Kaap de Goede Hoop op korte afstand en het bekende Waterfront natuurlijk. Het Waterfront of de *rivièra* van Kaapstad, met gezellige restaurants, yuppie mensen, aantrekkelijke winkels. Een paradijs. Een blank paradijs wel te verstaan. Met kleurlingen heeft men van oudsher geen moeite, maar zwarten zijn omzeggens onzichtbaar. Tenzij ergens diep voorover gebogen, om een straat te vegen bijvoorbeeld of vuilnis op te rapen.

"Europa is toch een vreemd continent," zei onze blanke gids al de tweede dag, "onlangs was ik in Londen en weet je wat ik daar zag? Blanke mensen die de straat veegden en die de vuilnis ophaalden! Kan je je dat voorstellen?"

Mooie jongen onze dertigjarige gids, blond, stevig corpus, vlotjes in zijn cabriolet.

"Waar ik moeite mee heb," reageerde ik nogal gepikeerd, "zijn de immense afsluitingen aan al die chique huizen hier. Prikkeldraad, hoge ijzeren poorten, gevaarlijk blaffende honden en vooral de waarschuwingen '*Gewapende reaksie*' die je aan elk huis ziet."

"Er is ongelooflijk veel criminaliteit, 's nachts komen de zwarten uit hun 'townships' (achterbuurten) naar de stad om te roven. We moeten ons toch beschermen?" antwoordde de gids al even gepikeerd.

Foto: JVL

TOWNSHIP

Op enkele kilometers van Kaapstad ligt Kayelitsha, een immense township, waar meer dan een miljoen zwarten letterlijk samenhokken. Ook vandaag nog. Elektriciteit is een zeldzame luxe, stromend water haast onbekend, het toilet is een gemeenschappelijke stinkende plas en jobs zijn een absolute rariteit. Hier en daar zijn er kleine winkeltjes en zelfs een internetcafé die de boel wat opvrolijken. Maar een schriller contrast met Kaapstad is moeilijk te bedenken.

De townships rond alle grote steden zijn nog altijd de thuislanden van miljoenen en miljoenen zwarten. Het zijn beschamende vlekken die de werkelijkheid van het huidige Zuid-Afrika duidelijk maken. Al worden door de overheid massaal kleine huisjes gebouwd, toch zal het nog jaren duren eer iedereen een nieuwe stek gekregen heeft. Bovendien lokt de toewijzing ervan enorm veel discussies uit. Voor een groot deel van de zwarte bevolking blijven de townships nog heel lang hun *home sweet home*. En 's nachts komen de jonge werklozen uit die towns-

hips inderdaad naar de steden die verplicht zijn hun overvloed achter hoge tralies en prikkeldraad te verstoppen. De criminaliteit is zo hoog dat een persoonlijke gewapende beveiliging dan maar de oplossing blijkt. Zodra het alarm afgaat, komt een privé bewakingsfirma, de wapens in de hand. De bewakingsbranche is een florissante business in Zuid-Afrika geworden. Geen huis (van blanken) dat niet op die manier beschermd wordt. Zelfs aan sommige politiekantoren hangen de waarschuwingsplakkaten van privé bewakingsfirma's: 'Opgepast, gewapende reaksie'!

Andere manieren om criminaliteit op te lossen, zijn nog niet voor de directe toekomst. Het is met 'angst en beven' dat de blanken de toekomst van 'hun' land tegemoet zien. Het afschaffen van de apartheid (vanaf 1948 en in 1991 opgeheven) heeft misschien wel de nadruk op gelijkheid en democratie gelegd, maar de realiteit vertelt een ander verhaal. Toen Nelson Mandela eindelijk na bijna dertig jaar gevangenschap werd vrijgelaten, werd hij meteen het symbool van een vrije natie, het symbool van gelijkheid en democratie. Ook voor de hele wereld was hij de man die komaf had gemaakt met apartheid en discriminatie. Iedereen wou bij Mandela langskomen. Op een bijna perverse manier schoven Westerse leiders schaamteloos één voor één bij Mandela aan, om in het licht van flitsende camera's zijn hand te drukken. Helaas, Mandela heeft in zijn korte regeerperiode niet kunnen rechttrekken wat decennia lang was scheefgelopen. Bovendien is zijn opvolger Thabo Nbeki een andere doorn in het blanke oog. Niet alleen worstelt de man met een serieus drankprobleem, maar hij steekt zijn sympathie voor Mugabe, de omstreden president van Zimbabwe, niet onder stoelen of banken. Zelfs de zwarte bevolking is er niet gerust in. Zuid-Afrika was duidelijk niet voorbereid op die nieuwe democratie en het zal allicht nog jaren duren eer de samenleving er werkelijk kan 'samen leven.'

Zwarte taxichauffeur Simon: "we hadden allemaal op een beter leven gehoopt. OK, we moeten geen pasjes meer tonen en mogen de winkels binnen, maar het is moeilijk. Heel moeilijk. Onze eigen zwarte leiders vertrouwen we ook niet meer. Corruptie alom, zij zijn nu de nieuwe rijken en wij worden armer, armer dan vroeger."

ZULU-VROUWEN

Vooraleer we naar Durban doorreizen, stoppen we in Port Shepstone waar we in een restaurant van een heerlijk buffet kunnen genieten. Onze zwarte buschauffeur, Koni, zal ons hier verlaten. Zoals steeds blijft hij diskreet op de achtergrond en wacht in de bus tot iemand zijn eten brengt. Omdat het de laatste avond is, dringen we aan op zijn gezelschap. Zeer tot ongenoegen van de blanke manager van het restaurant die hem heel dreigend aankijkt en met een hoofdknik te kennen geeft dat Koni's plaats zeker niet aan onze tafel is. We laten Koni niet gaan, integendeel. We willen hem tegen zoveel discriminatie beschermen. Maar Koni zelf zit er heel ongelukkig bij, en de vraag is of we hem met onze opstand wel een plezier hebben gedaan. Na een uitputtende en verhitte busreis van stad tot stad, komen we uiteindelijk in Durban aan. Daar zal ik het doel van mijn reis bereiken. Een ontmoeting met de Zulu-vrouwen. Durban is al een meer normale stad, waar de bevolking gemengd is. Waar ook zwarte mensen de straten kleuren en in standjes fruit en ander kleurrijk materiaal verkopen. Sthandiwe wacht me op om samen diep in de provincie Kwazulu-Natal te reizen. Een prachtig gebied, weliswaar niet altijd makkelijk toegankelijk, maar bijzonder mooi. Het merendeel van de zwarte bevolking leeft er nog in hutten, die ofwel verspreid in het landschap liggen of hier en daar in kleine groepjes bij elkaar staan. Ook hier is het moderne comfort nog niet doorgedrongen. We bezoeken de handwerksters die Sthandiwe met haar project steunt. Meestal alleenstaande Zulu-vrouwen, die op een ongelooflijke snelle manier pareltjes op draden rijgen. Het 'Zulu-beadwork' is populair, vooral bij toeristen. Sthandiwe probeert nu de typische juwelen in het buitenland te verkopen. "Ik zou meer geld moeten hebben voor hun voeding en verzorging".

Foto: JVL

Verzorging, daar valt al een ander zwaar woord. Want het andere immense probleem van Zuid-Afrika is immers aids. Het is moeilijk zich over het aantal seropositieve mensen uit te spreken. Sommigen beweren zelfs dat één op de vijf inwoners van Zuid-Afrika seropositief is. In elk geval hebben miljoenen mensen met de ziekte te maken en elke dag komen er een heel aantal bij. Hoe die catastrofe onder controle zal gehouden worden, is maar de vraag. En toch...toch is Zuid-Afrika een boeiend land. Met contrasten, met angst en woede. En vrolijkheid, want het humeur van de zwarte bevolking is en blijft uitbundig. Zelfs als ze nog dagelijks met zoveel onrechtvaardigheid te maken hebben. Reizen naar Zuid-Afrika is een aanrader, maar dan liefst met de ogen open. ■

ZUID-AFRIKA OP EEN "KREGBUS"

I Marie Jeanne Vanmol I

Voor vele waarnemers is Zuid-Afrika het voorbeeld van een succesvolle overgang naar de democratie. Ze staan in bewondering voor wat gezien wordt als de transformatie van het Zuid-Afrikaanse politieke en sociale systeem en voor de ogenschijnlijke consensus tussen zwarten en blanken. Dat is wat bekend staat als het Zuid-Afrikaanse mirakel. Maar Zuid-Afrika zit op een "kregbus", een kruitvat. Armoede, werkloosheid, aids treffen de zwarte bevolking hard omdat de beloofde herverdeling van de rijkdom en grond niet op de agenda van het IMF en de Wereldbank staat. Ook de erfenissen van het apartheidsverleden wegen nog steeds zwaar door.

Het mirakelverhaal gaat als volgt: begin februari 1990 hief de laatste president van het apartheidsregime, F.W. de Klerk de ban op de bevrijdingsbewegingen op, waarvan het African National Congres (ANC) het meest gekende was. Hij liet de ANC-leider Nelson Mandela vrij en begon schoorvoetend onderhandelingen voor een nieuw politiek systeem. Op 27 april 1994 trokken miljoenen Zuid Afrikanen voor de eerste maal naar de stembus die verrassend genoeg zonder geweld verliep. De resultaten gaven het ANC een comfortabele meerderheid. De eerste twee jaren van democratie werd geleid door een Regering van Nationale Eenheid. Twee jaar later werd een nieuwe grondwet gestemd die één van de meest liberale in de wereld is: recht op abortus, huwelijken tussen partners van hetzelfde geslacht zijn toegelaten, de staat heeft een verantwoordelijkheid tegenover de armen, alsook een aantal instellingen die over de democratische grondwet moeten waken, zoals een mensenrechtencommissie en een commissie voor gendergelijkheid. En in één van de meest pijnlijke en zelfkritische episodes in de geschiedenis van de post-apartheid, spraken mensenrechtenschenders en hun slachtoffers openlijk over hun daden en ervaringen voor de Waarheidscommissie. De gepleegde gruwelijkheden werden in het openbaar gebracht zoals nog nooit voordien na een conflict of oorlog gebeurde.

Nadat de Nationale Partij van F.W. de Klerk de Regering van Nationale Eenheid had verlaten op het ogenblik dat de nieuwe grondwet van kracht werd, bleef de aura van de Waarheidscommissie overeind omdat er grote verwachtingen waren in gesteld. Vooral de ANC-regering en president Nelson Mandela werkten hard om een klimaat van verzoening tot stand te brengen. Na één ambtstermijn trad Mandela af en de huidige president Thabo Mbeki kwam aan de macht. Mbeki charmeerde zowel de blanke als de zwarte economische elite en nam maatregelen om de isolatie van Zuid Afrika te doorbreken. De twee volgende verkiezingen verliepen zonder incidenten en talrijke civiele organisaties en instellingen keken als waakhonden toe om de democratische gang van zaken in de regeringsinstellingen te vrijwaren.

ERFENISSEN UIT HET VERLEDEN

De mythe is aantrekkelijk maar heeft de neiging om sommige erfenissen uit het apartheidsverleden van Zuid-Afrika te verdoezelen. Volgens COSATU, de vakbond verbonden aan het ANC, staat Zuid-Afrika momenteel als derde op de wereldranglijst (na Brazilië en Guatemala) van staten waar de mensenrechten worden geschonden. De meeste peilingen schatten de armoede bij 45 tot 55% van de bevolking. Werkloosheid omvat ongeveer 40% van de actieve bevolking. 60% van de Zuid-Afrikanen zijn arm.

Vroeger flirtte het ANC nog met een politiek van herverdeling van grond en rijkdom. Maar twee jaar na de overgang moest de regering onder druk van de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds en onder de bedreiging van kapitaalvlucht zich richten naar een 'Growth, Employment and Redistribution (GEAR) politiek, een neoliberaal macro-economisch plan dat een open economie promoot met een minimale controle op uitwisseling en met buitenlandse investering en privatisering als motors voor groei. De beloofde buitenlandse investering was minder dan verwacht. Volgens Patrick Bond[1], een progressieve politieke economist, heeft Zuid Afrika sinds 1994 meer jobs verloren dan enig ander land dat niet in oorlog of economische depressie vertoefde. De landhervorming gaat slechts zeer traag vooruit, ongeveer drie miljoen mensen zijn dakloos. Achttien miljoen mensen hebben geen sanitaire voorzieningen en de privatisering betekende dat nog miljoenen mensen meer risico lopen op de afsluiting van hun watervoorziening die ze niet kunnen betalen. Centraal in de mythe van het "nieuwe Zuid Afrika" is de bewering dat het land een niet-gewelddadige overgang naar democratie heeft gemaakt. Dat is niet geheel onjuist: Zuid Afrika had evengoed in een burgeroorlog kunnen terechtkomen. En toch is de overgang niet volledig zonder geweld

gebeurd en dan vooral niet zonder criminaliteit. Sinds het einde van de apartheid was het geweld in Zuid Afrika te vergelijken met het geweld van een land dat in het midden van een burgeroorlog verkeert. Volgens David Cohen[2] wijzen de officiële criminaliteitscijfers op een epidemie van misdaden. Sinds 1994 zijn de cijfers voor diefstal met 169% gestegen, inbraak met 33% en diefstal van auto's met 30%. Wapens zijn overal aanwezig[3]. En alsof dat nog niet genoeg was, Zuid Afrika wordt op een ongemeen gruwelijke wijze getroffen door Aids.

LANDHERVORMING

Onder de apartheid hadden de blanken 87% van de landbouwgrond in hun bezit. De Land Act verdreef met brutaal politiegeweld 75% van de bevolking tezamen op 13% van de beschikbare grond in Zuid Afrika. De rest was voor de Blanken. In de nieuwe grondwet zijn nu garanties ingebouwd inzake landeigendom. Er werden ook voorzieningen getroffen voor een agressieve landhervorming. Maar de realiteit is anders. In de periode 1995-1999 behandelde de Commissie voor Landhervorming slechts 41 van de 69 900 dossiers[4]. Meer en meer werd de regering geconfronteerd met honderdduizenden landloze zwarte boeren die een stuk grond bezetten en er een onderkomen op bouwden. De regering vreesde Zimbabwaanse toestanden en trad hardhandig op tegen de illegale grondbezetters. Maar ondanks dat de Commissie zijn werktempo opdreef waren in 2001 nog steeds maar 12 314 dossiers voor landhervorming behandeld, dat is slechts één op de vijf dossiers wat in de realiteit betekende dat minder dan 2% van de landbouwgrond van de blanken naar zwarte landloze boeren was over gegaan. Waar wil het "nieuwe Zuid Afrika" met zijn landbouwpolitiek naar toe? De debatten over landhervorming zien hier ook een confrontatie tussen verschillende polen. Er zijn er die geloven dat de landhervorming moet geconcentreerd zijn rond herverdeling van eigendom (of landrechten) over vruchtbare landbouwgrond ten voordele van de arme landloze zwarte boeren. Anderen verzetten zich tegen uitgebreide herverdeling en willen de hervorming centreren op maatregelen om de landbouwproductiviteit te doen stijgen en/of een nieuwe klasse van (zwarte) Afrikaanse commerciële boeren te creëren. De landhervorming in Zuid Afrika is daarbij niet alleen een economisch probleem maar moet tevens een sociaal onrecht uit het verleden wegwerken, wat de kwestie uiterst dringend maakt. Doordat de grondverdeling geen vooruitgang maakt blijft de migratie van het platteland naar de steden doorgaan met alle gevolgen van dien voor de behuizing, criminaliteit en jobs.

Volgens Karen McGregor[5]heeft de regering weinig opties en zit ze gevangen tussen landloze dakloze zwarte boeren die dringend een stuk grond nodig hebben en haar engagement dat volgens de grondwet voor een ordentelijke en wettelijke landhervorming moet zorgen. Een optie, volgens de grondwet, is de verdeling van staatsgrond, maar de regering schat dat slechts 5% van de van de 25,5 miljoen hectaren staatsgrond voor landbouw geschikt zijn. De onteigening van privé-grond die de blanke minderheid zich tijdens de apartheid onrechtmatig heeft toegeëigend en waarmee ze fortuinen heeft verworven en nog altijd doet, is in het kader van het "nieuwe Zuid Afrika" niet denkbaar. Kapitaalvlucht en de terugloop van buitenlandse investeringen zouden het neoliberale imago schaden. De aankoop van gronden bij blanken die willen verkopen, gebeuren aan marktprijzen en zal de grondspeculatie doen toenemen. Daarvoor heeft de regering trouwens geen geld. Zolang de grondverdeling niet eerlijk is opgelost zal deze gruwelijke ongelijkheid het "nieuwe Zuid Afrika" blijven belagen.

BEHUIZING

In mei laatsleden waren er massaprotesten in de arme wijken rond Kaapstad, Durban en Vrijstaat alsook in de administratieve hoofdstad Pretoria. Reeds vanaf begin mei kwamen de bewoners van de krottenwijken rond Kaapstad op straat. De actievoerders eisten bewoonbare huizen met sanitaire voorzieningen en een einde aan de afsluitingen van elektriciteit en water. In andere wijken rond Kaapstad bezetten duizenden actievoerders braakliggend land, zetten barricades op, staken autobanden in brand en marcheerden in de straten. In Khayelitsha, enkele kilometers buiten Kaapstad[6], leegden de manifestanten hun nachtemmers op de drukke autostrades om hun boosheid over het gebrek aan sanitair te uiten. De politie gebruikte rubberen kogels en traangas om de demonstranten uit elkaar te verdrijven. Ongeveer 30 mensen werden aangehouden en zeven werden ernstig gewond. De "Sunday Times" van Johannesburg berichtte op 29 mei dat de protesten deden denken aan de onrust van de jaren '80 onder het apartheidsregime. De protesten zijn een uitloop van reeds eerdere manifestaties in het afgelopen jaar. Op 5 juli 2004 marcheerden drieduizend manifestanten in Diepsloot, een stad ten Noordwesten van Johannesburg. Ze eisten dat de gemeenteraadsleden zouden ontslagen worden omdat hun dienstbetoon beneden alle peil was. Twee maand later werd de 17-jarige student, Teboho Mkhonza doodgeschoten door de politie die het vuur opende op de manifestanten buiten Harrismith in Vrijstaat. De ANC-regering sprak van 'geheime krachten' die de democratie wilden destabiliseren. De Geheime Diensten werden voor een onderzoek ingeschakeld en beschuldigde dertien demonstranten die deelnamen aan de protesten in Harrismith vorig jaar van aanzet tot opruiing, een aanklacht waar vijftien jaar gevangenisschap opstaat.

Toen het ANC in april 1994 aan de macht kwam beloofde het twee miljoen huizen te bouwen gedurende de eerst komende vijf jaar. Maar na elf jaar zijn er nog maar 1.6 miljoen huizen afgeleverd en de bevolking nam ondertussen toe. Het tekort aan behuizing is vooral rond Kaapstad schrijnend tengevolge van een recente grootschalige urbanisatie. Volgens de krant Business Day (Johannesburg) wordt het tekort aan huizen op 320 000 geschat met ongeveer 206 000 mensen op de wachtlijst die vooral in Kaapstad geconcentreerd zijn. Een groeiend aantal mensen wonen in informele behuizing zoals hutten en tenten. Van 1996 tot 2001 groeide het aantal met 31%, van 1.05 miljoen tot 1.38 miljoen. Een half miljoen mensen leven in krotten in achtertuinen. Hun aantal steeg in dezelfde periode met 14%. Er zijn nog steeds 7.5 miljoen mensen die wachten op een bewoonbaar onderkomen. Door de bevolkingstoename groeit het aantal elk jaar met 204 000.

NIEUWE VERZETSBEWEGINGEN

De plotse opkomst van kleine lokale verzetsgroepen van arbeiders en armen toont dat

er een oppositie groeit die meer en meer een politieke vorm aanneemt maar die tot nu toe geen duidelijk perspectief of programma heeft. Woonwijken waar zich nu het verzet organiseert hebben een veelzijdige problematiek, in tegenstelling tot de bedrijven waar alles gefocust is rond werk en productie. In de woonwijken leven de mensen, worden kinderen grootgebracht, wordt er gevierd en gekookt- maar is er ook criminaliteit, drugs, alcohol, prostitutie en isolatie. De spontane protesten van de armen verbreden de beperkte definitie van racisme die de regering hanteert. Ze klagen de politiek aan die de armen arm houdt: schulden, landloosheid, privatisering en werkloosheid, bezetting.
Vanaf 2000 stijgt in Zuid-Afrika het aantal actiegroepen. Een van die nieuwe sociale bewegingen die de voorrol opneemt in het verzet is het Anti-Privatisation Forum (APF), een koepelorganisatie voor lokale actiegroepen die vooral in de Gauteng provincie (waarin Johannesburg en Pretoria liggen) actief zijn. Voor hen zijn basisvoorzieningen, zoals water, fundamentele mensenrechten en geen privilege. Tezamen met andere sociale bewegingen en in mindere mate de vakbonden mobiliseerde en organiseerde het AFP de arme wijken en de arbeiders tegen het proces van privatisering. Informatiecampagnes en juridische initiatieven gingen tezamen met regelmatige massa-acties om de bevolking bewust te maken van hun rechten op vrije basisvoorzieningen (water, energie, onderwijs en woning). In 2003 werd de Coalition Against Water Privatisation (CAWP) opgericht, een samenwerking tussen sociale bewegingen en progressieve ngo's om het tij van de privatisering te keren. Volgens Naomi Klein[7] zijn de leiders van vandaag de doe-het-zelvers die de elektriciteit van hun buur weer aansluiten, 70-jarige grootmoeders en grootvaders die de smalle trap in hun appartementsgebouw blokkeren zodat de politie geen bewoners kan uitwijzen, bewoners van Kaapstad die hun buren terug naar huis brengen nadat de politie hen had buiten gezet. Ganse wijken protesteren wanneer nieuwe elektriciteitstellers van de privé-maatschappijen worden geïnstalleerd. Met de steun van APF en CAWP hebben wijkbewoners een campagne gelanceerd: Operation Vulamanzi ("water voor iedereen"). Waterverbruikmeters van de privé-maatschappijen worden onschadelijk gemaakt, waterpijpen worden omgeleid. Zulke bewegingen zullen zeker de druk ondervinden van internationale financiële markten, van multinationale watervoorzieningsbedrijven tot de WTO toe, "maar" zegt Naomi Klein[8], "dat gevecht is al bezig in de traphuizen, keukens en op de straathoeken van arme wijken. Het verzet plant de zaadjes voor een alternatief[9]. De strijd voor basisrechten in Soweto, Zimbabwe of Bolivië is er een van bewustwording en wordt gedragen door een globaal netwerk van geëngageerde buurtnetwerken en voor de armen van Zuid Afrika zijn die netwerken heel dichtbij en hoopgevend". Volgens Dale T. McKinley[10] zijn ze de fundering waarop de meerderheid van de Zuid Afrikanen hun eisen voor politieke en structurele veranderingen en voor de distributie van water en andere basisvoorzieningen in de townships zullen kunnen verder zetten

WATER

Zuid-Afrika is het enige land in de wereld waar het recht op water in de grondwet wordt gegarandeerd maar toch werd in 2000 de watervoorziening van 10 miljoen inwoners van de townships rond Johannesburg en Durban afgesneden. Ten gevolge van de afsluiting werden meer dan 120 000 mensen in Kwazulu-Natal met cholera besmet nadat water en sanitair werden afgesloten omdat de bewoners niet konden betalen. Meer dan 300 mensen kwamen hier bij om. In Zuid-Afrika is water de kern van elke discussie in een land waar de bevolking vier maal sneller groeit dan de watervoorziening en waar vrouwen elke dag collectief 16 keer water halen heen en terug voor hun familie. De toegang tot water is een politiek probleem. 600 000 Blanke boeren verbruiken 60% van de watervoorziening voor irrigatie terwijl 15 miljoen zwarten geen toegang tot watervoorziening hebben.

Ten gevolge van het neo-liberaal advies van de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds en verschillende Westerse regeringen (en zwaar lobbyen door multinationals zoals Suez en Biwater) verminderde de regering de subsidies en tegemoetkomingen aan de lokale regio's en gemeentes en ondersteunde ze de ontwikkeling van een private watervoorziening. Basisvoorzieningen werden gecommercialiseerd en geprivatiseerd en werden niet langer meer door de staat geleverd. Lokale besturen gingen een "partnership" aan met de watermultinationals[11]. Het onmiddellijke resultaat was een massieve stijging van de waterprijzen met vernietigende gevolgen voor het merendeel van de Zuid-Afrikanen.

Onder de apartheid betaalden de townships rond Eastern Cape Town Beaufort R10,60 voor alle diensten. Onder de privatisering (Suez) tussen 1994-1996 stegen de prijzen met 600% tot R60 per maand. Daarbij kwam nog een 100% stijging van de kosten voor de aansluiting op het verdeelnet voor water. Gelijkaardige toestanden deden zich in andere townships voor. In Noth-Eastern Cape, Nelspruit, waar de werkloosheid 40% bedraagt en het gemiddelde inkomen van een zwart gezin ongeveer R1,2000 bedraagt stegen, de waterprijzen met 60%.

Deze prijzen werden nog verder verhoogd door de bijkomende duizelingwekkende kosten voor de installatie van het Lesotho Highlands Water Project, gefinancierd door de Wereldbank. Dit project bestond uit dammen om de watervoorziening voor Johannesburg te verzekeren met als gevolg dat de waterprijzen in Johannesburg met 55% stegen. Het recht op water, een basisbehoefte werd gedegradeerd tot een marktproduct, een privilege dat alleen zij zich kunnen veroorloven die kapitaalkrachtig zijn. Ondanks stevige oppositie van de vakbonden van de Zuid Afrikaanse gemeentearbeiders ging de regering door met de privatisering. Niet lang nadat Suez de watervoorziening van Johannesburg had overgenomen brak er cholera in het naburige township Alexandra uit. Duizenden families werden door cholera getroffen. Zowel in Kwazulu-Natal als in Alexandra werd de ziekte de kop ingedrukt nadat onder druk van de lokale actiegroepen de nationale regering zich verplicht zag op te treden.

AIDS

In 2000 waren Aids en ziekten tengevolge van Aids verantwoordelijk voor 40% van de doodsoorzaken bij volwassenen. Ongeveer 5 miljoen van de totale 45 miljoen Zuid Afrikaanse burgers zijn HIV-positief.

Onderzoekers zeggen dat indien er geen dringend aidsprogramma komt er tegen 2010 ongeveer 4 tot 7 miljoen Zuid-Afrikanen aan de ziekte zullen sterven. Een jaar na de verkiezingen zegden de Aids-activisten en de oppositie dat de Zuid-Afrikaanse regering zijn beloftes niet nakwam. Gedurende verschillende jaren weigerde de regering anti-retrovirale geneesmiddelen ter beschikking te stellen aan HIV-positieve Zuid-Afrikanen. Sinds november 2003 wijzigde het beleid maar de opsporing en behandeling is volgens critici inefficiënt en er is een gebrek aan politieke wil. Ongeveer 40 000 HIV- positieven (in plaats van de geplande 100 000) worden nu behandeld met retrovirale geneesmiddelen. Vooral in landelijke gemeentes zijn er onvoldoende gezondheidswerkers en laboratoria om de HIV positieven op te sporen en te behandelen.

In Zuid Afrika woedt er ook een hevig debat over het nut van de retrovirale behandeling. Enige maanden geleden verschenen er paginagrote advertenties in Zuid-Afrikaanse bladen over het nut van de vitaminepreparaten in de behandeling van Aids. De Mathias Rath Foundation waarschuwt voor de neveneffecten van de retrovirale behandeling en prijst multi-vitaminepreparaten aan om de ziekte te stoppen. De regering en het ministerie voor gezondheid stelt de vitaminepreparaten ter beschikking aan 150 000 mensen besmet met het HIV-virus. Onlangs verkondigde de Minister van Gezondheid dat het eten van look en bieten de ziekte zou voorkomen en genezen. De mensen krijgen tegenstrijdige informatie en zijn verward. Velen stoppen met de retrovirale behandeling. In een gezamenlijk standpunt hebben de Wereldgezondheidsorganisatie, Unicef en UNAids duidelijk afstand genomen van de vitaminepreparaten voor de behandeling van Aids.

21 juni 2005

Bronnen
The Nation, The World Guide 2005/2006, indymedia, BBC-news, www.numsa.org.za, www.alternet.org, www.wsws.org, www.earthlife-ct.org.za, www.aidc.org.za, www.corpwatch.org, www.tac.org.za, www.oxfam.org.uk, ■

1 Patrick Bond van de universiteit van Witwatersrand leverde naast anderen heel wat onderzoeks- en veldwerk voor het boek "We Are the Poors" van Ashwin Desai . zie ook voetnoot 3

2 People Who Have Stolen From Me. Rough Justice in the New south Africa. David Cohen. St. Martin's, 2004

3 In Zuid Arika wordt om de 18 uur een vrouw doodgeschoten door een vroegere of huidige partner. Amnesty International, Oxfam en IANSA

4 Land Grab. Karen McGregor, Newsweek, 16 juli 2001

5 Zie voetnoot 4

6 Zie ook artikel: Overweldigend Zuid Afrika van Jennie Vanlerberghe

7 The New Apartheid. Book Review : *We Are the Poors. Ashwin Desai*. The Nation, 16/12/2002

8 Zie voetnoot 7

9 Zie verder voetnoot 11

10 Reclaiming Public Water. Achievements , Struggles and Visions from Around the World. Transnational Institute (TNI) & Corporate Europe Observatory (CEO).Mittelmeijer, Amsterdam 2005. www.corporateeurope.org, www.tni.org

11 Te midden van de aandacht die in jaren '90 werd besteed aan de samenwerking tussen openbaar besturen en privé-bedrijven voor de watervoorziening (public-private partnership (PPPs) werd er heel weinig aandacht geschonken aan de samenwerking tussen openbare besturen en openbare bedrijven (public-public partnerships PUPs) als een leefbaar alternatief. In Harrismith (Vrijstaat) werd een samenwerking tot stand gebracht tussen het openbaar bestuur en Rand Water, een provinciale watermaatschappij die reeds meer dan 100 jaar water levert aan tien miljoen Zuid Afrikanen. Voor meer zie Smith, L. and Fakir, E. 2003. The struggle to deliver water services to the indigent: A case study on the public-public partnership in Harrismith with Rand water. Centre for Policy Studies. Research report. www.cps.org.za

BOEKBESPREKING

In 'Islam, Geschiedenis van een wereldgodsdienst' geeft Armstrong een overzicht van 1500 jaar islamitische geschiedenis. In amper 320 pagina's gaat het van de profeet Mohammed tot het hedendaagse fundamentalisme. Natuurlijk kan de auteur in zo'n korte samenvatting niet te veel in detail treden. Toch slaagt Armstrong erin om de lange en ingewikkelde geschiedenis vlot leesbaar en duidelijk te maken voor iedereen. Het doel van het boek is het Westerse stereotype beeld van de Islam als een achterlijke en gewelddadige religie, te doorbreken. Hoewel we het grondig eens zijn met Armstrong dat de Westerse perceptie van de Islam over het algemeen karikaturaal te noemen is, geeft ze in het boek soms de indruk zich in alle bochten te wringen om de progressieve, tolerante en vredelievende aspecten van de Islam te accentueren. Ze speelt daarbij zelf de rol van rechter over wat on-islamitisch is en wat niet. Armstrong's boek is uiteindelijk wat het in de titel beloofd te zijn: een beknopte maar zeer overzichtelijke geschiedenis van de Islam.

'Islam, geschiedenis van een wereldgodsdienst' van Karen Armstrong, De Bezige Bij, 2005.

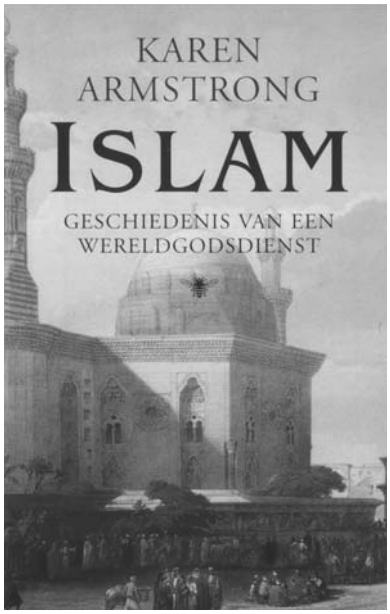

DE GROENE WATERMAN.

Alle boeken die in Vrede besproken worden, kan je verkrijgen bij
De Groene Waterman, Wolstraat 7 Antwerpen T.03/232.93.94 of
groenewaterman@groenewaterman.be - www.groenewaterman.be

MILITAIRE UITGAVEN IN DE WERELD

Het Zweedse instituut voor vredesonderzoek, Sipri, publiceert jaarlijks een overzicht van de militaire uitgaven in de wereld. De perstekst die op hun website (www.sipri.org) staat geeft onder meer volgende cijfers, met een beknopte analyse van bepaalde trends die zij menen te hebben kunnen waarnemen.(red)

1995 - 2004

In miljard dollar											% verschil
Region a	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2004**	**1995-2004**
Afrika	8.8	8.5	8.7	9.3	10.3	10.8	11.0	11.6	11.7	12.6	*+ 43*
Noord	(3.4)	3.5	3.7	3.8	3.9	4.3	4.4	4.8	4.9	5.5	*+ 65*
Sub-Sahara	5.5	5.0	5.0	5.5	6.3	6.5	(6.6)	6.8	6.8	(7.1)	*+ 29*
Amerika	367	347	347	340	341	353	358	398	446	488	*+ 33*
Noord	347	328	326	319	320	332	335	375	424	466	*+ 34*
Centraal	3.2	3.3	3.4	3.3	3.5	3.6	3.7	3.5	3.4	3.2	*+ 2*
Zuid	17.2	15.6	18.1	17.4	17.0	17.9	19.9	19.6	18.4	18.8	*+ 9*
Azië & Oceanië	136	141	138	135	137	147	151	151	(158)	(164)	*+ 21*
Centr Azië	0.4	0.5	0.5	(0.5)	0.5	. .	(0.6)	. .	(0.6)	(0.7)	*+ 73*
Oost Azië	113	119	115	111	112	121	124	123	(129)	(132)	*+ 17*
Zuid Azië	13.4	13.6	14.2	14.4	15.5	16.2	16.8	17.0	17.5	20.0	*+ 50*
Oceanië	8.7	8.6	8.8	9.1	9.6	9.5	9.9	10.3	10.6	11.0	*+ 26*
Europa	237	236	237	234	239	243	244	250	256	254	*+ 7*
Centr & Oost	28.1	26.2	27.7	23.4	24.8	27.3	29.2	30.7	33.2	34.2	*+ 22*
West	209	210	209	211	214	216	215	220	223	220	*+ 5*
Midden Oosten	40.1	39.1	43.0	46.5	46.0	51.7	55.3	52.9	54.4	56.1	*+ 40*
Wereld	789	772	774	765	773	806	819	864	927	975	*+ 23*
verschil (%)	. .	*–2.3*	*0.3*	*–1.2*	*1.1*	*4.2*	*1.6*	*5.4*	*7.2*	*5.3*	

Source: SIPRI Yearbook 2005, appendix 8A, table 8A.1 and table 8A.3.

De wereld heeft in 2004 naar schatting 975 miljard US dollar uitgegeven aan militaire zaken gerekend aan constante prijzen en wisselkoersen van 2003. Aan de huidige dollarkoers gaat het om 1035 miljard dollar. Dit is slechts 6 per cent lager in reële termen dan de absolutie koude-oorlogspiek van 1987-88. Over het geheel genomen komen deze uitgaven overeen met 162 dollar per wereldburger, en 2,6% van het bruto wereldproduct.

Er is echter een brede variatie tussen regio's en landen qua schaal en economische last van deze militaire uitgaven. Over de laatste 10 jaar gerekend is de gemiddelde jaarlijks groei aan militaire uitgaven 2,4% in reële termen. Dit gemiddelde overdekt twee verschillende trends. Ten eerste de daling in de uitgaven na de koude oorlog tot 1998. Ten tweede een nieuwe groei sedert 1998 die stijgt tot een gemiddelde jaarlijkse verhoging van 6% voor de periode 2002-2004.

De belangrijkste determinante van deze wereldtrend vormen de Verenigde Staten. Zijn staan immers in voor 47 per cent van het wereldtotaal. Hun militaire uitgaven groeiden heel sterk in de periode 2002-2004 als gevolg van de massale budgetten die werden vrijgemaakt voor de « oorlog tegen het terrorisme », in de eerste plaats voor de oorlogen in Afghanistan en Irak. Deze werden betaald via supplementaire fondsen boven op de normale budgetten. Voor de periode 2003-2005 bereikt dit speciaal supplement het totaal van 238 miljard dollar, en overstijgt daarmee de gezamenlijke militaire uitgaven van Afrika, Latijns Amerika en Azië (zonder Japan maar inclusief China) en het Midden Oosten in 2004 (193 miljard dollar).

In 2004 zagen we een breder wordend debat over de (on)mogelijkheid om dit niveau van kost te blijven dragen. Zal dergelijk budget geen negatieve impact hebben op de economische groei ? Zullen er geen fondsen weggedraineerd worden van civiel nuttige sectoren naar het militaire ? Dit debat werd nog aangescherpt door een reeks onzekerheden over toekomstige budgettaire evoluties omwille van de militaire operaties in Irak ■

EEN NOODKREET UIT DE CORDILLERA, FILIPPIJNEN: “LAND IS LEVEN! LAAT ONZE AARDE NIET ONDERMIJNEN!”

I Annelore Otty en Anne Konings I

DE BEDREIGING

De Cordillera is een bergstreek in het noorden van de Filippijnen, even groot als Vlaanderen en met ongeveer evenveel inwoners als de provincie Oost-Vlaanderen. De bergen van de Cordillera zijn zeer rijk aan ertsen en mineralen. De inheemse volkeren, de Igorot, beschouwen de Cordillera als hun voorouderlijk domein. Ze hebben een (leer)rijke traditie van duurzaam gebruik van de natuurlijke rijkdommen die het bergland hen geeft. Land dat in goede staat doorgegeven moet worden aan de volgende generaties. De gronden behoren immers toe aan de gemeenschap en niet aan één individu. De Igorot verbouwen rijst, groenten en andere gewassen voor eigen gebruik en voor verkoop in de stedelijke centra. De opbrengst uit kleinschalige mijnbouw is een welkome aanvulling op hun inkomen. De Igorot zien goud als een geschenk van de goden. Ze produceren enkel wat ze nodig hebben voor het dagdagelijks overleven. Mijnbouw gebeurt dan ook met primitieve middelen: een ton waar stenen in vermalen worden, kleine werktuigen, handenarbeid, geen schadelijke chemische producten en veel geduld. Zo wordt er geen schade berokkend aan de natuur en wordt voorkomen dat individuen hebzuchtig worden.

De voorouderlijke gronden van de Igorot worden echter bedreigd. Het goud, koper en zilver trekt bedrijven uit de hele wereld aan. Sinds de Amerikaanse kolonisatie worden de natuurlijke rijkdommen ontgonnen door buitenlandse multinationals. Dit heeft nefaste gevolgen voor het leefmilieu, de gezondheid, de cultuur en het inkomen van de lokale bevolking.

Itogon, bijvoorbeeld, een gemeente van zo’n 1800 gezinnen, had vroeger veel natuurlijke rijkdommen: meren, rivieren, bronnen met zuiver water, vruchtbaar land en goud. Hun levensvisie, ‘Land is Leven’, werd doorgegeven van generatie op generatie. Maar in 1903 eigende de *Benguet Corporation* zich de gronden toe... Ampi, een bewoner van het dorp en vertegenwoordiger van de volksorganisatie, vertelt: *“De Benguet Corporation startte de grootschalige mijnbouw. Ze gebruikte allerlei chemische producten om het goud van het gesteente te scheiden, zoals kwik, cyanide, lood en arsenicum. De giftige stoffen werden, samen met het afvalwater, geloosd in de rivieren en meren van Itogon. Al deze stoffen zijn enorm schadelijk voor mens en milieu. Het ecosysteem werd vernietigd: rivieren zijn dood; vogels, vissen en bomen zijn verdwenen. De gezondheid werd ondermijnd. Hoofdpijn, duizeligheid, neus- en oogirritaties, huidziektes, diarree en het aantal kankergevallen en miskramen namen toe. De landbouw werd bijna onmogelijk omdat het water en de grond vervuild zijn. De rijstproductie daalde.”*

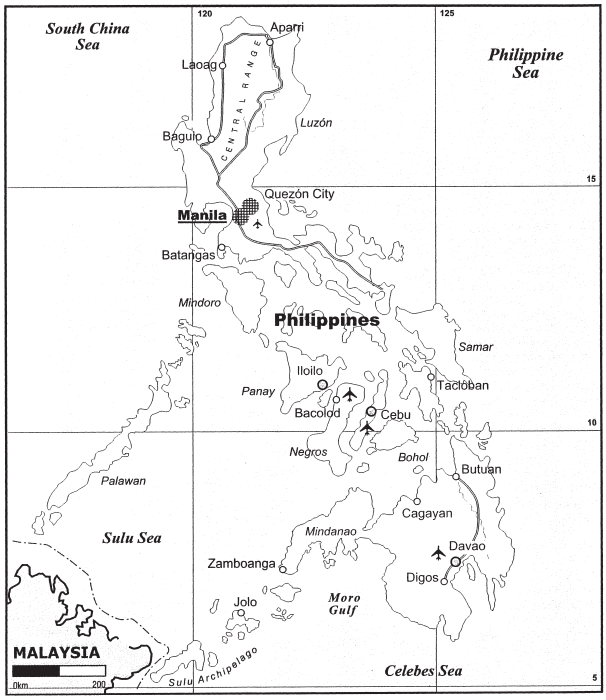

De bevolking van Itogon bleef echter niet bij de pakken zitten. In de jaren ’90 organiseerden ze een massaprotest tegen de uitbreidingen van de mijnoperaties en wierpen barricades op rondom het dorp. Na een lange strijd werd de grootschalige mijnactiviteit stilgelegd. De omgeving bleef echter verwoest achter. Het bedrijf nam haar verantwoordelijk niet op, voor de immense schade die ze had aangericht. Itogon is helaas slechts één voorbeeld van een algemene trend in de Cordillera.

Ook in andere gemeenschappen kregen de buitenlandse multinationals vrij spel. Daarbij kregen ze alle hulp van de Filippijnse overheid die een politiek van grootschalige mijnbouw aanmoedigt. Een veel gebruikte agressieve techniek is de bulkmijnbouw (open-pit mining). Hele bergen worden ontbost en letterlijk uitgehold of een ‘topje’ kleiner gemaakt door gebruik van zware explosieven. De metalen komen aan de oppervlakte te liggen en kunnen zo gretig ontgonnen worden.

Chemische producten als lood, kwik, cyanide en arsenicum worden gebruikt om het goud van het gesteente te scheiden. Dit proces vereist veel water. Het giftig afvalwater wordt in de rivieren en meren geloosd en vergiftigt de aangrenzende vruchtbare gronden. Het laat stroomgebieden met erosie achter en de ondergrond kan door de mijnactiviteiten tot verschillende meters verzakken[1]. Watervoorraden die onmisbaar zijn voor de plaatselijke bewoners drogen op. Fauna en flora gaan verloren en stof uit de mijnen hangt in de lucht. Gronden waar bedrijven vroeger aan grootschalige ontginning deden, zijn nu volledig verlaten door de plaatselijke gemeenschappen.

ONDERMIJNING VAN GEZONDHEID, ARBEIDS- EN LEEFOMSTANDIGHEDEN

Mijnwerkers hebben vaak spierscheuren door overbelasting en ze lopen breuken en kwetsuren op door vallende stenen. Alsof dat nog niet genoeg is worden allerlei tactieken gebruikt om de werkongevallen in de doofpot te stoppen. Huid-, oog- en neusirritaties, ademhalingsproblemen, verhoogde slijmproductie, ontwrichtingpijnen, hoofdpijn, duizeligheid en verhoogde bloeddruk zijn ook veel voorkomende symptomen. Niet minder belangrijk is het ontnemen van de broodwinning van de Igorot. Bedrijven leggen beslag op de mijnbouwgronden en ontnemen zo hun middelen van bestaan. De milieuvervuiling tast de landbouw aan, rijstvelden drogen uit door het dalende waterniveau. De Igorot zijn genoodzaakt om op zoek te gaan naar informeel werk buiten de gemeenschappen. Ook oudere kinderen worden gedwongen om werk te zoeken. Gezinshoofden worden werkloos door de technologische vooruitgang in de mijnbouwsector en vele gezinnen moeten leven onder het bestaansminimum. De bewoners van de Cordillera moeten vechten voor het behoud van hun voorouderlijk land. De Filippijnse regering maakte hun landrechten ondergeschikt aan de belangen van de multinationals. Landoppervlak en ondergrond kunnen zomaar eigendom worden van bedrijven. Voor de ontginning van de mineralen zijn de bedrijven wel verplicht de Igorot te consulteren, maar hun toestemming is niet vereist. De multinationals hebben de vrije hand om de bevolking te verjagen van hun gronden. In 1995 opende de Filippijnse overheid een nieuw hoofdstuk in de plundering van hun land. De Filippijnse Mijnwet (Philippine Mining Act) houdt een volledige liberalisatie van de Filippijnse mijnindustrie in. Buitenlandse bedrijven krijgen de volledige controle over de mineralen, de bossen en het water in uitgestrekte gebieden. Ze krijgen vrijstelling van belastingen en als kers op de taart kunnen ze de hoge winsten integraal exporteren naar het buitenland. Goud en andere mineralen kunnen zo ontgonnen worden aan lage productiekosten en leveren megawinsten op voor de hoofdzetel van de mijngiganten. In 1997 ondertekende president Ramos een nieuwe wet over de rechten van de inheemse volken, de '*Indigenous Peoples' Rights Act'* (IPRA). De inheemse gemeenschappen kunnen eigendomtitels op land aanvragen. Een gemeenschap kan dat collectief doen in de vorm van een "certificaat van voorouderlijk domein". Een individuele familie kan een "certificaat van voorouderlijk land" aanvragen. Maar de IPRA maakt de 'Philippine Mining Act' daarmee niet ongedaan. Hij erkent slechts 'prioriteitsrechten' op de natuurlijke rijkdommen en geen 'exclusieve rechten'. Bovendien erkent hij geen rechten op ondergrondse natuurlijke rijkdommen die aan de staat blijven toebehoren. Concreet betekent dit dat inheemse gemeenschappen moeten geconsulteerd worden als een bedrijf iets op-, of met hun land wil doen en dat ze eventueel een vorm van schadevergoeding kunnen krijgen. Ze kunnen echter geen veto stellen als de staat beslist dat hun land, waarvoor ze een "eigendomstitel" hebben, in concessie gegeven wordt aan een bedrijf. Dus als het land waarop de boeren hun gewassen kweken, gebruikt wordt voor bulkmijnbouw en tot een krater omgevormd wordt, moet dat bedrijf de inheemsen alleen vergoeden voor datgene wat op het land stond. Er is dus geen sprake van schadeloosstelling voor verlies van het land zelf of van delen in de opbrengst van de mijnbouw. Na een jarenlange strijd slaagden de gemeenschappen en de volksorganisaties er in de 'Philippine Mining Act' in januari 2004 ongrondwettelijk te laten verklaren. In september van datzelfde jaar vaardigde President Gloria Macapagal-Arroyo echter het 'Minerals Action Plan' uit voor de heropleving en liberalisering van de Filippijnse mijnin-

CORDILLERACAMPAGNE 2005

Sinds jaren ondersteunen de Provincie Oost-Vlaanderen en de regionale organisaties Filippijnengroepen België, KWIA, Bevrijde Wereld en Cordi-Bel de inheemse bevolking van de Cordillera in hun zoektocht naar een duurzame ontwikkeling. De grootschalige plundering moet stoppen en vervangen worden door kleinschalige ontginning en verwerking van de natuurlijke rijkdom, onder het beheer van de lokale bevolking. De mijnbouwindustrie moet in handen blijven van de Filippijnen zelf. De Igorot willen op een duurzame manier aan landbouw doen en de voedselzekerheid bewaken met respect voor de lokale cultuur en het milieu.

In het kader van de Cordillera campagne worden verschillende activiteiten georganiseerd om de solidariteit tussen de Cordillera en Oost-Vlaanderen verder te versterken waaronder educatieve activiteiten voor lagere en middelbare scholen en een aanbod van inleefreizen en video's. Later dit jaar wordt een tentoonstelling voorzien.

Wil je mee op inleefreis, deelnemen aan activiteiten rond de Cordillera, er zelf één organiseren in je school of vereniging, je informeren? Neem dan contact op met één van de deelnemende organisaties:
Filippijnengroepen België (FGB) 0472/57.11.91 of fgb@intal.be, www.intal.be; Bevrijde Wereld (ngo) 03/777.20.15 of info@bevrijdewereld.be, www.bevrijdewereld.be; KWIA (steungroep voor inheemse volkeren) 09/330.84.30 of kwia@kwia.be, www.kwia.be; Cordi-Bel0477/88.55.46 of maraliric@worldemail.com

dustrie. Uiteindelijk kwam het Hooggerechtshof in 2004 terug op zijn beslissing en verklaarde dat de mijnbouwwet dan toch niet in strijd was met de grondwet. In februari 2005 werden de Filippijnen officieel opengesteld voor investeringen en exploitatie door multinationale mijnbouwondernemingen. President Macapagal-Arroyo verklaarde dat men de mijnbouw in versneld tempo moest uitbreiden om het gat in de begroting te dichten. De regering heeft als doelstelling het land terug in de wereldhitlijsten van mineraalproducenten te brengen, zodat de dollars binnenstromen.
Vandaag zijn er meer dan 118 mijnaanvragen. Ze bedreigen 1 miljoen van de totale 1,8 miljoen hectare van de Cordillera of bijna 70% van de totale oppervlakte. Worden deze aanvragen goedgekeurd, dan zullen ongeveer 500.000 à 700.000 van de totale 1,5 miljoen bewoners van de streek er het slachtoffer van worden. Daarbij komen nog 9 aanvragen die vroeger al goedgekeurd werden en samen al 14.652 hectare van het land in beslag nemen.

DE IGOROT LATEN ONZE AARDE NIET ONDERMIJNEN!

De Igorot hebben sinds de tijd van de Spaanse kolonisatie een geschiedenis van 300 jaar verzet. Al méér dan 20 jaar hebben ze zich georganiseerd in de Cordillera Peoples Alliance (CPA), een sterke basisbeweging die streeft naar het recht op zelfbeschikking en duurzame ontwikkeling. De CPA verenigt 130 volksorganisaties in de Cordillera-regio (onder meer inheemse organisaties van boeren, vrouwen, stadsarmen en jongeren). Tijdens de jaren '90 slaagden de CPA en de inheemse gemeenschappen er in om de uitbreiding van ontginningen in Itogon stop te zetten en grootschalige mijnbouw te voorkomen in de provincies Mountain Province, Kalinga en Abra. ■

---

[1] In juli 1999 verzakte plots een 14 hectare groot gebied aan de voet van de grote afvaldam van Lepanto Mining. Een volledig schoolgebouw, de Mankayan Basisschool, werd opgeslokt waarbij één iemand levend begraven werd. Ondanks petities tot schadevergoeding weigerde de mijnonderneming zijn verantwoordelijkheid op te nemen voor deze ramp.

THE WORLD, DE NIEUWE FILM VAN DE CHINESE REGISSEUR JIA ZHANGKE

I Pieter Teirlinck I

Zelf hebben we de film nog niet te zien gekregen, maar wat volgt is gedistilleerd uit enkele zeer enthousiaste filmbesprekingen. Die hebben het over een visueel zeer geslaagde prent doorspekt met *manga style* animatie en *electrobeats*.

De film speelt zich af in een themapark net buiten Peking waar kleine replica`s van bekende gebouwen van over heel de wereld te vinden zijn zoals de Eifeltoren en wijlen de Twin Towers. Deze uitgebreide versie van het Brusselse mini-Europa gunt dagelijks duizenden jonge Chinezen een beperkte blik op een wereld die ze in de realiteit waarschijnlijk nooit zullen zien.

Het park fungeert in de film als achtergrond voor een verhaal over het leven van verschillende werknemers van het park zoals een mooie danseres en een veiligheidsagent. Maar achter de romance tussen die twee schuilt een kritiek. Volgens Jia Zhangke willen de Chinezen meer weten over de wereld en daarom gaan ze naar het themapark. Maar ze krijgen net zoveel te zien van de echte wereld, als de Amerikanen in Disneyland. En dat vindt hij triest. Gelukkig zou de Chinese censuur de laatste tijd verminderd zijn. Met The World was het voor het eerst dat een filmscript van hem goedgekeurd werd door de Chinese overheid. Maar de recente Chinese censuureisen aan het adres van buitenlandse zoekrobotten zoals Google doen anders vermoeden...

Ook de moderne, hoogtechnologische communicatie wordt op de korrel genomen. Het sturen van digitale tekstberichtjes wekt de illusie van een grotere verbondenheid, terwijl de mensen altijd maar verder vereenzamen. Daarmee zet hij voor een deel de lijn verder van zijn vorige films Platform (2000) en Unknown Pleasures (2002). Daarin hekelde Jia Zhange ook al het modernisme en het materialisme van de hedendaagse Chinese jeugdcultuur, die altijd maar verder komt te staan van de realiteit.

Gaat dat zien met de groeten van Vrede!

■

DE SPANNINGEN TUSSEN JAPAN EN CHINA EN DE AMERIKAANSE GEOPOLITIEK IN AZIË

I Antoine Uytterhaeghe I

Het bezoek van Condoleeza Rice aan Tokio, Seoel en Peking in maart van dit jaar stond in het teken van de nieuwe Azië-politiek van de Verenigde Staten. Essentieel in deze politiek is de poging om Japan tegen de groeiende economische en politieke invloed van China in de regio te mobiliseren. Een nieuwe en scherpere strategische tegenstelling tussen China en Japan kan grote gevolgen hebben voor de economische en financiële stabiliteit in de wereld.

JAPAN ALS HET PAARD VAN TROJE

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Condoleeza Rice, verklaarde op 21 maart in Tokio, dat de Azië-politiek van de VS onder de paraplu van Japan zal uitgevoerd worden. Washington en Tokio hebben zich reeds over gemeenschappelijke waarden en opvattingen akkoord verklaard. Rice bracht ook de steile economische groei van China als nieuwe factor in de wereldpolitiek ter sprake. De Chinese binnenlandse politieke ontwikkeling is, volgens Rice, nog steeds onzeker en ze benadrukte het probleem Taiwan en het gebrek aan godsdienstvrijheid en respect voor de mensenrechten. Provocerend zei ze: "We willen China aansporen, duwen en overreden". Dat ze deze uitlatingen in Tokio deed, beviel China allerminst. Tijdens haar rondreis in Azië, liet Rice weten dat Washington aan Japan steeds de nodige ruggesteun zal geven in de regio. Ze ondersteunde ook de wens van Tokio om een permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad te bemachtigen, en deed een oproep aan Japan en de andere landen uit de regio om druk uit te oefenen op China, zodat het democratische hervormingen zou doorvoeren. De uitlatingen vanuit Washington zijn niet verassend. Het is een poging om het scheefgegroeide evenwicht tussen China en Japan, de twee belangrijkste machten in de regio van de Stille Oceaan, te herstellen. Daarvoor moet Japan, de zwakste van de twee rivaliserende machten, in beweging gezet worden tegen de groeiende invloed van China, de grootste van de twee machten.

In december van vorig jaar stelde de regering van de Japanse eerste minister Koizumi, onder aanmoediging van de Verenigde Staten, het nieuwe defensieprogramma van de komende tien jaar voor. China werd er voor de eerste maal als een potentiële bedreiging in vermeld.

In december vorig jaar stelde de Japanse regering het nieuwe defensieprogramma van de komende 10 jaar voor. China werd er voor de eerste maal als een potentiële bedreiging vermeld.

Twee maand later, in februari 2005, kwamen Japan en Washington nadrukkelijk overeen dat de zee-engte van Taiwan een gemeenschappelijk strategisch belangrijk gebied is.

IS JAPAN HET VERENIGD KONINKRIJK VAN HET VERRE-OOSTEN?

Het is de eerste maal in de naoorlogse periode dat Japan zich zo rechtstreeks in de discussie rond Taiwan mengt[1]. Het is dan ook niet te verwonderen dat Peking dit als een directe inmenging in haar binnenlandse aangelegenheden beschouwt. Om nog meer olie op het vuur te gooien kondigde Tokio op 9 februari aan, dat de Japanse kustwacht officieel de controle overneemt over de Senkaku eilanden (voor de Chinezen de Diaoyu eilanden)[2].

De Verenigde Staten reageerde zeer afkeurend op het voornemen van de EU om het wapenembargo tegenover China op te heffen. Japan keert zich nu samen met de Verenigde Staten tegen de EU-plannen. Washington heeft er ondertussen bij Japan meermaals op aangedrongen om zich terug te bewapenen en meer militaire macht tentoon te spreiden. Aan Taiwan beloofde de Verenigde Staten dat het aan zijn zijde zal staan wanneer China geweld zou aanwenden om de onafhankelijkheid en afscheiding van Taiwan te verhinderen. Het is niet te verwonderen dat de anti-Amerikaanse gevoelens in de regio toenemen.

De haviken in het Pentagon en de neoconservatieven in de regering noemen Japan het "Groot-Brittannië van het verre Oosten", een verwijzing naar de bijzonder goede betrekkingen tussen de VS en Groot-Brittannië inzake militaire en andere strategische aangelegenheden. Japan moet duidelijk dienst doen als plaatsvervangende macht tegen Noord-Korea en China. Het aanmoedigen van de militaire ambities van Japan door de VS, valt samen

met het groeiend nationalisme in het land van de rijzende zon en haar angst dat China in de regio het economische voortouw zou nemen. Onlangs heeft Japan zijn pacifistische grondwet zo gewijzigd dat het 'out-of-area' (niet in het land zelf) militaire operaties kan ondernemen, die niets met de verdediging van Japan te maken hebben. De boodschap voor Peking en Seoel is duidelijk. Tegelijkertijd zijn er brede onderhandelingen tussen Tokio en het Pentagon over een verbeterde uitbouw van het commando en de militaire basissen in Japan, over een engere samenwerking op het vlak van raketafweersystemen en over het inzetten van troepen. Volgens Carl Baker van het 'Asia Pacific Center for Security Studies' willen zowel de VS als Japan een bredere alliantie van de zeestrijdkrachten tot stand brengen.

JAPAN ALS NIEUWE ATOOMMACHT?

Zoals bekend is Washington geïnteresseerd in de Japanse technologie voor haar haperende raketafweersysteem-project (star wars), maar ook het Japanse geld interesseert de Verenigde Staten. Er zijn speculaties dat Japan vrij spoedig de club van atoomwapenmachten zal vervoegen, aangezien het hiervoor de nodige kennis en techniek bezit. Alleen een eigen vloot van onderzeeërs met kernwapens ontbreekt nog. De Koizumi-regering telt geen enkele minister die positief staat tegenover China. Dat is merkwaardig, gezien de grote betekenis van de Chinese economie voor Japan. Om Bush gunstig te stemmen stuurde Koizumi soldaten naar Irak en steunde hij persoonlijk de herverkiezing van zijn vriend in het Witte Huis. Volgens de Azië-expert Chalmers Johnson zijn alle kabinetsleden van de huidige Japanse regering vastberaden pro-Taiwan en anti-Peking ingesteld. Dat is de achtergrond van de op 14 maart door China gestemde anti-afscheidingswet[3]. Deze Chinese zet, gaf aan Washington de mogelijkheid om de positie van Duitsland en Frankrijk omtrent het opheffen van het wapenembargo, te ondermijnen.

OOK KOREA IN HET VIZIER VAN TOKIO EN WASHINGTON

In een reactie op het nieuwe Japans-Amerikaanse front tegen China rond de kwestie Taiwan, weigerde China een bemiddelende rol te spelen in de onderhandelingen met Noord-Korea over zijn nucleair programma. China controleert het grootste deel van de handel met Noord-Korea en heeft er een beslissende invloed. Tegen de Taiwankaart van Japan en de VS speelt China blijkbaar zijn Koreakaart uit. De Londense 'Financial Times' heeft onlangs aangestipt, dat Peking niet voor een verenigd Korea te vinden is, wat wel door de VS wordt nagestreefd. China verkiest dat de status-quo behouden wordt en dat de gesprekken over kernwapens niet tot een oplossing komen. Dat is een verandering van de buitenlandse koers van China, want na de gebeurtenissen van 11 september 2001 heeft Peking zich steeds positief opgesteld tegenover het oplossen van het Noord-Koreaanse probleem. Rice moest bij haar bezoek aan Zuid-Korea toegeven dat Washington aan dit probleem maar weinig prioriteit schenkt. Ze weigerde zich ook uit te laten over het Zuid-Koreaanse protest tegen Japan voor de inlijving van de Dokto-eilanden, wat in Seoel als een vernedering werd aangevoeld. Er zijn ook andere provocaties, zoals het fameuze schoolboek dat de Japanse oorlogsmisdaden in het oorlogsgebied van Korea en China minimaliseert. En volgens Zuid-Korea dreef Tokio met opzet de spanningen ten top toen de Japanse ambassadeur in Seoel, Takano Toshiyuki, verklaarde dat zijn land de soevereiniteit over de omstreden Takeshima eilanden opeiste[4]. Hierdoor werden de latente anti-Japanse gevoelens bij de Koreaanse bevolking wakker geschud. Voor Zuid-Korea zijn de provocaties van Japan allerminst bijkomstig. Op 23 maart riep President Roh Moo-Hyun zijn landgenoten op om zich voor te bereiden op een diplomatieke oorlog tegen Japan. Hij beschuldigde Tokio ervan, de misdaden begaan tegen de Koreaanse bevolking in het verleden, niet te willen erkennen, en te verzuimen ze goed te maken. De verschillende bezoeken van Koizumi aan het Yasukuni schrijn voor Japanse oorlogsslachtoffers, waar generaal Tojo en andere oorlogsmisdadigers begraven liggen, worden Japan ook niet in dank afgenomen.

The Economist

SCHAKELT ZUID-KOREA VAN DE DOLLAR OVER NAAR DE EURO?

De ganse regio van Korea tot Taiwan bevindt zich in een politiek explosieve situatie, die vrij snel kan ontaarden in een catastrofe. De ganse wereldeconomie en de financiële transacties zouden enorme schade kunnen ondervinden. De Zuid-Koreaanse president Roh verklaarde dat het tot een harde diplomatieke oorlog kon komen, die de handelsbetrekkingen zou schaden en economische moeilijkheden zou veroorzaken. Het zou dus kunnen dat er voor de dollar een hortende val in waarde in het vooruitzicht ligt. De kans is groot dat Korea werkelijk tot daden overgaat en zich niet beperkt tot bedreigingen. In het verleden dreigde de Koreaanse centrale bank er immers al eens mee om van de dollar naar de euro of een andere munt over te stappen. Uiteindelijk kwam het toen niet zo ver, maar als men blijft provoceren...

POLARISATIE

De spanningen in de regio worden opgedreven door de VS door de betrekkingen tussen Zuid-Korea en China enerzijds en Japan anderzijds te vertroebelen.
Alle pogingen tot polarisatie tussen Japan en China zijn een zware klap voor beide landen, die in het recente verleden verschillende inspanningen deden om handelsbetrekkingen uit te bouwen. De handel tussen Japan en China heeft nu reeds schade ondervonden. Vanaf februari van dit jaar verschrompelde het Japanse handelsoverschot met China. Het daalde met 22% tot op 10 miljard dollar, dat is driemaal minder dan oorspronkelijk gepland. Volgens de OESO-gegevens gaat meer dan een derde van alle Japanse export naar China. De Japanse economische groei staat er dus niet zo goed voor, men spreekt meer en meer over een mogelijke economische recessie. Op dit ogenblik zijn het nog achtergrondfactoren, maar de trend is duidelijk en de regio maakt zich zorgen over het verdere verloop
Voor 11 september 2001 oefenden de strategen van het Pentagon vooral druk uit op China en Korea. De obsessie met Saddam Hoessein na 11 september leidde tot de verschuiving van de prioriteiten van Washington. Tot voor kort werd Koizumi in zijn diplomatie naar willekeur vriendelijk aangemoedigd of streng aangemaand, nu wakkert Washington een brandhaard aan die reeds jaren sluimert. De meeste Chinezen herinneren zich nog zeer goed dat Japan in de aanloop naar- en tijdens de tweede wereldoorlog miljoenen Chinese slachtoffers maakte. De grondwetswijziging waardoor Japan militair kan optreden in het buitenland, en die diende als tegenprestatie voor Amerikaanse steun voor een Japanse zetel in de veiligheidsraad, was de druppel. Vóór deze nieuwe provocatie spande de Chinese president Hu Jintao zich nog in, om de plooien met zijn belangrijke Japanse handelspartner glad te strijken. Zo benoemde Hu een gematigde Chinese diplomaat tot ambassadeur in Tokio en rolde hij de rode loper uit voor een delegatie van het Japanse parlement in 2004. Betekenisvol was het voorstel van Hu Jintao voor een Chinees-Japanse samenwerking bij het ontginnen van aardolie in de omstreden kustenregio van beide landen. (Voor Peking is er geen belangrijker veiligheidsprobleem dan olie). Maar nu laat de Chinese regering de anti-Japanse gevoelens de vrije loop.

GEVAREN VOOR DE WERELD-ECONOMIE

China en zijn bevolking voelt zich geprovoceerd. Maar het land is in het bezit van een geducht economisch wapen, dat desnoods kan ingezet worden als de druk vanuit Washington en Tokio te groot zou worden. De bank van China bezit ongeveer 610 miljard dollar aan Amerikaanse staatsleningen en waardepapieren[5]. Het enorme bedrag aan dollars in Chinees bezit is strategisch belangrijk. Op dit ogenblik is de dollar namelijk afhankelijk van een grote instroom van buitenlandse investeringen. Wanneer China, de tweede grootste bezitter van dollars in de wereld, besluit al was het maar voor korte tijd, de aankoop van dollars te boycotten of zijn dollarreserves te verkopen, dan wordt Japan zoals in maart 2004, verplicht zijn inflatoire drukpers te laten draaien om een catastrofale ineenstorting van de Amerikaanse munt te vermijden. De dreigementen van de Zuid-Koreaanse regering over een mogelijke verschuiving van de dollar naar de euro, toont aan dat Peking en Seoel van deze strategie gebruik zouden durven maken wanneer de druk op beide landen te groot wordt. Een escalatie op één van de verschillende fronten kan dus nare gevolgen hebben voor de groei van de wereldeconomie en de wereldvrede.

JAPAN IN EEN BENARDE POSITIE

In 2004 werd de EU de belangrijkste handelspartner van China en dat verklaart voor een deel waarom de Europese Unie het embargo op de wapenhandel met China wil opheffen. Volgens de gewezen leider van de afdeling 'China' bij de Wereldbank, S.J.Burki, wordt China in 2005 naar alle waarschijnlijkheid de grootste economische macht van onze planeet. Gelijktijdig wordt voor Japan een belangrijke terugval voorspeld, met een drastische inkrimping van de bevolking (wegens vergrijzing) vanaf 2010. Nog volgens Burki, stabiliseert China zich demografisch bij 1,4 miljard inwoners en tengevolge van zijn geboortepolitiek zullen de mannen in de meerderheid zijn. Vergeleken met Japan en de Verenigde Staten, is China betrekkelijk schuldenvrij. De buitenlandse schuld is miniem en wordt gedekt door handelsoverschotten. In de voorbije jaren stelden we vast dat de Aziatische staten inzake handel en investeringen hun zwaartepunt van de VS naar China verleggen. Het economische gevaar is dus niet gering voor de militaristische Bush II regering. Bijgevolg is het dan ook niet moeilijk om de ware reden van de politiek van Washington ten opzichte van China te achterhalen. De recente inspanningen van China op het vlak van zijn energiepolitiek ten opzichte van Rusland, India, Brazilië en Iran, moeten de energiebehoeften na de oorlog tegen Irak veilig stellen. Dit opzet heeft Washington goed begrepen.
Het Amerikaanse antwoord hierop is een klassieke manipulatie van machtsevenwichten: Japan wordt tegen China en Korea opgezet. Hierbij bespelen de Amerikanen het klavier van de Japanse vrees voor de opkomende Chinese supermacht. Dit scenario is voor Japan trouwens ook niet zonder risico's. In de voorbije vijf tot zes jaar heeft de Japanse industrie de delokatie van zijn bedrijven en investeringen naar China massaal doorgevoerd. In de periode van 2001 tot 2004 steeg de Japanse export naar China met ongeveer 70 %. Gelijktijdig is de economische afhankelijkheid van China aan Japan verminderd. In de negentiger jaren van de twintigste eeuw was Japan de belangrijkste handelspartner. Sedert 2004 heeft de Europese Unie Japan afgelost. Provocatie kan Japan dus nog zuur opbreken.

■

---

1 Taiwan was een kolonie van Japan vanaf 1895 tot het in 1945 terug onder Chinees gezag viel. De huidige regeringspartij in Taiwan, de Democratic Progressive Party staat een geleidelijke onafhankelijkheid van China voor. Peking ziet Taiwan echter als een onderdeel van China en weigert diplomatieke betrekkingen met landen die Taiwan als een aparte staat beschouwen.

2 Soevereine onbewoonde eilandjes in de Chinese Oostzee, Senkaku in het Japans, Diaoyu in het Chinees.

3 Maakt militair optreden mogelijk in geval van poging tot afscheiding.

4 De onbewoonde eilandjes Takeshima (Dokto in het Koreaans) in de zee van Japan (door Seoel de 'Oostzee' genoemd) stonden tot dan onder controle van Zuid-Korea.

5 Japan heeft er nog meer, ongeveer 840 miljard.

CHINA, EEN VEELKOPPIGE DRAAK

| Georges Spriet |

In het vorig nummer van dit tijdschrift[1] kon je lezen hoe er nieuwe economische samenwerkingen ontwikkeld worden tussen grote "derdewereldlanden", Brazilië, India, China enerzijds en Rusland anderzijds. De zoektocht van China en India naar energie staan daarbij centraal. Laat ons even kijken naar de internationale activiteiten van China.

LATIJNS AMERIKA

China heeft vandaag diplomatieke relaties met 20 Latijns Amerikaanse landen, die tezamen 95% van het BNP van dit subcontinent vertegenwoordigen en meer dan 90% van haar bevolking. Dat was 25 jaar geleden wel even anders. Chinese leiders gaan op bezoek naar Latijns Amerika, Zuid-Amerikaanse landen gaan naar China. Bejing ondertekende een "strategisch partnership" met Brazilië, Argentinië, Venezuela en Mexico. Er is een consultatiestructuur opgezet met de Rio Groep, de Zuid-Amerikaanse Gemeenschappelijke Markt en Andes Gemeenschap. China is waarnemer o.m. bij de Inter-American Development Bank en de Economische Commissie voor Latijns Amerika en de Caraïben, alsook bij de Organisatie van Amerikaanse Staten.

Met 16 Latijns Amerikaanse landen zijn er akkoorden voor economische en technologische samenwerking, investeringsakkoorden met 11 landen en akkoorden om dubbele handelstaxatie te vermijden met 5 landen. Er is een gemeenschappelijke commissie voor wetenschappelijk en technologische samenwerking met Brazilië, Mexico, Chili, Argentinië en Cuba.

Waar het vroeger voornamelijk ging om pure handel verschuiven de relaties nu meer en meer naar een combinatie van handel, economische hulp en investeringen via joint-ventures en samenwerking op verschillende vlakken. China investeert in Peru in de mijnsector, in de oliesector in Venezuela en Ecuador, ijzerontginning en verwerking in Brazilië, in de textielsector in Mexico. Deze blijken bijzonder winstgevend te zijn. De Zuid-Amerikaanse investeringen in China nemen ook toe. Voorlopig blijft de grote lijn echter toch nog altijd dat China voornamelijk op zoek is naar

energie en grondstoffen, en in ruil afgewerkte producten levert.

Naar verluidt zal China in 2007 de helft van haar petroleum moeten invoeren. Daarbij is Bejing ook nog op zoek naar andere grondstoffen en voedsel. Vergeten we niet dat China de tweede grootste economie van de wereld aan het worden is.

In januari 2005 tekende China een overeenkomst in Caracas waardoor ze twee Venezolaanse olievelden beheert. Ook andere olievelden in het oosten van Venezuela zouden door China worden ontwikkeld, alhoewel die over hun hoogtepunt heen zouden zijn. Er werd afgesproken om maandelijks 120.000 vaten olie naar China te transporteren, en de handel tussen beide landen zou in 2005 moeten verdubbelen tot 3 miljard dollar.
Een van de grote Chinese oliemaatschappijen zal voor de Cubaanse kust op zoek naar potentiële olievelden. Er worden grote Chinese investeringen aangekondigd in de Cubaanse nikkelexploitatie.
Het ziet er dus naar uit dat het Chinese beleid qua buitenlandse investeringen eerder strategisch is en marktgericht dan een zoektocht naar loutere kortetermijnwinst.

Waarom is nu precies het afgelopen jaar de Chinese liefde voor Latijns Amerika open gebloeid? Er is natuurlijk de groeiende afstandelijkheid van een reeks Zuid-Amerikaanse regeringen ten opzichte van de ideologisch gestuwde vrijhandelsovereenkomsten (Free Trade of the Americas) van de regering Bush. Het neoliberalisme ligt wel wat onder vuur in de regio: Brazilië, Argentinië, Cuba, Venezuela, en nu ook Uruguay staan elk op hun manier argwanend tegenover de economische dwangmaatregelen van IMF bijvoorbeeld. Wat staat er te gebeuren in Bolivë, en Ecuador? Hoe zal Mexico verder reageren mocht de burgemeester van de hoofdstad,

Andres Manuel Lopez Obrador, volgend jaar de presidentsverkiezingen winnen?

We moeten in dit verband de voluntaristische politiek van de Braziliaanse president inschrijven om de Zuid-Zuidrelaties te activeren. Brazilië's handelsovereenkomsten met China, India, Zuid-Afrika, Angola, zijn goede relaties met Venezuela zijn daar een voorbeeld van.

Verder zal de vraag naar olie niet zo direct zakken, en het aanbod niet spectaculair stijgen. China profiteert van het huidig klimaat waarin de VS sterk geconcentreerd zijn op het Midden-oosten en ook wel Centraal-Azië, om op haar beurt haar olietoevoer te diversifiëren, weze het dan in de klassieke achtertuin van Washington.

Politieke winst voor China valt niet te onderschatten. Steeds opnieuw wordt onderstreept dat China een belangrijke rol te spelen heeft op de internationale scène. In alle communiqués is er sprake van China's wil om de wereldvrede te bewaren, van China's inzet voor een nieuwe, rechtvaardige en rationele internationale orde op politiek en economisch vlak.

Je kan echter niet spreken van een nieuw politiek blok, en zeker niet van een nieuw ideologisch blok. De beweegredenen zijn bijzonder pragmatisch: energiebronnen, interessante handelsdeals, het groeipotentieel onderbouwen, deel worden van een groeimarkt, afzetgebied, winst, marktbezetting.

AFRIKA

Ook in Afrika heeft het beeld van China's politiek gelijkaardige invalshoeken. China houdt er rekening mee dat het algemeen economisch klimaat in Afrika de goede kant uitgaat, en dat er voor het soort producten (huishoudtoestellen bijvoorbeeld) dat de Chinese ondernemingen kunnen aanbieden, inderdaad een markt ontstaat. Daarnaast is Afrika rijk aan grondstoffen, en dat is dan weer interessant voor de groeieconomie van China.

Van de buitenlandse olie die China importeert komt een kwart uit Afrika. Naar verluidt willen de Chinese leiders dat naar 30% optrekken. Vandaar de speciale handelsrelaties met de olielanden Angola, Nigeria, Soedan.

Met bepaalde landen zijn er "speciale" overeenkomsten betreffende wapenhandel. Dat geldt bijvoorbeeld voor Soedan. Hier heeft de Chinese staatspetroleumonderneming 40% van Soedan's grootste olieconcessie. Khartoem kreeg 34 nieuwe Chinese gevechtsvliegtuigen geleverd, en een twaalftal supersonische F-7 jets. Nog recent voor het vredesakkoord in Zuid-Soedan, kon het regeringsleger de Chinese infrastructuur in de olievelden gebruiken voor haar militaire strijd tegen de zuiderlingen.

De handelsbalans met Afrika was jarenlang in onevenwicht ten voordele van China, maar daar is recent verandering in gekomen, voornamelijk door de olie, zodat China nu een handelsdeficit heeft met Afrika. Bejing is ook opgeschoven naar een gericht beleid rond handel, investeringen en joint-ventures in Afrika, dus weg van de bilaterale hulpverlening van vroeger.

Op politiek vlak houden de Chinezen zich ver van de interne maatschappelijke en politieke ontwikkelingen bij hun partnerlanden. De soevereiniteit van elk land is voor Bejing altijd al een belangrijk punt geweest, en nu komt er een discours bij rond een multipolaire wereld tegen hegemonie. Met dat laatste woord worden meestal de Verenigde Staten bedoeld, of meer in het algemeen het Westen.

IRAN

De laatste jaren heeft de relatie tussen Iran en China een heuse verdieping gekend. Opnieuw gaat het fundamenteel om de eenvoudige ruil: olie tegenover consumptiegoederen. Toch is er meer: de Iraanse minister van buitenlandse zaken Kamal Kharrazi ging in 2003 naar Bejing om er te spreken over "transport, dammenbouw, energiecentrales, petrochemische industrie naast olie- en gasprojecten". Naar verluidt gaat de samenwerking vandaag over zowat 100 projecten, waarvan de meeste rond infrastructuur en energie draaien.
Eind vorig jaar werd de Iraanse olieminister Bijan Zanganeh als volgt geciteerd door de China Business Weekly: "Japan is onze eerste energie-importeur omwille van historische redenen... maar wij zouden graag voorrang geven aan China". Je moet geen professor internationale politiek zijn om hieruit af te leiden dat dergelijke uitspraak ook niet zal bijdragen tot rust in de relatie China Japan.
Iran is ook vragende partij qua consumptiegoederen: de bevolking van Iran is verdubbeld sedert de machtswissel in 1979 toen de sjah werd verdreven.

En dan is er nog de technologieoverdracht voor langeafstandsraketten. In het verleden werden Chinese ondernemingen daarvoor door de VS op de vingers getikt, maar daar ligt men, volgens waarnemers, kennelijk niet erg van wakker in China. In dit dossier wordt ook verwezen naar de relaties tussen Noord-Korea en Iran. De grote angst van Washington is dat Teheran in staat zou zijn met deze raket-technologie haar wapensystemen te verbeteren; wapensystemen die eventueel nucleaire capaciteit zouden kunnen hebben. De Iraanse vice-minister voor de Ruimte heeft in oktober vorig jaar aangekondigd dat zijn land op de drempel staat om de internationale ruimteclub te vervoegen. In 2005 wil Teheran een "eigen" militaire satelliet lanceren.

BESLUIT

Het is zonder meer duidelijk dat China een groeiende wereldspeler is. Stilaan is de tijd voorbij dat waarnemers China zien als een toekomstige grootmacht. Velen menen dat China nu al een grootmacht is. Bejing bouwt een netwerk van relaties uit over de ganse wereld rond twee assen: energiebevoorrading en afzetgebied enerzijds, en "goede betrekkingen" anderzijds. Een hecht politiek blok moeten we daar op korte termijn niet uit verwachten, menen de meeste waarnemers, maar sowieso komt de economische en politieke suprematie van het Westen onder druk.

Bronnen:
Africa Sruvey 2005
www.washingtonpost.com
www.bjreview.com.cn
www.brazil.org
www.oxanstore.com

■

[1] William Engdahl, Loopt Washington storm tegen de "BRIC-muur"?, Vrede 373, mei-juni 2005, blz 37

PRESIDENT WIJKT ONDER VOLKSPROTESTEN

| Georges Spriet |

Latijns Amerika is in beweging. Volksmobilisaties in verschillende landen drukken hun stempel op de politieke krachtsverhoudingen. Presidenten winnen verkiezingen, maar wijken later voor het volksprotest tegen hun neoliberale politiek. Na Jamil Mahuad in Ecuador, Alberto Fujimoro in Peru, Ferando de la Rua in Argentinië, Gonzalo Sancheze de Losada van Bolivië (verkozen in 2002, de laan uitgestuurd in oktober 2003), Lucio Guttierez opnieuw in Ecuador(verkozen in november 2002, de laan uitgestuurd in april 2005), is het nu nogmaals de beurt aan een Boliviaanse president. Carlos Mesa (opvolger van Losada) gaf zijn ontslag begin juni 2005.

BOLIVIË

Bolivië heeft de laatste jaren verschillende golven van uitgebreid volksprotest gekend. Er is al een jarenlange strijd aan de gang rond de productie van coca. Talloze Boliviaanse boeren zijn voor hun bestaan afhankelijk van cocabladeren. Zij vragen dat de VS voor hun eigen drugsdeur vegen. Als de boeren de teelt van cocabladeren moeten opgeven, willen zij hulp om andere teelten op te kunnen starten en verhandelen.[1]

De cocaboeren hebben talloze protesten gehouden om hun eisen kracht bij te zetten. Hun leider, Evo Morales, is een tegenstander van het neoliberalisme, en stuurt aan op renationalisering van geprivatiseerde staatssectoren. Hij speelt ook vandaag een centrale rol in de politieke gebeurtenissen.

In 2000 was er de succesvolle strijd tegen de privatisering van de waterdistributie bijvoorbeeld. Sedertdien is alle aandacht verschoven naar de « uitverkoop van de gasreserves aan het buitenland. »

GAS EN PETROLEUM

Oppositieleiders als Evo Morales en Indianenleider Felipe Quispe willen de renationalisering van de sector. Zij vrezen dat de opbrengsten van de aardgasleveringen de armen niet zullen bereiken. Veeleer zal de rijkdom, gezien de corruptie bij de huidige politieke klasse, terechtkomen bij multinationale bedrijven en de lokale elite, denken zij. Zij zien in het project een belichaming van wat zij bestrijden, de zogeheten "vrije markt" die Washington tegen 2005 voor het hele Amerikaanse continent nastreeft in de Vrijhandelszone van de Amerika's (FTAA). Voor die opvatting vonden zij brede aanhang bij de Boliviaanse bevolking.

Najaar 2003 protesteerden woedende betogers een maand lang tegen de aardgasplannen. Een extra drijfveer voor het protest was dat het gas aan (voor Bolivianen historische vijand) Chili zou worden verkocht. Sanchez de Losada zette het leger in. De repressie maakte minstens 85 doden en honderden gewonden. Maar Sanchez de Losada's positie werd onhoudbaar nadat ook ministers, die de grond onder hun voeten te warm voelden worden, opstapten. Hij werd opgevolgd door vice-president Carlos Mesa.[2]

Vandaag duurt deze strijd nog altijd voort. De volksbeweging eist de teruggave van de gas en petroleumreserves die meer dan honderd miljoen dollar vertegenwoordigen. Vandaag zijn die in handen van Repsol, British Petroleum, Total, Shell, Petrobas en andere.

EXIT PRESIDENT MESA

Na wekenlange wegblokkades en massabetogingen stapte Carlos Mesa op. Even was het onduidelijk hoe de zaak zou evolueren. Parlementsvoorzitter Vaca Diez, verhuisde het parlement uit het rumoerige La Paz naar de oude hoofdstad Sucre. Op 9 juni probeerde Vaca Diez het parlement zover te krijgen hem te verkiezen als president van de republiek, na het ontslag van Mesa (zijn ontslag moest aanvaard worden door het parlement om effectief te zijn). Een regering van Vaca Diez zou betekend hebben dat het leger erop uitgestuurd werd om de orde te herstellen.[3]

Maar de volksmobilisaties hebben dit kunnen beletten. Vrij snel werd de voorzitter van het Hooggerechtshof, Eduardo Rodriguez, doorgeschoven naar het hoogste ambt, met de goedkeuring van de oppositie, althans van de Movimiento de Accaion Social (Mas, met Evo Morales). De vakbondscentrale ziet dit minder zitten. De voornaamste opdracht van Rodriguez is om binnen enkele maanden verkiezingen te organiseren.

Volksbewegingen roepen op om de pas opgerichte Algemene Volksraad als bestuursinstelling te laten functioneren.

De vakbond en vele volksbewegingen, hebben weinig vertrouwen in het electoraal proces en wijzen erop dat het land in een machtsvacuüm verkeert voor het ogenblik. Ze roepen op om de pas opgerichte Algemene Volksraad als bestuursinstelling te laten functioneren. De wegblokkades moeten doorgaan vindt de Federatie van de Mijnwerkers, totdat de nationalisering van gas en petroleum een feit zijn[4]. ■

---

1 Francis Vandeberghe, Ook Bolivia wil neoliberalisme kwijt, uitpers nr47, november 2003

2 idem

3 www.vonk.org

4 http://www.econoticiasbolivia.com

NUCLEAIR NON PROLIFERATIE VERDRAG

| Georges Spiet |

Van 3 tot 27 mei 2005 had in New York de Herzieningsconferentie van het Non Proliferatieverdrag plaats. Er werd in 1995, toen dat Verdrag voor onbepaalde duur verlengd werd, immers afgesproken dat er om de vijf jaar een conferentie zou georganiseerd worden om de vooruitgang in verband met de bepalingen in dit verdrag, te toetsen, nieuwe initiatieven te lanceren, tussenstappen voor te stellen, en dergelijke meer. Deze Herzieningsconferentie werd echter een totale mislukking.

Het is toch eigenaardig, verschillende grote spelers op het wereldtoneel - zeker de VS, de EU, een ook de UNO - stellen dat de verspreiding van het atoomwapen, zowel de kennis, de splijtstoffen als de dragers, met name korte of langeafstandsraketten, een grote bedreiging vormen voor de wereldvrede. Als er dan een internationale conferentie hierover komt, slaagt men er echter niet in ook maar een zinnige stap vooruit te zetten. Het verhaal van de pot en de ketel, of ook van de splinter en de balk.

De vijfjaarlijkse herzieningsconferentie van het NPT is dus geëindigd zonder gemeenschappelijke verklaring. Uiteraard is geen verklaring beter dan een slechte. Maar het getuigt van het niveau van wantrouwen dat de internationale scène beheerst. Deze editie was al slecht van start gegaan. In de voorbereidende vergaderingen, de zogenaamde prepcoms, waren onbegrip en uiteenlopende standpunten troef. Er waren twee assen in de analyse. Enerzijds wordt een aantal landen met de vinger gewezen omdat ze (zouden) trachten een atoomwapen te verwerven. Anderzijds willen de "erkende" nucleairewapenstaten hun verantwoordelijkheid voor ontwapening niet opnemen. Het is gebleken dat de "erkende" kernwapenstaten (de vijf permanente leden van de VN Veiligheidsraad), met de Verenigde Staten op kop, eigenlijk moeilijk kunnen leven met het resultaat van de vorige Herzieningsconferentie van 2000. Daar 'moesten' ze 13 beloftes doen in verband met het verbod op atoomproefnemingen, met spreiding van splijtstoffen, en met de atoomontwapening zelf. Er kon nu geen consensus worden bereikt om deze 13 beloftes te herbevestigen of te updaten. Anderzijds zijn er landen die hun kernenergieprogramma niet volledig en transparant willen laten controleren door de het Internationaal Atoomenergie Agentschap. Een bijkomend probleem is dat een belangrijke atoomwapenstaat, Israël met 200 kernbommen, geen lid is van dit Verdrag. Wat een doorn in het oog is van de Arabische buren en vooral van Egypte.

Enerzijds wordt een aantal landen met de vinger gewezen omdat ze trachten een kernwapen te verwerven. Anderzijds willen de kernwapenstaten niet ontwapenen.

Het komt er in synthese op neer dat de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad de doelstelling van niet verspreiding willen realiseren, zonder echter de eigen engagementen over definitieve ontwapening te moeten nakomen.

Volgens Rebecca Johnson [1] had niemand een positieve strategie. Maar de VS en Iran waren eigenlijk objectieve bondgenoten. Ze waren alleen met de eigen belangen bezig, om verschillende nucleaire opties open te houden. Zij waren best tevreden met de sisser waarop deze conferentie afliep, zodat ze nu tijdelijk uit de wind zijn gezet voor internationale kritiek en acties die hen ertoe aan zouden zetten om hun engagementen als ondertekenaars van het verdrag na te komen.

Eigenlijk kan je je echt wel de vraag stellen waar dit Non Proliferatie Verdrag in feite nog voor dient. De grote vijf willen hun engagementen onder artikel VI niet naleven. Geregeld zijn er staten die andere clausules met de voeten treden en echt op zoek gaan om de atoombom te verwerven. Er zijn nieuwe atoomwapenstaten die geen lid zijn van het Verdrag. Enkele NAVO-lidstaten hebben atoombommen op hun grondgebied hoewel ze geen atoomwapenstaat zijn. Dus alles wat maar kan overtreden worden wordt overtreden. Dus...?!

Een stelling die je wel 's hoort in dit verband is dat dit Verdrag maar echt belangrijk is omdat een van de pijlers handelt over de promotie van civiele kernenergie. Inderdaad artikel V van het verdrag heeft het over het "onvervreemdbare recht van elk land om onderzoek, productie en gebruik van nucleaire energie voor vreedzaam gebruik te ontwikkelen". Mocht dit kader wegvallen zouden de atoomboeren van deze wereld minder makkelijk business kunnen doen.

En business makes the world go round...

(10.06.05)

■

---

1 NGO lobbyiste rond nucleaire ontwapening

SPECIALE FILMVOORSTELLING 'YHE ATOMIC CAFE' OP DINSDAG 19 JULI, 20U SPHINX GENT

Pierce Rafferty, Jayne Loader and Kevin Rafferty, 1982.

I Pieter Teirlinck I

The Atomic Cafe is een satirische documentaire over de absolute waanzin van kernwapens en de gevaren van (kernwapen)propaganda met in de hoofdrollen president Harry S. Truman, Generaal Douglas Mc. Arthur, Senator McCarthy, President Ike Eisenhower en President R. Nixon.

Ondanks het feit dat de film gemaakt is in de periode van de grote anti-atoommarsen, is er alleen maar gebruik gemaakt van oude propagandafilmpjes, geluidsfragmenten en muziek, wat de documentaire bijna tijdloos maakt. Daarvoor doken de filmmakers in de archieven van het Amerikaanse leger, de Atomic Energy Commission (AEC) en de Federal Civil Defense Administration (FCDA).

Veel van het originele beeldmateriaal dat ze gevonden hebben is voor het eerst via The Atomic Cafe tot bij het grote publiek geraakt. In de Amerikaanse legerarchieven vonden de filmmakers o.a. de beelden van Amerikaanse soldaten die een gigantische atoomwolk tegemoet stappen tijdens een militaire proefneming die de effecten van nucleaire straling moest onderzoeken.

In The Atomic cafe wordt de hele geschiedenis van de atoombom uit de doeken gedaan en netjes gekaderd in de sfeer van de Koude Oorlog. De film begint met de Trinity-test in New Mexico, VS. In augustus 1945 volgen de kernbomaanvallen op Hiroshima en Nagasaki met de bekende gevolgen: een tragedie voor de Japanse slachtoffers, gevolgd door vreugde in de Amerikaanse straten omwille van de Japanse capitulatie en het einde van WOII. In 1946 volgen Amerikaanse atoombomtesten op de Bikini-eilanden. Vanaf 1947 geraken de relaties tussen de twee grote mogendheden de VS en de USSR onderkoeld wegens de botsende veiligheidsconcepten, foute percepties en verschillende visies op de naoorlogse wereld. De positie van Duitsland in deze botsende veiligheidsconcepten zal de aanleiding vormen voor het begin van de Koude Oorlog. Vanaf dan aan wordt elk conflict op de wereld binnen het keurslijf van de Oost-West tegenstelling geduwd zoals de Korea-oorlog (1950), de Cubacrisis (1962) en de Vietnamoorlog. Wanneer de VS in 1949 haar kernwapenmonopolie verliest als ook de USSR haar eerste geslaagde atoombomproeven houdt, volgt een kernwapenwedloop zonder weerga. Binnen de VS begint senator McCarthy een heuse heksenjacht op vermeende communisten en landverraders. Julius en Ethel Rosenburg worden tot de elektrische stoel veroordeeld.

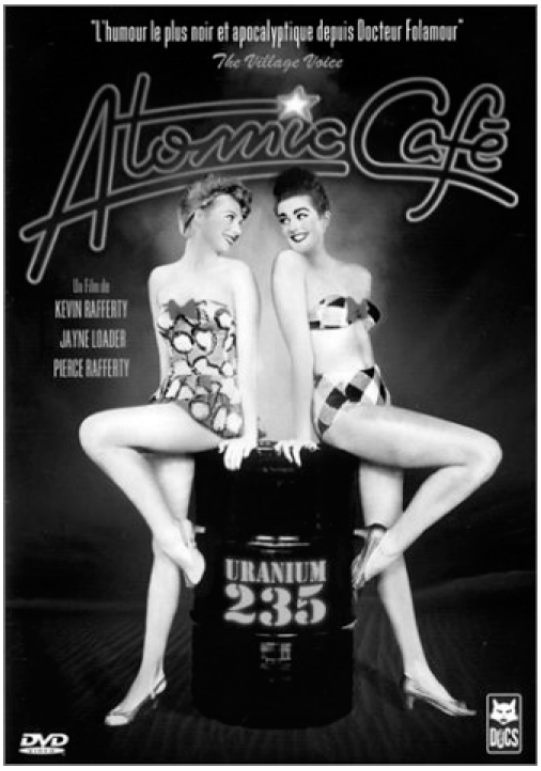

Sommige van de filmpjes zijn absoluut hilarisch, ware het niet dat ze zo serieus bedoeld zijn. Denken we maar aan het '*duck and cover*' filmpje voor schoolkinderen. Dat propagandafilmpje toont hoe een kernaanval te overleven: door weg te duiken onder een tafel (duck) en met de armen het hoofd te bedekken (cover).

Hoewel de documentaire al van 1982 dateert, is die (jammer genoeg) nog helemaal niet irrelevant geworden. Het aantal kernmogendheden is alleen maar toegenomen. In 1985 onthulde Mordechai Vanunu het bestaan van een Israëlisch nucleair wapenprogramma. In 1998 deden zowel Pakistan als India ondergrondse kernproeven. Bovendien neemt de kans op gebruik van kernbommen alleen maar toe: de Amerikaanse regering probeert sinds haar Nuclear Posture Review de wereld ervan te overtuigen dat mini-atoombommen zeer praktisch en bruikbaar zijn.

De documentaire zal vertoond worden zonder ondertiteling. Geen paniek echter, want de beelden spreken genoeg voor zichzelf!

■

60 JAAR HIROSHIMA - NAGASAKI HERDENKINGEN TE GENT

HIROSIMA NAGASAKI

www.nagasaki60.be

In het kader van de Hiroshima en Nagasaki herdenkingen op 6 en 9 augustus 2005 organiseren een aantal verenigingen w.o. AMSAB, Vrede vzw, Grafffiti-jeugddienst, Kwimba, Voor Moeder Aarde vzw en Attac Vlaanderen, samen met Stad Gent activiteiten om deze gebeurtenissen onder de aandacht te brengen van een breed publiek.

De activiteiten kaderen in een wereldwijde campagne voor de afschaffing van alle kernwapens van 'Mayors for Peace' – ondertussen meer dan 230 burgemeesters sterk in België - en het NGO netwerk Abolition 2000.

Hierbij een greep uit de geplande activiteiten te Gent:

- Speciale filmvoorstelling 'The Atomic Cafe', dinsdag 19 juli, 20u00 Sphinx, Korenmarkt. Een satirische documentaire over de atoombom en de gevaren van propaganda. Een absolute aanrader.
- Vanaf 16 juli tot eind augustus 2005 kan je in het Vredeshuis (St.-Margrietstraat) een Japanse tentoonstelling bezichtigen met aangrijpende foto's en tekeningen. De tentoonstelling werd gemaakt door overlevenden van de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki.
- Vanaf 25 juli tot 25 augustus 2005 is er een tweede tentoonstelling onder de titel "Alle kernwapens uit de wereld" in de Centrale Bibliotheek van Gent. Op deze locatie zullen affiches uit de jaren '50 tot vandaag tentoongesteld worden.
- Tijdens de Gentse Feesten gebruiken we het onderwerp 'Hiroshima en de atoombom vandaag' als rode draad in de gesprekkenreeks "Zij hebben het geweten". Dit gaat door in het Vredeshuis.
- Op dinsdag 26 juli vertrekt vanuit de vredesstad Ieper een voettocht richting de NAVO kernwapenbasis te Kleine Brogel. Langs de route zullen de stappers systematisch aankloppen bij de burgemeesters om hun actieve steun te vragen voor de internationale noodoproep van de 'Mayors for Peace'. In Gent doen ze dat op donderdagavond 28 juli.
- Dinsdagavond 9 augustus 2005 vanaf 18h is er een herdenkingsceremonie aan de Lievekaai te Gent, om de slachtoffers van de twee atoomwapens in 1945 te herdenken. De avond begint met een graffitigebeuren en films. Daarna wordt een Hibakusha, een overlevende van de atoomaanval, ontvangen door de Gentse schepen Karin Temmerman. De Hibakusha komt getuigen over de werkelijkheid van een atoombombardement. Daarna worden Japanse lantaarnlichtjes door kinderen te water gelaten De lichtjes zullen meedrijven met de stroom. Koorgezang zal de avond opluisteren.
- Een bladwijzer ter ondersteuning van de Gentse activiteiten wordt verspreid via de bibliotheken en de organisatoren.
- Alle info op **www.nagasaki60.be**
- Contact: Pieter Teirlinck, Pieter@vrede.be, 0474/895.625

BARBECUE Vrede

zaterdag 10 september 2005 vanaf 17u

vlees of vegetarisch 10 euro - kinderportie 5 euro (tot geboortejaar 1993)
graag inschrijven vooraf of storten op prk 000-0956015-80
met vermelding van uw keuze en aantal
Vrede vzw Filips Van Arteveldestraat 35 - 9000 Gent

KRUISWOORDRAADSEL

"RETRO"-KRUISWOORDRAADSEL NUMMER 33

GEBASEERD OP DE INHOUD VAN NR 373 - MEI-JUNI 2005

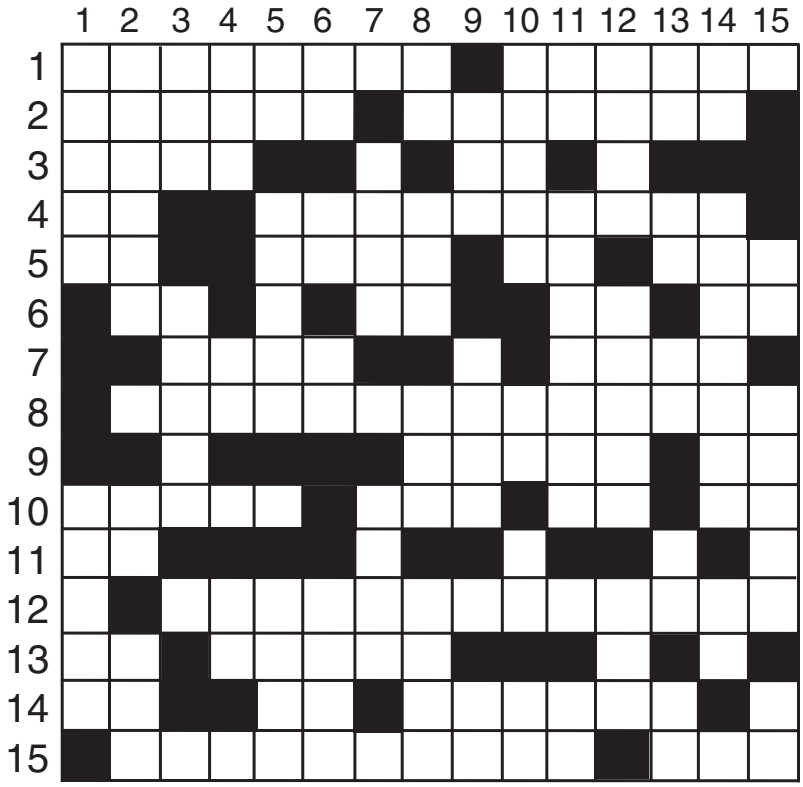

HORIZONTAAL

1) Een ingrijpend artikel over dit Aziatisch land - Moedige mannen. 2) Bebouwde oppervlakte - Zeebeving in Zuidoost-Azië. 3) Oost-Vlaamse hoofdstad - Slee. 4) Enandere (afkorting) - Tien jaar geleden (De genociïde van ...). 5) Neodynium (scheikundig symbool) - Hoofdstad van Peru - Achter - Uiting van smrt. 6) Zuivelproduct - Stoomschip (afkorting) - Voorzetsel - Uitroep om de aandacht te trekken. 7) Walgvogel - Stel dat een zelfstandig geheel vormt. 8) Hij schreef het gedicht "De blijde mei is daar" (Voor- en familienaam). 9) Snoer met malie om iets dicht te rijgen - Daar. 10) Meisjes- en vrouwennaam - Opstootje - Lumen (afkorting) - Twee verschillende klinkers. 12) Hij schreef het mooie gedicht "Generaal; Uw tank is een machtige machine" (voor- en familienaam). 13) Europium (chemisch symbool) - Onze planeet. 14) Elf "Vrededossier" van "Vrede" (Voorpostlanden van het ...) - Uitgeput van krachten.

VERTIKAAL

1) Wild vervolgen en buitmaken - Is de grootste termijnmarkt voor energie en edel metalen in Noord-Amerika. 2) Bergnimf - Niet meer in de ruimte waar men vroeger was. 3) Snelle loop - Hartstochtelijk vereerde. 4) Aanwjzend voornaamwoord - Op die wijze (omgekeerd synoniem) - Enadere (afkorting). 5) Dubbele klinker - Wintersvoertui - Eigenaardig. 6) Namelijk (afkorting) - Romeins imperium (afkorting) - Voegwoord - Drietal. 7) Duitse rivier - Kleur. 8) Omgekeerd voorzetsel - Zangstem (ook muziekinstrument) - Gegroet - Bijbelse fguur. 9) Terg - Klemming - Bestaat. 10) Grillen - Uitgangsvorm van vele vervoegde werkwoorden - Lage tij - Kilometer (afkorting). 11) Voegwoord - Zonder doping te gebruiken (witkatoenen weefsel) - Hij. 12) Richtingslijn waarlangs metingen verricht wordn - Bovenmatig (geweldig) - Cijfer en Lidwoord. 13) Eminentie (afkorting) - Centiare (afkorting) - In memoriam (afkorting) - Anno currente (afkorting) - Geografische mijl (afkorting). 14) Chinese afstandsmaat - 60 jaar na de Tweede Wereldoorlog (2 woorden) - Persoonlijk voornaamwoord. 15) Uitroep van bewondering - Uit het genoemde - Voorzetsel.

MICHEL BILLIAU, Werviksesteenweg 431,
7780 KOMEN

OPLOSSING "RETRO"-KRUISWOORDRAADSEL NUMMER 32

GEBASEERD OP DE INHOUD VAN NR 372 - MAART-APRIL 2005

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	V	R	O	U	W	E	N	D	A	G	■	A	M	O	R
2	R	A	A	R	■	E	■	■	L	E	N	T	E	■	■
3	O	N	S	■	S	T	A	F	■	R	E	■	R	U	W
4	U	■	E	E	L	■	A	R	■	S	P	E	K	■	A
5	W	A	N	N	E	E	R	■	S	T	A	M	■	■	T
6	■	L	■	T	E	■	D	O	P	■	L	S	■	R	E
7	H	L	■	■	■	A	■	M	A	■	■	■	O	E	R
8	I	E	■	S	O	C	I	A	A	L	F	O	R	U	M
9	E	E	D	■	R	■	D	■	R	E	T	R	O	■	A
10	R	N	■	P	E	■	E	■	■	E	■	D	■	E	N
11	■	■	D	E	L	O	M	B	A	R	D	E	■	S	■
12	H	A	A	R	■	F	■	E	A	■	■	■	P	■	L
13	A	I	R	■	T	■	H	I	R	O	S	H	I	M	A
14	R	■	■	O	R	■	U	■	■	■	K	E	■	I	N
15	K	L	I	M	A	A	T	W	IJ	Z	I	G	I	N	G

VREDESFONDS 000-0956015-80

Dank zij de regelmatige stortingen van heel wat vredesvrienden kunnen we onze werking beter uitbouwen, waarvoor zeer hartelijke dank. Een overzicht van de storters voor de maand april en mei.

LVG Brussel 10,-; AT Brussel 10,-;LV Gent 10,-; MB Kapellen 10,-; DDZ Nieuwpoort, 10,-; AVF Merelbeke 10,-; K-D Kontich 20,-; JPE Gent 30,-; MVM Gent 10,-; GDS Aalst 10,-; JS Deurne 100,-; LT Oostende 10,-; AV Berchem 20,-; GDL Oostende 10,-; AH A'pen 5; AD Oostende 5,-; AF Gent 50,-; JE St-Niklaas 20,-; DB Eekloo 20,-; LV A'pen 25,-; CM Brugge 20,-; PC Hoboken 10,-; WC Brussel 30,-; WDR 's Gravenwezel 42,40; RM Oostende 25,-; JH Waregem 20,-; LB Wilrijk 30,-; EC Linden 50,-; SE Gent 10,-; JV Mechelen 10,-; AVL Gent 10,-; KM Asse 63,-; MT Machelen 10,-; FR Gentbrugge 10,-; NV Gullegem 10,-; GVV Hingene 10,-; EA Schilde 20,-; PH Lokeren 10,-; JV Gent 10,-; JVH Zomergem 100,-; WD Assebroek 10,-; FM Gent 20,-; RB Gent 25,-; MB Gent 7,5; HS Wilrijk 10,-; NB A'pen 20,-; NB St-Eloois-Vijve 9,2; LB Wilrijk 4,96; UC Torhout 5,-; MC Bredene 2,49; AC Mariakerke 14,-; JC A'pen 4,96; EDB St-Michiels 4,96; JDL Aalst 4,96; JDS 4,96; CDS Aalst 5,-; HDS Assebroek 4,-; CDS Gent 4,96; M-TD De Pinte 9,92; EDM Veldegem 4,96; FD'H Veldegem 4,96; JE Mechelen 4,96; YG Hoevenen 4,96; JJ Vilvoorde 11,50; SL Oostende 4,96; KL Gentbrugge 5,-; EM Gent 4,96; RM Oostende 7,44; LM Drongen 24,78; BP Oostende 9,92;GR Kontich 10,-; VS Leuven 4,96; MT Zwalm 24,78; JT A'pen 14,88; FVV Gent 10,-; FVZ Bornem 4,96; MV Gent 5,-; RV Ranst 4,96; HV Oostende 4,96; M-LV Pollare 12,-; NV Verdesim 12,40; CV St-Niklaas 6,-; LV A'pen 9,92; WW Kortrijk 4,96.
Hartelijk dank.

De Lingerie
van de Kerkstraat DE MUNCK
LOKEREN
LINGERIE CORSETTERIE BADMODE
KERKSTRAAT 47 ▪ 9160 LOKEREN ▪ 09/348 58 23
Wat gevoelig ligt, wordt goed opgevangen.
[Linde Vanneste]